

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Mgr. Pavel Ožd'an

VOJENSKÁ JUSTICE
V ČESKÉ REPUBLICĚ

Rigorózní práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Bc. Tomáš Gřivna, Ph.D.

Katedra trestního práva

Praha, březen 2018

Prohlášení o počtu znaků:

Prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 260423 znaků včetně mezer.

V Praze dne _____

Mgr. Pavel Ožd'an

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že předloženou rigorózní práci jsem vypracoval samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne _____

Mgr. Pavel Ožd'an

Poděkování

Děkuji vedoucímu mé rigorózní práce, panu doc. JUDr. Bc. Tomáši Gřivnovi, Ph.D., zejména za to, že mi umožnil zpracovat rigorózní práci pod jeho odborným vedením a poskytl mi cenné připomínky k jejímu obsahu.

Obsah

ÚVOD.....	8
1. VOJÁCI A PŘÍSLUŠNÍCI BEZPEČNOSTNÍCH SBORŮ	11
1.1. Příslušníci ozbrojených sil.....	12
1.2. Příslušníci bezpečnostních sborů.....	14
1.3. Civilní zaměstnanci a civilní osoby.....	15
2. VOJENSKÉ SOUDY.....	17
2.1. Vojenské soudy v Československu	18
2.1.1. <i>Soustava vojenského soudnictví</i>	19
2.1.2. <i>Sídla a obvody vojenských soudů</i>	21
2.1.3. <i>Vojenské kolegium NS ČSFR</i>	25
2.1.4. <i>Soudci vojenských soudů</i>	26
2.1.4.1. <i>Právní poměry vojenských soudců</i>	26
2.1.4.2. <i>Předpoklady a jmenování vojenských soudců</i>	27
2.1.4.3. <i>Zánik funkce soudce</i>	28
2.1.4.4. <i>Soudní funkcionáři</i>	29
2.1.4.5. <i>Přidělování soudců k výkonu funkce a přeložení soudce</i>	30
2.1.4.6. <i>Platy vojenských soudců</i>	30
2.1.5. <i>Přisedící vojenských soudů</i>	31
2.1.6. <i>Jednací řád pro vojenské obvodové a vyšší vojenské soudy</i>	34
2.1.7. <i>Polní soudy</i>	36
2.2. Vojenské soudy v České republice	37
2.2.1. <i>Soudní systém v České republice</i>	37
2.2.2. <i>Kontinuita vojenských soudů</i>	38
2.2.3. <i>Kontinuita vojenských soudců</i>	40
2.2.4. <i>Změny v soudní soustavě</i>	42
2.2.5. <i>Platy vojenských soudců</i>	44
2.3. Zrušení vojenských soudů	45
2.3.1. <i>Předání věcí obecným soudům</i>	46
2.3.1.1. <i>Probíhající řízení</i>	47
2.3.1.2. <i>Příslušnost obecných soudů k vojenským věcem</i>	48

2.3.2.	<i>Soudci vojenských soudů</i>	49
2.3.3.	<i>Přisedící a justiční čekatelé vojenských soudů</i>	50
2.4.	Projednávání vojenských věcí po zrušení vojenských soudů.....	51
3.	VOJENSKÁ PROKURATURA A STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ	53
3.1.	Prokuratura v Československu	53
3.1.1.	<i>Federalizace</i>	55
3.1.2.	<i>Po roce 1989</i>	57
3.1.3.	<i>Zrušení prokuratury</i>	58
3.2.	Přechod prokurátorů na státní zástupce	59
3.3.	Státní zastupitelství.....	61
3.3.1.	<i>Dislokace státních zastupitelství</i>	63
3.3.2.	<i>Specializace státních zástupců</i>	64
3.4.	Státní zástupce v trestním řízení.....	65
3.4.1.	<i>Dozor nad zachováním zákonnosti</i>	66
3.4.2.	<i>Prověřování a vyšetřování</i>	66
3.5.	Příslušnost a působnost státních zastupitelství.....	67
3.5.1.	<i>§ 294 zákona č. 140/1961 Sb.</i>	68
3.6.	Polní státní zastupitelství.....	72
4.	VOJENSKÁ POLICIE	75
4.1.	Historický exkurz	75
4.2.	Současná Vojenská policie	77
4.3.	Organizační struktura Vojenské policie	77
4.4.	Úloha Vojenské policie v trestním řízení	78
4.4.1.	<i>Postup VP před zahájením úkonů trestního řízení</i>	79
4.4.2.	<i>Postup VP v trestním řízení</i>	80
4.4.3.	<i>Pověřené orgány VP</i>	80
4.4.4.	<i>Fáze prověřování</i>	83
4.4.4.1.	<i>Působnost pověřených orgánů VP a kompetenční konflikty</i>	84
4.4.4.2.	<i>Jiné vyřízení věci</i>	85
4.4.4.3.	<i>Kázeňské vyřízení dle zákona č. 140/1961 Sb.</i>	86
4.4.5.	<i>Zahájení trestního stíhání</i>	87
4.4.6.	<i>Fáze vyšetřování</i>	88

4.4.6.1.	<i>Vyšetřování prováděné státním zástupcem</i>	92
4.5.	Vojenská policie v zahraničí	93
4.6.	Právní úprava de lege ferenda	94
5.	VÝKON TRESTŮ	95
6.	VOJENSKÉ ZPRAVODAJSTVÍ	97
7.	VOJENSKÉ TRESTNÍ PRÁVO (PRAVOMOC A PŮSOBNOST)	99
7.1.	Vojenské trestní řízení	100
7.1.1.	<i>Pravomoc vojenských soudů</i>	100
7.1.2.	<i>Příslušnost vojenských soudů</i>	101
7.2.	Hmotněprávní úprava vojenského trestního práva	103
7.2.1.	<i>Pachatel „voják“</i>	104
7.2.1.1.	<i>Voják</i>	106
7.2.1.2.	<i>Příslušník bezpečnostního sboru</i>	106
7.2.1.3.	<i>Vojenská činná služba</i>	108
7.2.1.4.	<i>Služební stejnokroj</i>	109
7.2.2.	<i>Trestné činy vojenské a další hmotněprávní úprava</i>	110
8.	ZNOVUZAVEDENÍ VOJENSKÝCH SOUDŮ	111
8.1.	Potřebnost vojenských soudů	111
8.1.1.	<i>Vojáci</i>	113
8.1.2.	<i>Příslušníci bezpečnostních sborů</i>	114
8.2.	Nápad trestné činnosti	116
8.3.	Efektivnost vojenských soudů	118
8.3.1.	<i>Kvalita rozhodování</i>	119
8.4.	Soudní soustava	122
8.4.1.	<i>Počet vojenských soudců</i>	123
8.4.2.	<i>Vojenské soudy</i>	124
8.4.3.	<i>Ukázkový model vojenského soudnictví</i>	125
8.5.	Konformita s Ústavou.....	126
9.	VOJENSKÁ JUSTICE VE SLOVENSKÉ REPUBLICE	127
9.1.	Vojenské soudy	127
9.1.1.	<i>Působnost vojenských soudů</i>	130
9.1.2.	<i>Pachatel "voják"</i>	131

9.2. Vojská prokuratura	133
9.3. Vojská policie	134
ZÁVĚR	135
SEZNAM ZKRATEK	138
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A DALŠÍCH PRAMENŮ	139
PŘÍLOHY	148
Příloha č. 1: <i>Statistický přehled počtu případů šetřených VP v letech 1993 – 2009</i>	148
Příloha č. 2: <i>Statistický přehled počtu případů šetřených VP v letech 2010 – 2017</i>	152
Příloha č. 3: <i>Statistický přehled počtu případů šetřených vojenských trestných činů PČR v letech 1994 – 2009</i>	156
Příloha č. 4: <i>Statistický přehled počtu případů šetřených vojenských trestných činů PČR v letech 2010 – 2013</i>	157
Příloha č. 5: <i>Vývoj počtu vojáků v letech 1993 - 2017</i>	158
RESUMÉ	159
SUMMARY	160

Úvod

Touto rigorózní prací s tématem *Vojenská justice v České republice* se snažím navázat na svou předchozí diplomovou práci s názvem *Vojenské trestní právo v České republice*. Na rozdíl od mé předchozí práce, která byla zaměřena především na rozbor tuzemských hmotněprávních norem vojenského trestního práva, cílem této práce je komplexní uchopení stránky procesní. Zároveň jsem si touto prací splnil i své předsevzetí, kterým je vytvoření uceleného rozboru současné vojenské trestněprávní úpravy a nastínění jejího dalšího vývoje.

Vojenské trestní právo ve mně spojuje jak zájem profesní (v době zpracování této práce jsem advokátním koncipientem) tak i zájem osobní, neboť jako příslušníku Aktivní zálohy Armády České republiky se mne tato právní úprava přímo dotýká.

Jako mnoho právních pojmů, je i termín *vojenská justice*, angl. *military justice*, možné vykládat více způsoby. Před teoretickým bádáním o podstatě jeho významu se tato práce zaměřuje na faktický popis jednotlivých prvků tvořících vojenskou justici. Přestože jsou tyto instituce relativně samostatné, jsou na sobě i nutně závislé, neboť jen dohromady a ve vzájemné kooperaci jsou schopny zajistit efektivitu a funkčnost systému, jehož posláním je odradit od páchání trestné činnosti (preventivní funkce), a v případě jejího spáchání pachatele potrestat (represivní funkce) a odstranit způsobenou újmu (reparační funkce).

Charakterizujícím prvkem vojenské justice je omezení její pravomoci a působnosti výlučně na vojáky, respektive i na osoby, které mají obdobné postavení a poslání jako vojáci. V současné koncepci vojenského trestního práva se jedná o takzvané *příslušníky bezpečnostních sborů*. Na civilní osoby se vojenské trestní právo uplatní pouze v případě, že trestná činnost směřuje proti vojákům nebo vojenskému majetku. Druhým významným znakem vojenské justice je přímý vztah osob jí zosobňujících k ozbrojeným silám, když vyšetřovatelé, vojenští žalobci i vojenští soudci bývají zpravidla ve služebním poměru k ozbrojeným či bezpečnostním sborům. Jak bude dále v této práci rozebráno, současná právní úprava tento tradiční rys vojenské justice

nepřevzala. V současnosti mohou být vojáky z povolání pouze osoby trestnou činností vyšetřující - příslušníci Vojenské policie.

Vojenská justice, jakožto relativně samostatný soudní systém, může efektivně fungovat pouze za předpokladu dostatečného nápadu trestné činnosti. Ekonomicky vyjádřeno, náklady na provoz musí být ospravedlněny potřebou existence samostatné soudní soustavy.

Ačkoliv u nás, stejně jako i v našem bratrském státě¹, vojenská justice v pravém slova smyslu již neexistuje, v mnoha západních zemích tyto specializované soudní soustavy v různých formách nadále fungují. Jsem toho názoru, že pokud vojenská justice přečkala v těchto státech profesionalizaci jejich armád, jejímž projevem je snížení aktivní vojenské síly na minimum, nelze racionálně očekávat nějaké další výraznější změny z důvodu „nutnosti“ úspor. Dále jsem toho názoru, že vzhledem k současné, na pováženou podceňované bezpečnostní situaci v Evropě, budou státy naopak nuceny navyšovat počty svých ozbrojených sil, resp. bezpečnostních složek obecně, a úvahy nad znovuzavedením vojenské justice se stanou stále aktuálnějšími.

I přes zánik vojenské prokuratury a vojenských soudů přetrvávají v našem právním pořádku ustanovení, která odlišují trestní řízení vojáků od obecných procesních pravidel. V tomto ohledu zastává nejviditelnější postavení Vojenská policie, jejímž úkolem je mimo jiné i prověřovat a vyšetřovat trestnou činnost páchanou příslušníky ozbrojených sil a trestné činy vůči majetku v gesci Ministerstva obrany.

Tato práce je systematicky rozdělena do devíti kapitol, které po nezbytném úvodním vymezení subjektů podléhajících vojenské justici rozebírají její tři hlavní složky – vojenské soudy, vojenskou prokuraturu (státní zastupitelství) a Vojenskou policii. Následují kapitoly zaměřené na samotné trestní řízení a specifika při výkonu trestů. Práce je pomyslně uzavírána komparací se slovenskou právní úpravou, zhodnocením současného stavu vojenského trestního práva a predikcí jejího dalšího směřování.

¹ Na Slovensku byly vojenské soudy zrušeny až k 31.3.2009.

Shodně jako v případě mé předchozí práce, dle mých zjištění nebyla doposud takto ucelená práce komplexně se zabývající vojenskou justicí v České republice zpracována. K tomuto je nutné dodat, že nedostatek odborné literatury mě přinutil vycházet především přímo z textu právních předpisů, důvodových zpráv a komentářové literatury.

Přál bych si, aby tato práce byla kvalitním podkladem pro studium vojenského trestního práva v České republice a snad i podkladem pro diskuse a úvahy nad znovuzavedením vojenské justice, nehledě na formu, jakou by byla realizována.

1. VOJÁCI A PŘÍSLUŠNÍCI BEZPEČNOSTNÍCH SBORŮ

Vojenské soudnictví v Československu, i během jeho jednorozhodního fungování v samostatné České republice, nebylo z hlediska osobní působnosti určeno pouze pro pachatele z řad vojáků, resp. příslušníků ozbrojených sil. Do jejich pravomocí totiž za určitých podmínek spadali i příslušníci tzv. *vojensky organizovaných a jiných sborů*, váleční zajatci a pro určité trestné činy dokonce i civilní osoby.² Z terminologického hlediska považují hned v úvodní kapitole za vhodné vyjasnit si použitou terminologii osob spadajících do jurisdikce vojenských soudů, neboť ta není plně konzistentní jak v historickém srovnání, tak překvapivě ani v současné legislativě.

Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, rozlišuje mezi *ozbrojenými silami, ozbrojenými bezpečnostními sbory, záchrannými sbory a havarijními službami*.³ Toto ústavní dělení je dále rozvedeno v zákonech upravujících příslušné sbory.

Základní dělení dle zákona o bezpečnosti České republiky je možné dále rozvést následovně:⁴

- ozbrojené síly, angl. *armed forces*, jsou tvořeny vojáky v činné službě a členy se na armádu, Vojenskou kancelář prezidenta republiky a Hradní stráž;⁵
- ozbrojené bezpečnostní sbory, angl. *armed security forces*, jsou tvořeny Policií České republiky⁶, Vězeňskou službou České republiky⁷ a Celní správou České republiky.⁸

² § 14 zákona č. 141/1961 Sb. (znění účinné do 31.12.1993).

³ čl. 3 odst. 1 ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, stanovuje, že *bezpečnost České republiky zajišťují ozbrojené síly, ozbrojené bezpečnostní sbory, záchranné sbory a havarijní služby*.

⁴ NOVÝ, Dalibor. *Právní a vnitřní předpisy v ozbrojených silách ČR*. Praha, 2012. Disertační práce. Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze. Vedoucí práce Vladimír Mikule.

Při vědomí elementárního historického rozložení vojenských sil na pozemní, letecké a námořní nepůsobí takové umělé pojetí nikterak transparentně a věrohodně.

⁵ § 3 odst. 2 a 3 zákona č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky.

⁶ § 1 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, stanovuje, že *Policie České republiky (dále jen "policie") je jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor*.

⁷ § 2 zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky, stanovuje, že *Vězeňská služba je ozbrojeným bezpečnostním sborem*.

⁸ § 1 zákona č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky, stanovuje, že *Celní správa České republiky (dále jen „celní správa“) je soustavou správních orgánů a ozbrojeným bezpečnostním sborem*.

Vymezení záchranných sborů a havarijních služeb již tak snadné není. Pro účely této práce však bude postačovat, že vzorovým příkladem záchranného sboru je Hasičský záchranný sbor.⁹

Určitý rozpor v dělení na výše uvedené sbory plyne již ze zastřešujícího zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, který např. Hasičský záchranný sbor řadí mezi bezpečnostní sbory, ač se dle ústavního zákona o bezpečnosti České republiky má bezesporu jednat o sbor záchranný.¹⁰ A aby toho nebylo pomálu, zpravodajské služby České republiky jsou označovány za ozbrojené zpravodajské služby, na které jakoby ústavní zákon zapomněl, a to i přesto, že jejich úloha v rámci zajišťování bezpečnosti České republiky je nezpochybnitelná.¹¹

V této práci si dovoluji upozadit rozlišení sborů použité zákonem o bezpečnosti České republiky a základní dělení osob dotčených v této práci bude na *vojáky či příslušníky ozbrojených sil* (z organizačního hlediska bude používáno souhrnné označení *ozbrojené síly*), a na *příslušníky bezpečnostních sborů* (organizačně budou tyto sbory souhrnně označovány jako *bezpečnostní sbory*). Důvodem pro použití těchto dvou základních rozlišujících termínů je ten, že tyto pojmy používá současná legislativa, a to včetně právních norem vojenského trestního práva.¹²

1.1. Příslušníci ozbrojených sil

Příslušníky ozbrojených sil je možné rozdělit do dvou základních skupin. Větší, plně profesionální část je tvořena vojáky z povolání, kteří vykonávají vojenskou službu jako

⁹ § 1 odst. 1 zákona č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky.

Zřizuje se Hasičský záchranný sbor České republiky (dále jen „hasičský záchranný sbor“), jehož základním posláním je chránit životy a zdraví obyvatel a majetek před požáry a poskytovat účinnou pomoc při mimořádných událostech.

¹⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů stanovuje, že *jednotné označení "bezpečnostní sbor" bylo zavedeno z toho důvodu, že zákony upravující jednotlivé organizace, v nichž příslušníci vykonávají službu, používají nejednotné označení pro vyjádření jejich povahy a postavení, přestože všechny neplní bezpečnostní úkoly.*

I sama důvodová zpráva k zákonu č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, připouští, že zavedení jednotného označení "bezpečnostní sbor" není správné, když ne všechny uvedené sbory plní bezpečnostní úkoly.

¹¹ Zákon č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě, zákon č. 289/2005 Sb., o Vojenském zpravodajství a zákon č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky.

¹² např. § 114 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

své zaměstnání. Menší a do určité míry laickou část pak tvoří vojáci v záloze, kteří vykonávají vojenskou službu pouze v době vojenských cvičení, tedy pomineme-li možnost jejich nasazení v době vojenského konfliktu. Příslušníkem ozbrojených sil je pak pouze a jen voják v *činné službě*, kterou se v souladu s předchozím rozdělením rozumí buď služba vojáka z povolání, který je ve služební poměru podle zákona o vojácích z povolání, anebo služba vojáka v záloze při přípravě k plnění úkolů ozbrojených sil, eventuálně služba v operačním nasazení.¹³

Služební poměr vojáků z povolání je upraven především v zákoně č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání (dále také jen "ZoVZP"). Právní úprava postavení vojáka v záloze je zdánlivě uceleně upravena v zákoně č. 45/2016 Sb., o službě vojáků v záloze, avšak jedná se o zákon speciální vůči ZoVZP, takže není-li v tomto zákoně uvedeno jinak, použijí se i na vojáky v záloze obdobně ustanovení ZoVZP. Nutno podotknout, že kvůli nynější bezpečnostní situaci v Evropě jsou zákony upravující vojenskou službu v současnosti středem značné pozornosti a bohužel, až příliš častým cílem zákonodárců při změnách platné právní úpravy.

K vojákům v záloze je nutné poznamenat, že vojenská záloha České republiky je tvořena jednak zálohou aktivní a jednak zálohou povinnou (někdy označována jako *pasivní záloha*). Aktivní záloha je tvořena výlučně z dobrovolníků, kteří z vlastní vůle převzali výkon branné povinnosti. Naproti tomu záloha povinná je tvořena vojáky nebo odvedenci, kterým vznikla a stále trvá branná povinnost (nehledě na to, zda původně převzali brannou povinnost dobrovolně či jim byla uložena ze zákona), aniž by se přihlásili do zálohy aktivní. Největší počet vojáků v povinné záloze tvoří přirozeně vojáci, kteří byli povinně odvedeni před koncem roku 2004, kdy skončila povinná vojenská základní služba.

Z hlediska počtů příslušníků ozbrojených sil jde v současnosti o zhruba 22.000 vojáků z povolání a 1.500 vojáků v aktivní záloze.¹⁴ Současný trend v České republice směřuje k navyšování těchto počtů. Koncepce výstavby ozbrojených sil pak počítá především

¹³ § 1 odst. 2 zákona č. 585/2004 Sb., branný zákon.

¹⁴ Početní stav k 1.1.2017

s výrazným počtem vojáků v aktivní záloze (k roku 2025 se předpokládá 5.000 vojáků v aktivní záloze).¹⁵

Za existence vojenské justice v České republice museli být i sami vojenští soudci a vojenští prokurátoři vojáky z povolání. Pomineme-li z počátku velmi omezené pravomoci Vojenské policie, došlo zrušením vojenského soudnictví a vojenské prokuratury k 31.12.1993 k převzetí veškeré vojenské trestněprávní problematiky do rukou civilních osob. Stojí však za povšimnutí, že v době konání povinných pravidelných vojenských cvičení záložáků mohli i samotní vojáci z povolání vykonávat funkci vojenských soudců.¹⁶

1.2. Příslušníci bezpečnostních sborů

Právní úprava příslušníků bezpečnostních sborů je zastřešena zákonem č. 361/2003 Sb., o příslušnicích bezpečnostních sborů. Bezpečnostními sbory se dle tohoto zákona rozumí:

- Policie České republiky;
- Hasičský záchranný sbor České republiky;
- Celní správa České republiky;
- Vězeňská služba České republiky;
- Generální inspekce bezpečnostních sborů;
- Bezpečnostní informační služba;
- Úřad pro zahraniční styky a informace.

Příslušníci sedmi výše uvedených bezpečnostních sborů pak budou v této práci označováni jen jako policisté, hasiči, celníci, příslušníci vězeňské služby, příslušníci Generální inspekce bezpečnostních sborů a příslušníci zpravodajských služeb.¹⁷

¹⁵ viz např. <http://www.aktivnizaloha.army.cz/>

¹⁶ § 43 zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích

¹⁷ § 1 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, stanovuje, že *Bezpečnostním sborem se rozumí Policie České republiky, Hasičský záchranný sbor České republiky, Celní správa České republiky, Vězeňská služba České republiky, Generální inspekce bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační služba a Úřad pro zahraniční styky a informace.*

V roce 2017 tvořilo bezpečnostní sbory v souhrnu zhruba 66.000 osob ve služebním poměru (Policie České republiky 40.000, Hasičský záchranný sbor 10.000, Celní správa České republiky 5.000, Vězeňská služba České republiky 11.000, Generální inspekce bezpečnostních sborů 300).

Služba příslušníků bezpečnostních sborů je v mnohém velmi podobná službě vojenské. Přesněji řečeno, nejde ani tak o podobnost účelu těchto služeb, jako především o převzetí principu řízení a vztahů mezi jejich příslušníky. Nutno podotknout, že tato pravidla mají nezpochybnitelně kořeny právě ve vojenském sektoru.

Základním kamenem je ve všech těchto organizacích princip subordínace, tj. nadřízenosti a podřízenosti, navenek se projevující ve formě hodnostního a funkčního zařazení v rámci té které organizace.¹⁸ I přes rozdílnost jejich služeb – ochrana vnitřního pořádku, protipožární ochrana, střežení odsouzených osob, dohled nad trestnou činností páchanou příslušníky bezpečnostních sborů, výkon zpravodajských činností – je pro jejich řádné a efektivní fungování nezbytná přesně daná struktura velení a řízení.

1.3. Civilní zaměstnanci a civilní osoby

Příslušníci ozbrojených sil i bezpečnostních sborů jsou ve služebním poměru k České republice. Personálně tvoří ozbrojené síly a bezpečnostní sbory mimo vlastních příslušníků i takzvaní *civilní zaměstnanci*, kteří jsou v klasickém pracovněprávním vztahu k těmto sborům, resp. k České republice.¹⁹ Občanští zaměstnanci mají v porovnání s příslušníky ve služebním poměru obecně omezenější pravomoci, na druhou stranu se na ně nevztahují taková zákonná omezení jako na příslušníky ve služebním poměru. Pro přijetí do služebního poměru je totiž obecně nutné splnit přísnější požadavky - především se prověřuje fyzická zdatnost a psychická odolnost uchazečů. Obecně je možné říci, že civilní zaměstnanci vykonávají v ozbrojených silách a bezpečnostních sborech spíše pomocné, organizační a administrativní úkoly. Tyto osoby nejsou považovány za vojáky dle trestního práva a speciální trestněprávní úpravě

¹⁸ více např. ŠČUREK, Radomír. *Hodnostní označení příslušníků bezpečnostních sborů a ozbrojených sil*. Ostrava, 2007. Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava, Fakulta bezpečnostního inženýrství.

¹⁹ § 9 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce.

dopadající na vojáky a příslušníky bezpečnostních sborů by podléhaly jen za stejných podmínek jako všechny ostatní civilní osoby.²⁰

Za civilní osoby jsou v této práci považovány osoby odlišné od příslušníků ozbrojených sil nebo bezpečnostních sborů, to znamená, že sem budou spadat i výše uvedení civilní zaměstnanci těchto organizací. Civilní osoby by do pravomoci vojenské justice spadaly pouze v případě, že by trestná činnost směřovala buď vůči samotným příslušníkům ozbrojených sil, příslušníků bezpečnostních sborů či vojenskému majetku, anebo by se na trestné činnosti těchto příslušníků nějakým způsobem podílely.

V rámci rezortu Ministerstva obrany pracuje zhruba 7.500 civilních zaměstnanců a např. u Policie České republiky je to téměř 10.000 civilních zaměstnanců. V obou těchto organizacích tedy vychází zhruba jeden civilní zaměstnanec na čtyři jejich příslušníky.

²⁰ Za civilní osoby jsou v této práci považovány osoby odlišné od příslušníků ozbrojených sil a příslušníků bezpečnostních sborů.

2. VOJENSKÉ SOUDY

Soud je státním orgánem, který je povolán k tomu, aby zákonem stanoveným způsobem poskytoval ochranu porušeným nebo ohroženým právům. Ústava České republiky uvádí, že *nezávislé soudy vykonávají jménem republiky soudní moc*.²¹ Dále pak Ústava stanovuje, že rozhodování o vině a trestu za trestné činy náleží výlučně do pravomoci soudů.²²

Soudní soustava je v České republice tvořena Nejvyšším soudem, Nejvyšším správním soudem, vrchními, krajskými a okresními soudy.²³ Vojenské soudy v současnosti v České republice neexistují, a bez změny textu Ústavy by ani vzniknout nemohly.

Vojenské soudy, angl. *military court* nebo *court-martial*, můžeme charakterizovat dvěma hlavními znaky. Prvním je omezení jejich věcné působnosti pouze na oblast trestního práva, jedná se tedy o soudy trestní. Je však nutné poznamenat, že tento znak není absolutní, avšak výklad v této práci bude dále zaměřen na čistě trestní agendu. Druhým znakem je omezení jejich osobní působnosti pouze na osoby, které jsou příslušníky vojenských sborů, příp. sborů jím podobných, a dále na osoby, které do postavení takových osob zasahují.

V souvislosti s vojenskými soudy se často mluví i o tzv. soudech polních. Za polní soudy, angl. *drumhead court-martial*, je možné obecně označit dočasné vojenské soudy, vznikající a trvající kvůli potřebě zajištění operativního výkonu soudnictví v mimořádných situacích, zpravidla v době mobilizace a války, které vykonávají svou soudní moc v poli.

Existence vojenských soudů, jakožto specializovaných, úzce profilovaných institucí, je zapříčiněna unikátním postavením osob, které jsou před těmito soudy souzeny. Tyto osoby lze rozdělit na tři základní skupiny – vojáci, osoby páchající trestnou činností

²¹ čl. 81 Ústavy stanovuje, že *soudní moc vykonávají jménem republiky nezávislé soudy*.

²² čl. 90 Ústavy stanovuje, že *soudy jsou povolány především k tomu, aby zákonem stanoveným způsobem poskytovaly ochranu právům. Jen soud rozhoduje o vině a trestu za trestné činy*".

²³ čl. 91 Ústavy.

proti vojákům nebo vojenskému majetku a nakonec osoby páchající určité trestné činy, aniž by de iure měly vůbec něco společného s vojenstvím. Z hlediska hmotného práva je pak zajímavé, že část těchto osob – vojáků, resp. v omezeném rozsahu i příslušníci bezpečnostních sborů, se může kromě ostatních trestných činů dopustit zvláštní kategorie trestných činů vojenských, kterých se ostatní pachatelé dopustit nemohou.²⁴

2.1. Vojenské soudy v Československu

Ústava Československé socialistické republiky z roku 1960 stanovovala, že soudnictví v Československé socialistické republice vykonávají volené a nezávislé lidové soudy, kterými byly Nejvyšší soud, krajské a okresní soudy, vojenské soudy a místní lidové soudy.²⁵ Ústava k vojenským soudům dále uváděla, že vojenské soudy se volí podle zvláštních předpisů, a také, že sbory vojenských soudů jsou složeny jednak ze soudců, kteří svou funkci vykonávají jako své povolání, a jednak ze soudců, kteří ji vykonávají vedle svého zaměstnání, přičemž obojí jsou si při rozhodování rovni.²⁶ Ústavní zákon o československé federaci z roku 1968 ve svých závěrečných ustanoveních uváděl, že organizaci soudů a prokuratury v Československé socialistické republice upraví ústavní zákon Federálního shromáždění. Do dne nabytí účinnosti tohoto ústavního zákona bylo právo volit a odvolávat soudce Nejvyššího soudu a soudce z povolání vojenských soudů svěřeno Federálnímu shromáždění.²⁷

Do roku 1991 bylo vojenské soudnictví (společně s civilním soudnictvím) upraveno především zákonem č. 36/1964 Sb., o organizaci soudů a o volbách soudců. Tento zákon byl nahrazen s účinností od 1.9.1991 zákonem č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích (dále také jen "SZoSS"), kterým došlo ke zcela nové právní úpravě postavení soudů a práv a povinností soudců, jež reflektovala společensko-politický vývoj po roce 1989. Důvodová zpráva k přijetí SZoSS uvádí, že *úsilí o obnovení demokracie a o vybudování demokratického právního státu vyžaduje novou úpravu postavení, organizace a činnosti soudů jako orgánů zcela nezávislých a nestranných a jako*

²⁴ Hlavu XII. zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

²⁵ Čl. 98 ústavního zákona č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky.

²⁶ Čl. 99 odst. 5 a čl. 100 odst. 2 ústavního zákona č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky.

²⁷ Čl. 145 ústavního zákona č. 143/1968 Sb., Ústavní zákon o československé federaci.

takových garantujících základní občanská práva a svobody, jakož i zákonem chráněné zájmy fyzických a právnických osob. V neposlední řadě je třeba urychleně vytvořit právní prostředky pro důslednou očistu soudcovského sboru a pro jeho stabilizaci na již nově stanovených principech, neboť dosavadní nejistota hrozí rozpadem soudcovského sboru a paralyzováním činnosti justice, jejíž řádný chod je významným stabilizačním prvkem v životě společnosti.

Vzhledem k tomu, že SZoSS byl přijat za trvání federace a její zánik se v té době snad ještě ani nepředpokládal, obsahoval SZoSS až do jeho novelizace účinné od 1.1.1993 úpravu soudů a soudců jak na úrovni federální, tak na úrovni jednotlivých republik.²⁸ K této dvojúrovňovosti důvodová zpráva uváděla, že *těžiště výkonu soudnictví spočívá na soudech republik, funkcí federálního soudnictví je pouze rozhodovat ve vojenských trestních věcech a zajišťovat nezbytnou jednotnost rozhodování mezi republikami.*²⁹

Do zániku České a Slovenské Federativní republiky byly soudy rozlišovány na soudy federální a soudy republikové. Soudy České a Slovenské Federativní Republiky přitom tvořily (federální úroveň):

- Nejvyšší soud České a Slovenské Federativní Republiky (dále také jen "**NS ČSFR**");
- vyšší vojenské soudy a vojenské obvodové soudy;
- vyšší a nižší polní soudy (v době branné pohotovosti státu).

Soudy České republiky a Slovenské republiky pak tvořily (republiková úroveň):

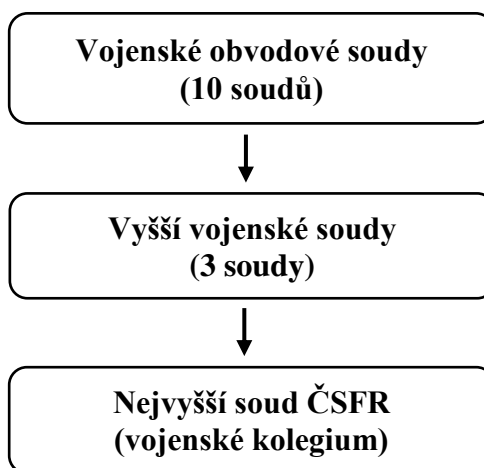
- Nejvyšší soud České republiky;
- Nejvyšší soud Slovenské republiky;
- krajské soudy;
- okresní soudy.

2.1.1. Soustava vojenského soudnictví

²⁸ Zákonem č. 17/1993 Sb. došlo ke zrušení ustanovení týkajících se soudů Slovenské republiky a zrušených soudů České a Slovenské Federativní Republiky.

²⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích.

Vojenské soudnictví bylo v době míru tvořeno trojčlankovou soudní soustavou, sestávající se z vojenských obvodových soudů, vyšších vojenských soudů a NS ČSFR, reprezentované vojenských kolegiem.

Zákon pojmově vymezoval vojenskými soudy jen vojenské obvodové soudy a vyšší vojenské soudy. Postavení vojenského kolegia NS ČSFR bylo upraveno vždy důsledně v rámci právní úpravy NS ČSFR, tzn. mimo právní úpravy pro vojenské soudy, a de iure se tak ani částečně NS ČSFR za vojenský soud označovat nemohl. Pro zachování terminologie budou dále v této práci za *vojenské soudy* označovány pouze vojenské obvodové soudy a vyšší vojenské soudy. Při společném označování vojenských soudů a vojenského kolegia NS ČSFR bude na takové společné označení vždy upozorněno (výkon soudnictví vojenských soudů a vojenského kolegia NS ČSFR bude dále souhrnně označován termínem *vojenské soudnictví*).

Vojenské obvodové soudy představovaly soudy prvního stupně. Skládaly se z předsedy³⁰, popřípadě místopředsedy, dalších soudců a přísedících. Rozhodovací

³⁰ § 22 odst. 2 zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích, stanovuje, že *předseda vojenského obvodového soudu vykonává správu vojenského obvodového soudu, zajišťuje jeho řádný chod po stránce personální, organizační, hospodářské a finanční, pečuje o odbornou výchovu soudců a ostatních pracovníků vojenského obvodového soudu a plní další povinnosti, které vyplývají z jeho vojenského služebního poměru; při vyřizování stížností fyzických a právnických osob na průtahy v řízení a nevhodné chování soudců dbá soudcovské nezávislosti.*

činnost byla svěřena buď samosoudci, anebo senátům složených ze soudce a dvou přísedících.³¹

Vyšší vojenské soudy rozhodovaly jako soudy druhého stupně ve věcech, ve kterých rozhodovaly v prvním stupni vojenské obvodové soudy, a jako soudy prvního stupně ve věcech stanovených trestním řádem. Skládaly se z předsedy³², místopředsedy, dalších soudců a přísedících. Vyšší vojenské soudy rozhodovaly výlučně v senátech složených ze:³³

- dvou soudců, z nich jeden byl předsedou, a tři přísedících, jestliže rozhodovaly jako soudy prvního stupně;
- předsedy a dvou soudců v ostatních případech.

Správu vojenského soudnictví vykonával ministr obrany České a Slovenské Federativní Republiky s tím, že výkon některých svých oprávnění mohl přenést na náčelníka Správy vojenských soudů zřízené v rámci federálního ministerstva obrany.³⁴

2.1.2. Sídla a obvody vojenských soudů

³¹ § 21 zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích.

³² § 24 odst. 2 zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích, stanovuje, že *předseda vyššího vojenského soudu vykonává správu vyššího vojenského soudu, zajišťuje jeho řádný chod po stránce personální, organizační, hospodářské a finanční, pečuje o odbornou výchovu soudců a ostatních pracovníků vyššího vojenského soudu, řídí a kontroluje výkon správy vojenských obvodových soudů a plní další povinnosti, které vyplývají z jeho vojenského služebního poměru; při vyřizování stížností fyzických a právnických osob na průtahy v řízení a nevhodné chování soudců dbá soudcovské nezávislosti.*

³³ § 23 zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích.

³⁴ Správa ze strany Ministra obrany spočívala zejména v:

- a) zajišťování řádného chodu vojenských soudů po stránce personální, organizační, hospodářské a finanční,
- b) vyřizování personálních věci soudců vojenských soudů a vojenského kolegia Nejvyššího soudu České a Slovenské Federativní Republiky,
- c) organizování, usměrňování a kontrolování výkonu státní správy soudů prováděný předsedy vojenských soudů,
- d) organizování a řízení odborné přípravy justičních čekatelů u vojenských soudů a další odbornou výchovu soudců a ostatních pracovníků vojenských soudů a vojenského kolegia Nejvyššího soudu České a Slovenské Federativní Republiky,
- e) sledování stavu soudní agendy, sledování a hodnocení postupu vojenských soudů v řízení a jejich rozhodování z hlediska dodržování zásad důstojnosti jednání a soudcovské etiky, plynulosti řízení a za tím účelem vykonává prověrky práce vojenských soudů,
- f) dávání Nejvyššímu soudu České a Slovenské Federativní Republiky podnětů ke sjednocování výkladu zákonů a jiných obecně závazných právních předpisů s federální působností,
- g) vyřizování stížností fyzických a právnických osob na průtahy v řízení a nevhodné chování soudců.

Do 1.5.1992 byly vojenské soudy zřízeny na základě rozkazu prezidenta republiky ze dne 3.1.1966 o zrušení dosavadních a zřízení nových vojenských soudů, s doplňky k tomuto rozkazu ze dne 7.3.1969 a 28.1.1970. V době vydání tohoto rozkazu ještě prezidentovi Československé socialistické republiky dával k jejich zřízení zmocnění zákon č. 36/1964 Sb., o organizaci soudů a o volbách soudců.³⁵

Nově přijatý zákon č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích, však již požadoval, aby sídla a obvody vojenských soudů byly určeny přímo zákonem.³⁶ Důvod pro požadavek zákonné formy je z dnešního pohledu zcela samozřejmý a snad ani jinak představitelný.³⁷ Naplnění požadavku zákonného zřízení vojenských soudů a určení jejich sídel a obvodů bylo realizováno zákonem č. 141/1992 Sb., o zřízení vojenských soudů, stanovení jejich sídel a obvodů.³⁸ Stojí za povšimnutí, že dle důvodové zprávy mělo být jedním z cílů tohoto zákona *přizpůsobit organizaci vojenských soudů potřebám Československé armády s ohledem na její redislokaci*. Ve skutečnosti však došlo ke zrušení pouze jediného vyššího vojenského soudu (vyšší vojenský soud v Příbrami) a k vytvoření jednoho nového vyššího vojenského soudu (vyšší vojenských soud v Olomouci).

Vzhledem k tomu, že došlo z formálního hlediska ke zrušení dosavadních vojenských soudů a zřízení vojenských soudů nových, byla v rámci přechodných ustanovení řešena i otázka přechodu probíhajících věcí na nově vzniklé vojenské soudy. V rámci přechodných ustanovení tak bylo stanoveno, že dnem účinnosti zákona přejdou úkoly dosavadních vojenských soudů na vojenské soudy zřízené tímto zákonem s tím, že řízení zahájená u dosavadních soudů se dokončí podle dosavadní příslušnosti. Případy

³⁵ § 33 odst. 5 zákona č. 36/1964 Sb., o organizaci soudů a o volbách soudců, stanovuje, že *vojenské obvodové soudy a vyšší vojenské soudy zřizuje a zrušuje prezident Československé socialistické republiky, který též stanoví jejich sídla a obvody*.

³⁶ § 33 odst. 5 zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích, stanovuje, že *vojenské obvodové soudy a vyšší vojenské soudy se zřizují a zrušují zákonem Federálního shromáždění, který též stanoví jejich sídla a obvody. Právo uvedené v odstavci 4 přísluší v oboru vojenského soudnictví federálnímu ministerstvu obrany*.

³⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích, stanovuje, že *zachovávají se rozdělení soudní soustavy na soudy republik a na soudy federace, jejich dosavadní vztahy a rozdělení působnosti. Těžiště výkonu soudnictví spočívá na soudech republik, funkcí federálního soudnictví je pouze rozhodovat ve vojenských trestních věcech a zajišťovat nezbytnou jednotnost rozhodování mezi republikami*.

³⁸ Zákon č. 141/1992 Sb., o zřízení vojenských soudů, stanovení jejich sídel a obvodů (účinný od 1.5.1992 do 31.12.1993).

od zrušeného vyššího vojenského soudu v Příbrami však převzal vyšší vojenský soud v Táboře.

Soustava vojenských soudů se od 1.5.1992 skládala z celkem deseti vojenských obvodových soudů a tří vyšších vojenských soudů. Územní působnost nejnižších článků, tj. vojenských obvodových soudů, byla územně vymezena okresy dle územního a správního členění státu.³⁹ Dle důvodové zprávy byla *sídla a obvody stanoveny s přihlédnutím k potřebám Československé armády z hlediska funkčnosti, ekonomičnosti a materiálního zabezpečení vojenských soudů a s využitím její organizace*. Úloha československé armády spočívala již od meziválečného období především v obraně tehdy nově vytyčených státních hranic. Studená válka a vytvoření železné opony představovala ještě masivnější dislokaci vojenských jednotek na československé hranici. Je tedy zcela logické, že vojenské posádky byly rozmístěny především u západní hranice Československa (Jince, Jindřichův Hradec, Klatovy, Liberec, Žatec a další). Týlové, výcvikové útvary a útvary se speciálním určením pak byly dislokovány převážně na Moravě (Brno, Olomouc, Prostějov, Přáslavice, Vyškov, Bučovice) a na Slovensku.⁴⁰ Vzhledem k územnímu profilu Československa – nudle od západu na východ – bylo rozmístění vojenských soudů nasnadě.

Nový zákon o soudech a soudcích opravňoval federální ministerstvo obrany k vydání obecně závazného právního předpisu, kterým mohla být zřízena pobočka vojenských obvodových nebo vyšších vojenských soudů.⁴¹ Do dne zániku vojenských soudů byla zřízena jediná taková pobočka, a to pobočka vyššího vojenského soudu v Olomouci se sídlem v Přerově.⁴²

Sídla a obvody jednotlivých vojenských soudů byly následující:

³⁹ Obvody se shodují s okresy dle zákona č. 36/1960 Sb., o územních členění státu (čl. 3 bod 1 až 7), resp. zákona SNR č. 517/1990 Sb., o územní a správním členění Slovenské republiky.

⁴⁰ více například na: <http://www.vhu.cz/rozdeleni-cs-armady-na-prelomu-let-19921993-probehlo-nebyvale-hladce/>

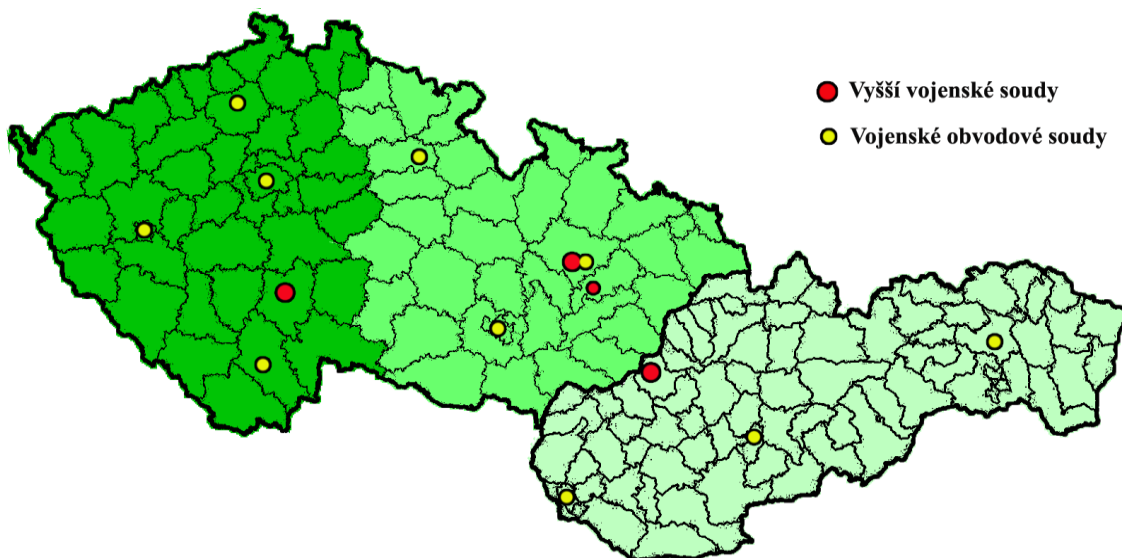
⁴¹ § 33 odst. 4 a 5 zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích.

⁴² Vyhláška federálního ministerstva obrany č. 388/1992 Sb., o zřízení pobočky vyššího vojenského soudu v Olomouci (vyhláška nabyla účinnosti dne 12.8.1992).

Vyšší vojenské soudy	Vojenské obvodové soudy	Soudní obvod
Tábor	Praha	Praha, Beroun, Kladno, Kolín, Kutná Hora, Mělník, Mladá Boleslav, Nymburk, Praha-východ, Praha-západ, Příbram, Rakovník
	České Budějovice	České Budějovice, Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Pelhřimov, Písek, Prachatice, Strakonice, Tábor
	Plzeň	Domažlice, Cheb, Karlovy Vary, Klatovy, Plzeň-město, Plzeň-jih, Plzeň-sever, Rokycany, Sokolov, Tachov
	Litoměřice	Česká Lípa, Děčín, Chomutov, Jablonec nad Nisou, Liberec, Litoměřice, Louny, Most, Teplice, Ústí nad Labem
Olomouc (pobočka se sídlem v Přerově)⁴³	Hradec Králové	Havlíčkův Brod, Hradec Králové, Chrudim, Jičín, Náchod, Pardubice, Rychnov nad Kněžnou, Semily, Svitavy, Trutnov, Ústí nad Orlicí
	Brno	Blansko, Brno-město, Brno-venkov, Břeclav, Zlín, Hodonín, Jihlava, Kroměříž, Prostějov, Třebíč, Uherské Hradiště, Vyškov, Znojmo, Žďár nad Sázavou
	Olomouc	Bruntál, Frýdek-Místek, Karviná, Nový Jičín, Olomouc, Opava, Ostrava-město, Přerov, Šumperk, Vsetín
Trenčín	Bratislava	hl. m. SR Bratislava a Bratislava-vidiek, Dunajská Streda, Galanta, Komárno, Levice, Nitra, Nové Zámky, Senica, Topoľčany, Trenčín, Trnava
	Banská Bystrica	Banská Bystrica, Čadca, Dolný Kubín, Liptovský Mikuláš, Lučenec, Martin, Považská Bystrica, Prievidza, Rimavská Sobota, Veľký Krtíš, Zvolen, Žiar nad Hronom, Žilina
	Prešov	Bardejov, Humenné, Košice, Košice-vidiek, Michalovce, Poprad, Prešov, Rožňava, Spišská Nová Ves, Stará Lubovňa, Svidník, Trebišov, Vranov nad Topľou

Mapa znázorňující dislokaci vojenských soudů:

⁴³ Vyhláška č. 388/1992 Sb., o zřízení pobočky vyššího vojenského soudu v Olomouci. Vyšší vojenský soud v Olomouci – pobočka v Přerově rozhodoval o opravných prostředcích proti rozhodnutí vojenských obvodových soudů v Brně, Hradci Králové a Olomouci.

2.1.3. Vojenské kolegium NS ČSFR

NS ČSFR tvořil nejvyšší stupeň v trojčlankové vojenské soudní soustavě České a Slovenské Federativní republiky.

Působnost NS ČSFR ve vztahu k vojenskému trestnímu právu spočívala ve sledování pravomocných rozhodnutí vojenských soudů a zajišťování zákonnosti a jednotnosti mezi vojenskými soudy tím, že:⁴⁴

- rozhodoval o řádných opravných prostředcích proti rozhodnutím vyšších vojenských soudů v případech stanovených zákonem;
- rozhodoval o mimořádných opravných prostředcích proti rozhodnutím všech vojenských soudů, proti rozhodnutím senátů vojenského kolegia NS ČSFR, pokud tento soud rozhodoval o řádném opravném prostředku, a dále proti rozhodnutím jiných orgánů činných v trestním řízení ve vojenských věcech v případech stanovených zákonem.

Činnost NS ČSFR byla rozdělena do pěti kolegií – trestní, vojenské, občanskoprávní, obchodní a správní, v jejichž čele stáli předsedové kolegií. Z věcné stránky se tedy

⁴⁴ § 28 zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích.

trestními věcmi zabývaly dvě kolegia – trestní a vojenské. Správu vojenského kolegia NS ČSFR vykonával ministr obrany ČSFR, a to prostřednictvím předsedy vojenského kolegia v souladu s předsedou NS ČSFR.

Rozhodovací činnost NS ČSFR spočívala primárně v malých senátech složených z předsedy senátu a dvou soudců. Velké senáty, složené z předsedy senátu a čtyř soudců, rozhodovaly jen o mimořádných opravných prostředcích proti rozhodnutím senátů vojenského kolegia NS ČSFR, tzn. v případech, kdy tyto senáty rozhodovaly o řádném opraveném prostředku.

Při sestavování senátů musela být u vojenských věcí dodržena tato pravidla:⁴⁵

- členy senátu měly být občané obou republik;
- spadala-li věc do výlučné příslušnosti vojenských soudů, byl senát složen jen ze soudců vojenského kolegia NS ČSFR; spadala-li věc do příslušnosti obecných i vojenských soudů zároveň, byly senáty smíšené ze soudců trestního a vojenského kolegia.

2.1.4. Soudci vojenských soudů

Za soudce vojenských soudů je možné označovat pouze soudce vojenských obvodových soudů a soudce vyšších vojenských soudů. Na nejvyšší úrovni bylo vojenské soudnictví reprezentováno soudci vojenského kolegia NS ČSFR (dále jen "*VK NS ČSFR*"). Poslední jmenovaní nebyli považováni za soudce vojenských soudů, když ani sám NS ČSFR nebyl soudem vojenským, přesto však některá práva a povinnosti soudců vojenského kolegia byly obdobné soudcům vojenských soudů.

2.1.4.1. Právní poměry vojenských soudců

Soudci vojenských soudů i soudci VK NS ČSFR museli být po celou dobu výkonu své funkce⁴⁶ vojáky z povolání s hodností důstojníka nebo generála a přirozeně se tak na ně

⁴⁵ § 27 zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích.

⁴⁶ § 52 odst. 1 zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích, stanovovala, že *funkce soudce a přisedícího je veřejnou funkcí*.

vztahovaly předpisy platné pro vojáky z povolání.⁴⁷ Tito soudci navíc nemohli být ani z vojenské činné služby nebo z ozbrojeného sboru propuštěni, jestliže předtím nebyli z funkce soudce odvoláni, nevzdali se své funkce či nebyli funkce soudce zproštěni.⁴⁸

Počet soudců vojenských soudů byl určován ministrem obrany ČSFR, počet soudců NS ČSFR byl stanoven prezidentem ČSFR na návrh předsedy NS ČSFR.⁴⁹

2.1.4.2. Předpoklady a jmenování vojenských soudců

Předpoklady pro soudce vojenského soudu můžeme rozdělit na předpoklady obecné, které byly společné všem soudcům, a předpoklady speciální, které musely splnit pouze soudci vojenských soudů, resp. soudci VK NS ČSFR.⁵⁰

Obecné předpoklady	Speciální předpoklady
<ul style="list-style-type: none"> ▪ občan ČSFR ▪ způsobilost k právním úkonům ▪ bezúhonný ▪ zkušenosti a morální vlastnosti dávající záruku, že bude soudcovskou funkci řádně zastávat ▪ věk nejméně 25 let ▪ souhlasí se svým ustanovením za soudce a s přidělením k určitému soudu ▪ úplné vysokoškolské právnické vzdělání ▪ odborná justiční zkouška⁵¹ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ musí konat vojenskou činnou službu nebo být příslušníkem ozbrojených sborů ▪ hodnost důstojníka nebo generála

⁴⁷ § 53 odst. 1 zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích, stanovovala, že *soudci vojenských soudů a vojenského kolegia Nejvyššího soudu České a Slovenské Federativní Republiky jsou vojáky z povolání, a pokud tento zákon nestanoví jinak, vztahují se ně předpisy platné pro vojáky z povolání.*

⁴⁸ § 53 zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích.

⁴⁹ § 36 zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích.

⁵⁰ § 34 zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích.

⁵¹ § 34 odst. 5 zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích, stanovoval, že *odborná justiční zkouška, soudcovská zkouška, jednotná soudcovská zkouška, jednotná soudcovská a advokátní zkouška, vojenská právní zkouška, notářská zkouška, prokurátorská zkouška, arbitrážní zkouška, závěrečné hodnocení čekatelské praxe a jiné obdobné závěrečné zkoušky vykonané před účinností tohoto zákona mají stejné účinky jako odborná justiční zkouška podle tohoto zákona. Ministr spravedlnosti příslušné republiky a u vojenských soudů ministr obrany České a Slovenské Federativní Republiky mohou uznat advokátní zkoušku a profesní zkoušku na komerčního právníka za odbornou justiční zkoušku podle tohoto zákona.*

Soudci vojenských soudů byli jmenováni prezidentem ČSFR na návrh ministra obrany ČSFR.⁵² Soudci NS ČSFR, vč. soudců vojenského kolegia, byli jmenováni prezidentem ČSFR na návrh předsedy NS ČSFR po dohodě s vládou ČR a s vládou SR. Zákonem bylo stanoveno, že soudci mají být jmenováni zpravidla ve stejném počtu z občanů ČR a z občanů SR.⁵³ Soudci byli jmenováni bez časového omezení.⁵⁴

Všichni soudci skládali stejný slib: *Slibuji na svou čest a svědomí, že se budu řídit zákony, budu je vykládat podle svého nejlepšího vědomí a svědomí a v souladu s nimi budu rozhodovat nezávisle, nestranně a spravedlivě.* Soudci NS ČSFR a soudci vojenských soudů skládali slib do rukou prezidenta ČSFR. Všichni ostatní soudci, tj. soudci republikových soudů, do rukou ministra spravedlnosti příslušné republiky.⁵⁵

2.1.4.3. Zánik funkce soudce

Zákon upravoval tyto možnosti zániku funkce soudce:

a) Odvolání z funkce

Soudce mohl být ze své funkce odvolán pravomocným rozhodnutím kárného soudu, jestliže závažným způsobem porušil své soudcovské povinnosti. Oprávnění k podání návrhu na odvolání z funkce ke kárnému soudu měl pouze ministr obrany (u ostatních soudců byl k návrhu oprávněn ministr spravedlnosti).

b) Vzdání se funkce

Soudci se samozřejmě mohli funkce soudce kdykoliv ze své vůle vzdát. V tomto případě zanikala funkce soudce uplynutím tří kalendářních měsíců následujících po měsíci, v němž bylo oznámení o vzdání se funkce doručeno orgánu, který takového soudce jmenoval (tj. prezident ČSFR).

⁵² § 38 odst. 2 zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích.

⁵³ § 38 odst. 1 a 2 zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích, stanovoval, že *jmenování soudcem NS ČSFR nabývá účinnosti schválením oběma sněmovnami Federálního shromáždění*

⁵⁴ § 35 odst. 1 zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích.

⁵⁵ § 37 zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích.

c) Zproštění funkce

Zproštěním, obdobně jako odvoláním, dochází k zániku funkce soudce proti jeho vůli. Zákon uváděl dva důvody, za kterých mohl být soudce vojenského soudu zproštěn své funkce soudce, a to buď vydáním rozhodnutí kárného soudu o tom, že zdravotní stav soudce mu trvale nedovoluje řádně vykonávat soudcovské povinnosti, nebo dosažení věku 65 let. O samotném rozhodnutí o zproštění rozhodoval orgán, který soudce do funkce jmenoval (tj. prezident ČSFR).

d) Zánik funkce ze zákona

Zákon stanovoval dva speciální případy, kdy docházelo k zániku funkce soudce dnem právní moci určitých rozhodnutí. Prvním bylo odsouzení pro trestný čin spáchaný úmyslně. Druhým pak rozhodnutí o zbavení nebo omezení způsobilosti k právním úkonům.

2.1.4.4. Soudní funkcionáři⁵⁶

Soudními funkcionáři byli ve vojenském soudnictví na úrovni NS ČSFR předseda VK NS ČSFR a předsedové senátů VK NS ČSFR. U vojenských soudů se jednalo o předsedy a místopředsedy soudů a předsedy jednotlivých senátů vojenských soudů.

Důvodová zpráva uvádí, že u soudů všech stupňů, včetně vojenských soudů, se zástupcem, popřípadě zástupci předsedy soudu ustanovuje jednotně místopředseda, popřípadě místopředsedové soudu. U vojenských soudů se upustilo od funkce náčelníků a jejich zástupců.

Soudní funkcionáři mohli svou funkci předsedy nebo místopředsedy vojenských soudů, předsedy vojenského kolegia NS ČSFR a předsedy senátů vojenských soudů, pozbýt

⁵⁶ § 39 zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích.

zproštěním, uvolněním či odvoláním z funkce. Zánik funkce soudního funkcionáře však neměl za následek ztrátu funkce soudce.

2.1.4.5. Přidělování soudců k výkonu funkce a přeložení soudce⁵⁷

Na jednotlivé soudy byli soudci přidělováni na základě jejich předchozího souhlasu ministrem obrany ČSFR. Jejich následné přeložení či jen dočasné přeložení muselo být v zásadě vždy se souhlasem dotyčného soudce. Bez jeho souhlasu k tomu mohlo dojít pouze na základě pravomocného rozhodnutí kárného soudu.

Zákon č. 335/1991 Sb. počítal i se situací, kdy na vojenské cvičení budou povoláni soudci civilních soudů. V případě, že by byli civilní soudci povoláni podle branného zákona na vojenské cvičení jako důstojníci v záloze a zároveň byli přiděleni k vojenským soudům, ministr obrany mohl rozhodnout, že po dobu vojenského cvičení budou pověřeni výkonem soudcovské funkce, kterou jinak vykonávají soudci vojenských soudů.⁵⁸ Dle mého názoru by však musela realizace tohoto ustanovení způsobovat v praxi nemalé potíže, neboť délka soudních cvičení (řádově týdny) zjevně nekorespondovala s délkou soudních řízení.

Zákon dále stanovoval, že způsob doplňování soudců vojenských soudů a vojenského kolegia Nejvyššího soudu za branné pohotovosti státu upraví federální ministerstvo obrany v dohodě s federálním ministerstvem vnitra a ministerstvy spravedlnosti republik.⁵⁹

2.1.4.6. Platy vojenských soudců

Nezbytnou podmínkou pro zajištění nezávislosti soudců je přirozeně jejich hmotné zabezpečení.⁶⁰ Hmotné zajištění soudců NS ČSFR, tj. i soudců vojenského kolegia, a

⁵⁷ Přidělení je první zařazení soudce k výkonu funkce k určitému soudu. Přeložení umožňuje horizontální nebo vertikální pohyb soudce k jinému soudu.

⁵⁸ § 43 odst. 1 zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích.

⁵⁹ § 43 odst. 2 zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích.

⁶⁰ § 5 zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích, stanovoval, že *stát zabezpečuje nezávislost soudců též jejich hmotným zajištěním.*

soudců i justičních čekatelů vojenských soudů stanovoval zákon č. 151/1992 Sb., účinný od 1.5.1992.⁶¹

Plat soudců vojenského kolegia NS ČSFR i plat soudců vojenských soudů se skládal ze základního platu a případně z dalších příplatků. Základní plat soudce VK NS ČSFR činil 16.000,- Kčs měsíčně. Mimo tento základní plat náležel předsedovi VK funkční příplatek ve výši 2.500,- Kč měsíčně a předsedům senátů ve výši 1.500,- Kč měsíčně.⁶²

Základní plat soudce vojenského soudu byl stanoven dle jejich zařazení do platové skupiny (celkem 12 platových skupin dle let praxe) a platového stupně (v I. stupni byly zařazení soudci vojenských obvodových soudů, ve II. stupni soudci vyšších vojenských soudů). Platy soudců vojenských obvodových soudců činily dle let soudní praxe od 6.000,- Kčs do 10.000,- Kčs (výše rovna platům soudců okresních soudů), platy soudců vyšších vojenských soudů činily dle let soudní praxe od 6.200,- Kč do 10.800,- Kč (výše rovna platům soudců krajských soudů). Funkční příplatky náležely předsedovi a místopředsedovi vojenského soudu, předsedům senátů a samosoudcům. Mimo funkční příplatky mohli soudci pobírat příplatky za výchovu justičních čekatelů, příplatek za zastupování, a zcela jedinečným, v rámci vojenského soudnictví, byl příplatek za výkon služebních povinností při zabezpečování připravenosti a mobilizační pohotovosti.⁶³

Soudci VK NS ČSFR a soudci a justiční čekatelé vojenských soudů měli dále nárok na naturální náležitosti a materiální zabezpečení podle zvláštního předpisu. Tímto předpisem byl zákon č. 88/1952 Sb., o materiálním zabezpečení příslušníků ozbrojených sil.

2.1.5. Přísedící vojenských soudů

⁶¹ Zákon č. 391/1991 Sb., o platových poměrech soudců, státních notářů, justičních a notářských čekatelů.

⁶² Zákon č. 151/1992 Sb., o platových poměrech soudců Nejvyššího soudu České a Slovenské Federativní Republiky a soudců a justičních čekatelů vojenských soudů.

⁶³ § 11, 12 a 13 zákona č. 151/1992 Sb., o platových poměrech soudců Nejvyššího soudu České a Slovenské Federativní Republiky a soudců a justičních čekatelů vojenských soudů.

Příplatek za výkon služebních povinností při zabezpečování připravenosti a mobilizační pohotovosti činil měsíčně 800 Kčs.

Přisedící jsou osoby odlišné od soudců, které se však stejně jako oni podílejí na rozhodovací činnosti.⁶⁴ Pro zachování právní kvality se soudních řízení zúčastňují vždy pouze v senátech, nicméně formálně jsou si se soudci při rozhodování rovni. V obecné rovině může jejich přínos spočívat v odborných znalostech s projednávanou věcí či vnesení neprávního, resp. neformálně uvažujícího rozhodce, který oproštěn od svazujícího právní smýšlení je schopen věc posoudit s větším nadhledem. V ideálním případě zosobňuje přisedící oba tyto aspekty dohromady. Jsem přesvědčen, že díky účasti přisedících ve vojenských trestních věcech, kteří sami museli být vojáky, došlo k zaručení vysoké úrovně přítomnosti vojenských zkušeností a odborných znalostí při soudním rozhodování.

SZoSS upravoval přisedící jak v obecné rovině, tak i speciálně ve vztahu k vojenským soudům.⁶⁵ Funkce přisedícího byla stejně jako funkce soudce veřejnou funkcí.⁶⁶ Role přisedících vždy spočívala v rozhodování v rámci senátu, samostatně rozhodovat nemohli.⁶⁷

Přisedící působili pouze u soudů, které rozhodovaly jako soudy prvního stupně, konkrétně se tedy jednalo o senáty vojenských obvodových soudů a senáty vyšších vojenských soudů.⁶⁸

- u vojenských obvodových soudů v senátech složených ze soudce a dvou přisedících, nerozhodoval-li samosoudce;
- u vyšších vojenských soudů v senátech složených ze dvou soudců a tří přisedících.

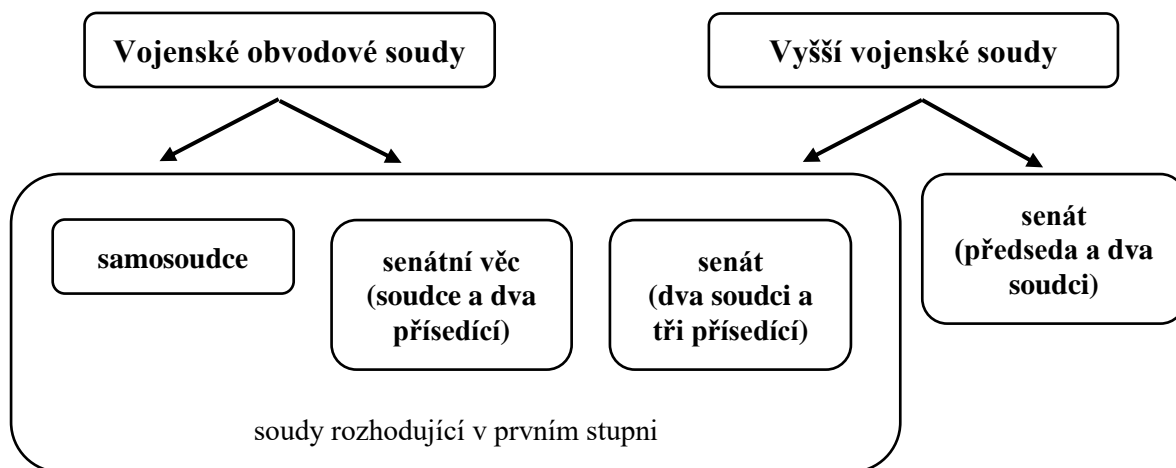
⁶⁴Přisedící jsou laikové, kteří se podílí na rozhodovací činnosti soudů svou účastí v soudních senátech. Právě tím, že jsou součástí soudního senátu, se odlišují od členů soudních porot.

⁶⁵ Pokud se mělo určité ustanovení v ZoSS týkat pouze přisedících u vojenský soudů, zákon, obdobně jako v případě soudců vojenských soudů, prostě stanovil *přisedící vojenského soudu*.

⁶⁶ § 52 zákona č. 335/1991, o soudech a soudcích.

⁶⁷ § 4 odst. 1 zákona č. 335/1991., o soudech a soudcích, stanovoval, že *v řízení před soudem rozhoduje senát nebo samosoudce. Zákony o řízení před soudy stanoví, ve kterých věcech se zúčastňují na rozhodování přisedící a ve kterých věcech rozhoduje samosoudce. Jako samosoudce může rozhodovat jen soudce.*

⁶⁸ § 21 odst. 4 zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích, stanovoval, že *vojenské obvodové soudy rozhodují jako soudy prvního stupně, pokud trestní řád nestanoví jinak.*

Obecné podmínky pro výkon funkce přísedícího byly shodné s předpoklady pro výkon funkce soudce mimo požadavku na vysokoškolské právní vzdělání a složení odborné justiční zkoušky.⁶⁹ Shodně se soudci vojenských soudů a soudců VK NSČR však museli konat vojenskou činnou službu nebo být příslušníky ozbrojených sborů.⁷⁰

Přísedící vojenských soudů byli voleni, a to shromážděním příslušníků ozbrojených sil a ozbrojených sborů na návrh komisí ustanovených příslušnými veliteli.⁷¹ Funkční období trvalo po dobu, po kterou vykonávali vojenskou činnou službu nebo byli příslušníky ozbrojených sborů, nejdéle však po dobu čtyř let.⁷²

Počet přísedících vojenských soudů měl za povinnost stanovit předseda příslušného soudu tak, aby jednotliví přísedící zpravidla nemuseli zasedat více než 12 dní v roce.⁷³ Znění slibu bylo totožné se slibem soudců, avšak na rozdíl od nich skládali slib do rukou "jen" předsedy soudu, k němuž byli zvoleni.⁷⁴ Přísedící vojenských soudů se zpravidla měli povolávat z ozbrojených sil nebo z ozbrojeného sboru, jejichž byl

⁶⁹ § 34 odst. 1 zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích, stanovoval, že *soudcem nebo přísedícím může být ustanoven každý občan České a Slovenské Federativní Republiky, který je způsobilý k právním úkonům, bezúhonný, jestliže jeho zkušenosti a morální vlastnosti dávají záruku, že bude soudcovskou funkcí řádně zastávat, v den ustanovení dosáhl věku 25 let a souhlasí se svým ustanovením za soudce nebo přísedícího a s přidělením k určitému soudu.*

⁷⁰ Soudce vojenského soudu a vojenského kolegia Nejvyššího soudu a vojenského kolegia vrchního soudu musel mít hodnost důstojníka nebo generála.

⁷¹ § 38 odst. 5 zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích.

⁷² § 35 zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích.

⁷³ § 36 zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích.

⁷⁴ § 37 odst. 1 písm. a) zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích, stanovoval, že *soudci NS ČSFR a soudci vojenských soudů skládali slib do rukou prezidenta ČSFR.*

obviněný příslušníkem a měl mít alespoň stejnou hodnost jako ten z obviněných, který měl hodnost nejvyšší. Velitelé vojáků - přísedících - byli povinni umožnit přísedícím plnění jejich povinností vyplývajících jim z funkce přísedícího.⁷⁵

Funkce přísedícího vojenského soudu mohla zaniknout jeho odvoláním, pokud závažným způsobem porušil své povinnosti přísedícího,⁷⁶ jeho zproštěním z funkce na základě pravomocného rozhodnutí kárného soudu, bylo-li zjištěno, že jeho zdravotní stav mu trvale nedovoluje řádně vykonávat soudcovské povinnosti,⁷⁷ a ze zákonných důvodů, kterým mohlo být buď rozhodnutí o odsouzení přísedícího pro trestný čin spáchaný úmyslně, anebo rozhodnutí o zbavení nebo omezení způsobilosti k právním úkonům.⁷⁸ Nakonec se přísedící vojenského soudu mohl své funkce samozřejmě i vzdát.⁷⁹

2.1.6. Jednací řád pro vojenské obvodové a vyšší vojenské soudy

Organizační otázky vojenských soudů byly upraveny vyhláškou federálního ministerstva obrany č. 389/1992 Sb., o jednacím řádu pro vojenské obvodové a vyšší vojenské soudy (dále také jen „*jednací řád vojenských soudů*“).⁸⁰

Jednací řád vojenských soudů stanovoval, že základem vnitřního uspořádáním vojenských soudů je jejich rozdělení na senáty. Přes tuto deklaraci však rozhodovací pravomoc vojenského obvodového soudu mohla být vykonávána i jen samosoudcem.⁸¹

⁷⁵ § 59 odst. 2 zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích.

⁷⁶ § 44 odst. 3 zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích, stanovoval, že *přísedící vojenského soudu může být ze své funkce odvolán, jestliže závažným způsobem porušil své povinnosti přísedícího. O odvolání rozhoduje orgán, který přísedícího vojenského soudu zvolil (§ 38), a to na návrh orgánu, který podává návrh na jeho zvolení. Před rozhodnutím o odvolání je třeba si vyžádat vyjádření přísedícího.*

⁷⁷ § 46 odst. 2 zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích.

⁷⁸ § 47 zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích.

⁷⁹ § 45 zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích.

⁸⁰ Přijetím jednacího řádu vojenských soudů zároveň došlo ke zrušení dosavadní právní úpravy realizované instrukcí náčelníka správy vojenských soudů federálního ministerstva národní obrany č. 2/1975 ze dne 25.7.1975.

⁸¹ § 1 odst. 2 vyhlášky č. 389/1992 Sb., o jednacím řádu pro vojenské obvodové a vyšší vojenské soudy.

Mimo samotného výkonu soudnictví, který vykonávali soudci, přísedící, justiční čekatelé a pracovníci odborného aparátu soudu, byla předsedovi, resp. místopředsedovi vojenského soudu svěřena správa soudu a zajištění jeho řádného chodu po stránce personální, organizační, hospodářské, finanční a plnění dalších povinností vyplývajících mu z jeho služebního poměru.⁸²

Shodně s dnešní právní úpravou⁸³ si všichni, s výjimkou osob mladších patnácti let, v jednacím síni vykali.⁸⁴ Oproti dnešku se však při oslovování *pane – paní – slečno* u vojáků připojovala jejich hodnost.⁸⁵

Příslušníci ozbrojených sil a ozbrojených sborů v činné službě se předvolávali, popřípadě vyrozumívali prostřednictvím jejich velitele (náčelníka). Měl-li být voják předvolán, vojenský soud zaslal žádost o předvedení jeho nadřízenému.⁸⁶ Přes nadřízeného se doručovaly také veškeré písemnosti určené pro příslušníky ozbrojených sil a ozbrojených sborů v případě, že voják byl hromadně ubytován ve vojenských objektech (pokud nebyl hromadně ubytován, pak se písemnosti musely doručovat přímo).⁸⁷

Jednacím řád vojenských soudů upravoval podrobnosti při výkonu některých rozhodnutí v trestních řízeních. Tak například v případě výkonu trestu ztráty vojenské hodnosti byl předseda senátu, resp. samosoudce, povinen vyrozumět po nabytí právní moci takového rozhodnutí velitelské orgány zasláním opisu rozsudku, a šlo-li o vojáka z povolání, tak také na personální správu federálního ministerstva obrany.⁸⁸ V případě, že by takový trest měl vliv na výplatu služebních požitků, byl předseda senátu (samosoudce) povinen

⁸² § 4 odst. 1 a 2 vyhlášky č. 389/1992 Sb., o jednacím řádu pro vojenské obvodové a vyšší vojenské soudy.

⁸³ Vyhláška ministerstva spravedlnosti České republiky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy.

⁸⁴ § 11 vyhlášky č. 389/1992 Sb., o jednacím řádu pro vojenské obvodové a vyšší vojenské soudy.

⁸⁵ § 11 odst. 2 vyhlášky č. 389/1992 Sb., o jednacím řádu pro vojenské obvodové a vyšší vojenské soudy, stanovoval, že *senát, zapisovatel i ostatní přítomné osoby se vzájemně oslovují "pane - paní - slečno" s připojením hodnosti, funkce nebo procesního postavení, ve kterém oslovený vystupuje, nebo jeho akademického titulu. Pouze osoby mladší patnácti roků lze oslovit, jeví-li se to účelným pro překonání jejich ostychu, jen jménem.*

⁸⁶ § 16 odst. 1 vyhlášky č. 389/1992 Sb., o jednacím řádu pro vojenské obvodové a vyšší vojenské soudy.

⁸⁷ § 17 odst. 2 vyhlášky č. 389/1992 Sb., o jednacím řádu pro vojenské obvodové a vyšší vojenské soudy.

⁸⁸ § 38 vyhlášky č. 389/1992 Sb., o jednacím řádu pro vojenské obvodové a vyšší vojenské soudy.

ihned po nabytí právní moci takového rozhodnutí, uvědomit příslušný útvar, u něhož odsouzený naposled konal službu, kvůli zabezpečení potřebných finančních opatření.

2.1.7. Polní soudy

Polní soudy jsou speciálním druhem vojenských soudů, jejichž význam spočívá především v možnosti rychlého vyřízení věci přímo na místě. V době válečných konfliktů nebyl prakticky ani klasický způsob vyřízení možný – převoz obviněného vč. případných svědků a poškozených do zázemí k vojenským soudům by ve svém důsledku mohl ohrozit i bojeschopnost ozbrojených sil.

Jistě stojí za povšimnutí, že ačkoliv vojenské soudy zanikly k 31.12.1993, právní úprava vojenských polních soudů (vyšší polní soudy a nižší polní soudy) v našem právním řáde přetrvala až do přijetí současného zákona o soudech a soudcích č. 6/2002 Sb., (dále také jen "*ZoSS*").⁸⁹ Na rozdíl od vojenských soudů, jejichž dočasná roční existence byla stanovena Ústavou, o polních soudech se Ústava nezmiňovala vůbec.

Charakter současných vojenských konfliktů (především asymetrické konflikty v Africe, Afghánistánu a na Středním východě) dle mého názoru nevyžaduje zřizování vojenských polních soudů. Vzhledem k počtu nasazovaných českých vojáků na zahraničních misích (v řádu desítek, maximálně stovek) a možnosti jejich rychlé přepravy zpět do České republiky, by zřizování polních soudů v zahraničí postrádalo smysl. Jejich zřízení by prakticky opodstatňovalo pouze vedení klasického konfliktu, což však nepovažuji v současné Evropě za pravděpodobné. Jako zastánce hesla *raději připraven, než překvapen*, bych však považoval za správné, abychom i na takovou situaci byli připraveni a nemuseli se v krizových dobách uchýlovat k improvizaci. Bohužel, s ohledem na vývoj posledních let je nutné konstatovat, že bezpečnostní situace především ve východní Evropě se stává čím dál více napjatější, nehledě na zcela otevřený konflikt na východní Ukrajině.

⁸⁹ § 2 odst. 2 zákona č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích, stanovoval, že *soudy České republiky jsou: Nejvyšší soud České republiky (dále jen "Nejvyšší soud"), vrchní soudy, krajské soudy, vyšší vojenské soudy, okresní soudy a vojenské obvodové soudy; v době branné pohotovosti státu též vyšší polní soudy a nižší polní soudy.*

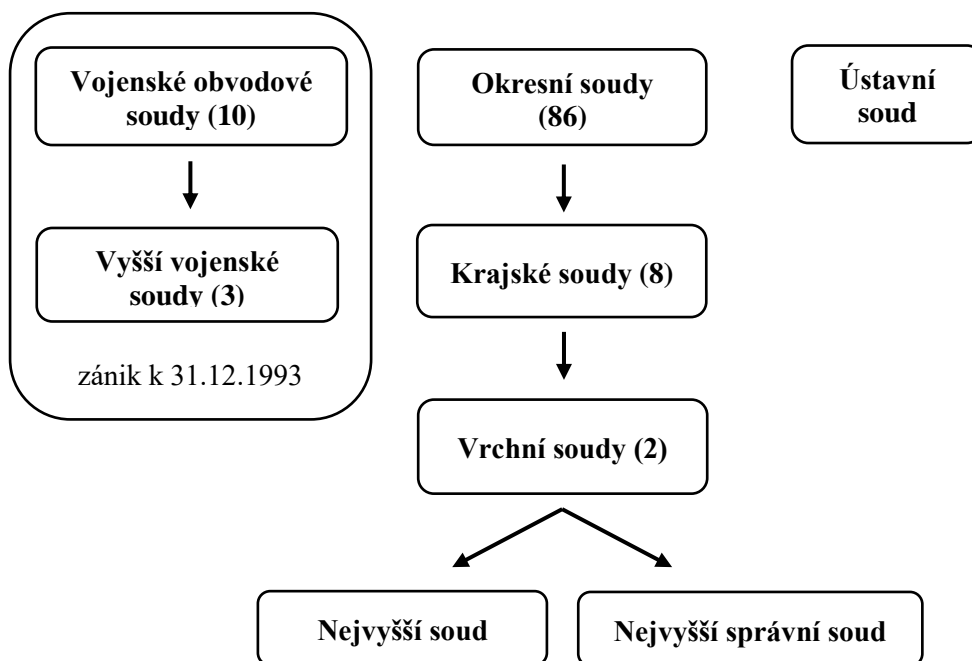
2.2. Vojenské soudy v České republice

2.2.1. Soudní systém v České republice

Ústavním zákonem č. 542/1992 Sb.⁹⁰ byl právně upraven zánik ČSFR k 31.12.1992.⁹¹ V důsledku zániku federálního uspořádání se přestaly soudy dělit na soudy federální a republikové, všechny soudy již byly jen soudy (samostatné) České republiky. Ústava České republiky stanovuje, že soustava soudů je tvořena okresními, krajskými a vrchními soudy, a dále pak Nejvyšším správním soudem a Nejvyšším soudem.⁹² Soudem sui generis je Ústavní soud.

V rámci přechodných a závěrečných ustanoveních Ústava stanovila, že *do 31. prosince 1993 tvoří soustavu soudů též vojenské soudy.*⁹³

Schéma znázorňující Ústavou danou soudní soustavu:

⁹⁰ Ústavní zákon č. 542/1992 Sb., o zániku České a Slovenské Federativní republiky.

⁹¹ Článek 1 ústavního zákona č. 542/1992 Sb., o zániku České a Slovenské Federativní republiky.

⁹² Článek 91 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

⁹³ Článek 110 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

Původní návrh Ústavy se otázkou vojenského soudnictví vůbec nezabýval, vojenské soudy nebyly uvedeny v soudní soustavě a ani jiná ustanovení jejich existenci nikterak nereflektovala.⁹⁴ Komentář k Ústavě České republiky⁹⁵ uvádí, že vládní návrh Ústavy se zánikem vojenského soudnictví nepočítal. Pokud však nebylo v plánu vojenské soudnictví zrušit, vyvstává logická otázka, proč vůbec nebyly vojenské soudy v návrhu Ústavy uvedeny.

Ač bylo nakonec rozhodnuto o zániku vojenského soudnictví, v rámci České republiky vojenské soudy vykonávaly soudní moc až do 31.12.1993 (ve Slovenské republice dokonce až do 1.5.2009). I přes to, že by se na první pohled mohlo zdát zajištění jednorozhodnutí pokračování vojenského soudnictví jako právně jednoduchá záležitost, bylo nutno přijmout několik právních předpisů, které tento přechod z ČSFR do České republiky realizovaly, neboť Ústava stanovila výsledek, avšak nestanovila způsob jeho provedení. Z právního hlediska šlo zejména o vyřešení postavení vojenských soudů po zániku federace (vojenské soudy byly soudy na federální úrovni) a zajištění kontinuity fungování vojenských soudů z hlediska materiálního a personálního.

2.2.2. Kontinuita vojenských soudů

Zachování právní kontinuity zajistil ústavní zákon č. 542/1992 Sb.⁹⁶ a ústavní zákon č. 4/1993 Sb.⁹⁷ Druhým zmíněným ústavním zákonem bylo stanoveno, že působnost NS ČSFR přebírá Nejvyšší soud České republiky, a namísto vojenských obvodových soudů ČSFR a vyšších vojenských soudů ČSFR se zánikem ČSFR v týchž místech a pro tytéž obvody zřizují vojenské obvodové soudy České republiky a vyšší vojenské soudy České

⁹⁴ Viz návrh ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, včetně důvodové zprávy. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1992cnr/tisky/t0152_01.htm

⁹⁵ SLÁDEČEK, Vladimír. *Ústava České republiky: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2016. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-590-9.

⁹⁶ Článek 6 odst. 1 zákona č. 542/1992 Sb., o zániku České a Slovenské Federativní Republiky, stanovoval, že *pravomoc příslušející ke dni zániku České a Slovenské Federativní Republiky Nejvyššímu soudu České a Slovenské Federativní Republiky náleží od 1.ledna 1993 na území České republiky Nejvyššímu soudu České republiky a na území Slovenské republiky Nejvyššímu soudu Slovenské republiky, nestanoví-li ústavní zákon České republiky nebo ústavní zákon Slovenské republiky jinak.*

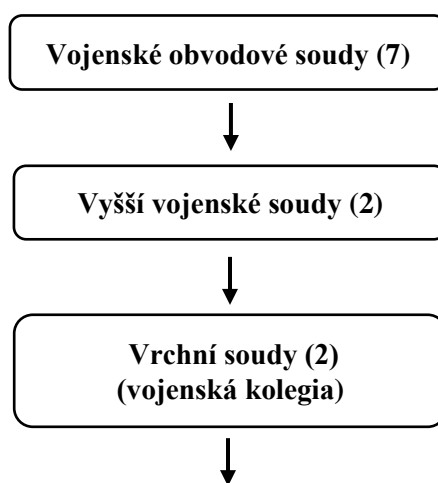
⁹⁷ Ústavní zákon č. 4/1993 Sb., o opatřeních souvisejících se zánikem České a Slovenské Federativní Republiky.

republiky.⁹⁸ Spolu s novelou⁹⁹ SZoSS účinnou od 1.1.1993 dojdeme k tomu, že soustavu vojenského soudnictví měla dále tvořit vojenská kolegia vrchních soudů (dále také jen "**VK VS**")¹⁰⁰ a vojenské kolegium NS ČR (dále také jen "**VK NS ČR**")¹⁰¹, v době branné pohotovosti měly nadále vojenskou soudní soustavu tvořit vyšší a nižší polní soudy.¹⁰²

Vojenské soudnictví v České republice bylo od 1.1.1993 do 31.12.1993 představováno:

- **vojenskými obvodovými soudy** (Praha, České Budějovice, Plzeň, Litoměřice, Hradec Králové, Brno, Olomouc)
- **vyššími vojenskými soudy** (Tábor, Olomouc)
- **vojenskými kolegií vrchních soudů** (Praha, Olomouc)
- **vojenským kolegiem NS ČR** (Brno)
- **vyššími a nižšími polními soudy** (ad hoc v době branné pohotovosti)

V oblasti vojenského trestního práva se jednalo o čtyř článkovou soudní soustavu:

⁹⁸ Článek 3 odst. 5 ústavního zákona č. 4/1993 Sb., o opatřeních souvisejících se zánikem České a Slovenské Federativní Republiky.

⁹⁹ Zákon č. 17/1993 Sb., kterým se mění zákon č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích.

¹⁰⁰ § 17 odst. 1 zákona č. 335/1991 Sb. (ve znění zákona č. 17/1993 Sb.). Jednalo se pouze o vojenské kolegium vrchního soudu v Praze, neboť vrchní soud v Olomouci začal fungovat až od 1.1.1996.

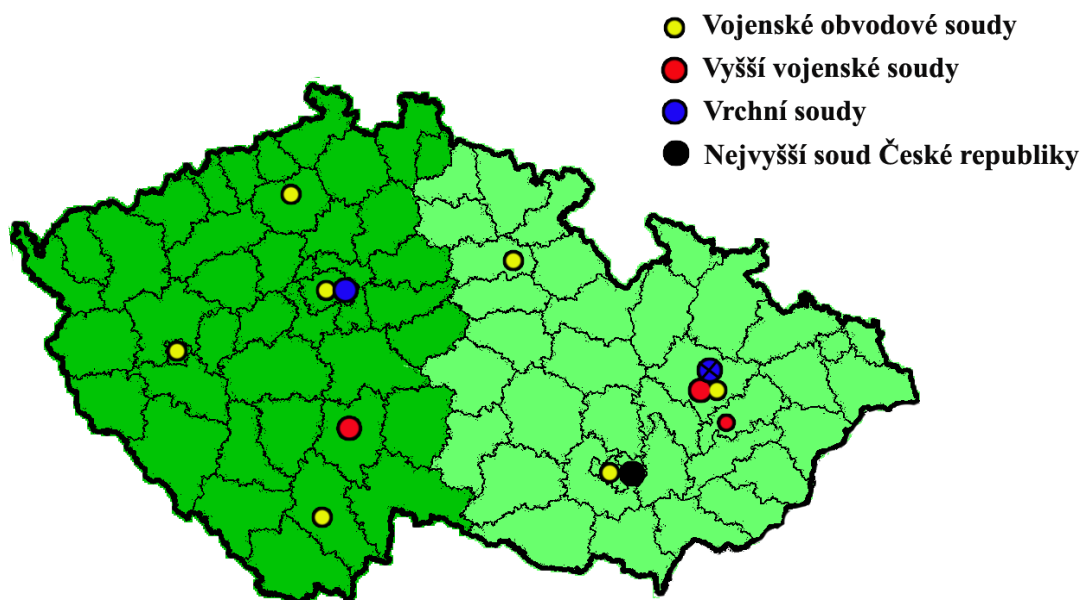
Důvodová zpráva k zákonu č. 17/1993 Sb., uvádí, že *i pro vojenské soudy je však třeba vytvořit čtyři instanční rozhodování; z těchto důvodů se na přechodnou dobu zřizují u vrchních soudů i vojenská kolegia.*

¹⁰¹ § 25 odst. 1 zákona č. 335/1991 Sb.

¹⁰² § 1 odst. 2 zákona č. 335/1991 Sb.

**Nejvyšší soud ČR
(vojenské kolegium)**

Mapa znázorňující dislokaci soudů tvořících vojenské soudnictví:

2.2.3. Kontinuita vojenských soudců

Osud soudců vojenských soudů ČSFR byl předurčen ústavním zákonem č. 624/1992 Sb., o zániku funkce soudců a o skončení pracovních a služebních poměrů v souvislosti se zánikem České a Slovenské Federativní Republiky¹⁰³, ve kterém bylo mimo jiné stanoveno, že uplynutím dne 31.12.1992 zaniknou funkce soudců NS ČSFR a soudců vojenských soudů a funkce prokurátorů a vyšetřovatelů vojenských prokuratur.¹⁰⁴

Pro zajímavost uvádím, že ke stejnému dni skončily i služební poměry vojáků z povolání ozbrojených sil ČSFR, avšak pouze v případě, že se nestali dle zákona České republiky nebo Slovenské republiky vojáky z povolání ozbrojených sil České republiky nebo ozbrojených sil Slovenské republiky.¹⁰⁵ V opačném případě příslušely těmto

¹⁰³ Ústavní zákon č. 624/1992 Sb., o zániku funkce soudců a o skončení pracovních a služebních poměrů v souvislosti se zánikem České a Slovenské Federativní Republiky.

¹⁰⁴ Článek 2 písm. a) ústavního zákona č. 624/1992 Sb.

¹⁰⁵ Článek 2 písm. b) ústavního zákona č. 624/1992 Sb.

vojákům náležitosti jako při zániku služebního poměru z důvodu snížení počtu ozbrojených sil nebo při jejich reorganizaci.¹⁰⁶

Zánikem funkce soudců NS ČSFR a soudců vojenských soudů pak těmto soudcům automaticky vznikl nárok na „odstupné“ ve formě příspěvku ve výši šestinásobku jejich platu¹⁰⁷, přičemž tento příspěvek musel být vyplacen nejpozději do 31.12.1992, v opačném případě by povinnost výplaty příspěvku přešla na samostatné republiky.¹⁰⁸

Je zřejmé, že prostým zánikem funkcí soudců, v jejímž důsledku by se vojenské soudy staly de facto neschopné plnit své poslání, jakož i otázka vojenských soudců, kteří by se 1.1.1993 stali nezaměstnanými, nezbývalo jiné řešení než stanovit podmínky, aby tito soudci mohli i po vzniku České republiky soudit na „nově“ vzniklých vojenských soudech. Zajištění kontinuity soudců vojenského soudnictví bylo upraveno ústavním zákonem č. 29/1993 Sb., o některých dalších opatřeních souvisejících se zánikem České a Slovenské Federativní Republiky. Účel přijetí zákona *v zájmu zachování kontinuity soudnictví* takto uvozuje i sama důvodová zpráva.

Tento zákon, respektující princip dobrovolnosti (pokud by soudci nesouhlasili, byl by jim poskytnut příspěvek, viz výše), umožňoval soudcům vojenských soudů ČSFR, kteří jimi byli ke dni 31.12.1992, a kteří s tím souhlasili, stát se ke dni 1.1.1993 soudci vojenských soudů ČR.¹⁰⁹ V případě jejich souhlasu bylo přidělení následující:

- k vyšším vojenským soudům ČR v sídlech vyšších vojenských soudů ČSFR, u nichž vykonávali funkci soudce;

¹⁰⁶ § 26 odst. 1 písm. c) zákona č. 76/1959 Sb., o některých služebních poměrech vojáků.

¹⁰⁷ Článek 3 odst. 3 zákona č. 624/1992 Sb.

Dle důvodové zprávy byl příspěvek při zániku funkce zakotven z toho důvodu, že dle Úmluvy MOP má být při skončení pracovního poměru z podnětu zaměstnavatele č. 158 být zabezpečeno právo na přiměřenou výpovědní lhůtu nebo na náhradu škody za ní (ČR tuto úmluvu neratifikovala, nicméně zákon její principy respektuje z důvodu snahy uplatňovat normy Evropských společenství). Pracovní poměry/služební poměry dle tohoto zákona končí zcela mimořádně bez ohledu na lhůty stanovené v příslušných zákonech přímo ze zákona, neboť současnou právní úpravu nelze v této mimořádné situaci aplikovat.

¹⁰⁸ Příspěvky měly být vypořádány na základě dohody uzavřené nejpozději do 31.12.1992 mezi ČR a SR podle právních předpisů platných v době jejího uzavření. Pro vypořádání se zřídila komise složená rovným dílem ze členů jmenovaných vládou ČR a vládou SR.

¹⁰⁹ Článek 3 ústavního zákona č. 29/1993 Sb., umožňoval, že pokud soudci souhlasili, aby se stali soudci vojenských soudů České republiky, považovali se ze zákona za soudce jmenované podle Ústavy České republiky.

- k vojenským obvodovým soudům ČR v sídlech vojenských obvodových soudů ČSFR, u nichž vykonávali funkci soudce.

Soudci NS ČSFR se pak s jejich souhlasem stali soudci na NS ČR.¹¹⁰

Zákon č. 29/1993 Sb. určil, že soudci, kteří souhlasili se svým přidělením a stali se soudci soudů České republiky, se bez dalšího považovali za soudce jmenované podle nově přijaté Ústavy. Toto ustanovení navazovalo na čl. 111 Ústavy¹¹¹, který upravoval právní kontinuitu funkcí všech soudců, kteří ke dni 1.1.1993 vykonávali funkci soudce.¹¹²¹¹³

2.2.4. Změny v soudní soustavě

Jak již bylo výše uvedeno, změny v soudní soustavě po vzniku České republiky spočívaly jednak v zániku federální úrovně soudnictví, kam spadaly právě vojenské soudy a NS ČSFR, a dále pak ve zřízení nového článku soudní soustavy v podobě vrchních soudů. Ač se z formálního hlediska jednalo o nový článek soudní soustavy, fakticky zaujaly místo původního Nejvyššího soudu České republiky. Nově vzniklý Nejvyšší soud ČR pak převzal úlohu NS ČSFR. Právní úprava vojenských soudů byla v podstatě nezměněna.

Úloha vrchních soudů měla spočívat především v rozhodování jako soudů druhého stupně (soudy odvolací) ve věcech, v nichž rozhodovaly v prvním stupni soudy krajské.¹¹⁴ Věci u vrchních soudů byly řešeny v rámci trestního, občanskoprávního, obchodního, správního a vojenského kolegia.¹¹⁵

¹¹⁰ Článek 1 ústavního zákona č. 29/1993 Sb.

¹¹¹ Článek 111 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústavy České republiky, stanovuje, že *soudci všech soudců České republiky vykonávající funkci soudce ke dni účinnosti této Ústavy se považují za soudce jmenované podle Ústavy České republiky.*

¹¹² SLÁDEČEK, Vladimír. *Ústava České republiky: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7179-869-9.

¹¹³ Ustanovení muselo být přijato z toho důvodu, že Ústava stanovila dle čl. 63 ods. 1 písm. i), že soudci jsou jmenováni prezidentem s kontrasignací předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády. S ohledem na změnu způsobu jmenování soudců musel být přijat čl. 111, který právně vyjasňuje právní legitimitu dosavadních soudců, kteří byli jmenováni odlišně.

¹¹⁴ § 15 zákona č. 335/1991 Sb. (znění účinné od 1.1.1993 až 31.12.1993) byla působnost vrchních soudů stanovena následovně:

Zákon předpokládal vznik dvou vrchních soudů – vrchního soudu se sídlem v Praze a vrchního soudu se sídlem v Olomouci. Obvody vrchních soudů pak byly ve věcech vojenských stanoveny následovně:

- obvod vrchního soudu se sídlem v Praze se měl shodovat s obvody vojenských obvodových soudů v Praze, Českých Budějovicích, Plzni, Litoměřicích a v Hradci Králové;
- obvod vrchního soudu se sídlem v Olomouci se měl shodovat s obvody vojenských obvodových soudů v Brně a Olomouci.

Ačkoliv zákon počítal se vznikem dvou vrchních soudů, za dobu existence vojenských soudů byl zřízen pouze vrchní soud se sídlem v Praze (vrchní soud se sídlem v Olomouci byl zřízen až k 1.1.1996¹¹⁶). I přesto, že se prakticky neměl možnost následující rozpor projevit, stojí za povšimnutí, že územní působnost vrchních soudů se úplně neshodovala se stanovením působností vyšších vojenských soudů. Konkrétně se jednalo o vojenský obvodový soud v Hradci Králové, jehož nadřazeným stupněm v rámci vojenského soudnictví byl vyšší vojenský soud v Olomouci, avšak o mimořádném opravném prostředku měl rozhodovat vrchní soud se sídlem v Praze, nikoliv tedy vrchní soud se sídlem v Olomouci.

NS ČR převzal úlohu i sídlo zaniklého NS ČSFR. Již se tedy nejednalo o soud odvolací, ale jeho úloha nově spočívala v rozhodování o mimořádných opravných prostředcích,

-
- a) *rozhodují o řádných a mimořádných opravných prostředcích v případech stanovených zákony o řízení před soudy,*
 - b) *zaujímají stanoviska k výkladům zákonů a jiných právních předpisů ve vztahu k rozhodnutím soudů ve svém obvodu,*
 - c) *přezkoumávají zákonnost rozhodnutí jiných orgánů v případech stanovených zákonem,*
 - d) *rozhodují v dalších zákonem určených případech.*

Důvodová zpráva k zákonu č. 17/1993 Sb., uvádí, že *vrchní soudy budou rozhodovat o odvoláních v těch případech, kdy rozhodnutí bylo v prvním stupni vydáno krajským (krajským obchodním) soudem, vyšším vojenským soudem a o mimořádných opravných prostředcích proti rozhodnutím krajských soudů a vyšších vojenských soudů v případech, kdy rozhodnutí bylo v prvním stupni vydáno okresním soudem (vojenským obvodovým soudem).*

¹¹⁵ § 17 zákona č. 335/1991 Sb.

¹¹⁶ Článek II. bod 5. zákona č. 17/1993 stanovoval, že *vrchní soud v Olomouci zahájí svou činnost dnem, který stanoví zvláštní zákon; do té doby vykonává jeho působnost vrchní soud v Praze.*

zaujímání stanovisek k výkladu zákonů a jiných právních předpisů a v jiných zákonem stanovených případech.¹¹⁷

Po novele SZoSS došlo i k částečnému odebrání pravomocí NS ČR vůči vojenským soudům, tj. rozhodování o řádných opravných prostředcích vyšších vojenských soudů a rozhodování o mimořádných opravných prostředcích, když těžiště jeho činnosti spočívalo „v pouhém“ sledování pravomocných rozhodnutí nově vzniklých vrchních soudů. Je však nutné si uvědomit, že vzhledem k přidání dalšího článku v podobě vrchních soudů už nebylo třeba, aby NS ČR rozhodoval o řádných opravných prostředcích vojenských soudů.

V souladu s původním zněním SZoSS, jakož i po novele provedené zákonem č. 177/1993 Sb., byli soudci rozděleni do kolegií podle úseku své činnosti, z nichž jedním bylo stále i kolegium vojenské.¹¹⁸ Předsedové kolegií, kromě řídicích a organizačních povinností vůči svému kolegiu, mohli na základě pravomocných rozhodnutí vojenských soudů navrhnout kolegiím zaujetí stanovisek¹¹⁹ k výkladu zákonů a jiných právních předpisů.

2.2.5. Platy vojenských soudců

Od 1.1.1993 došlo zákonem č. 7/1993 Sb. ke sjednocení právní úpravy upravující platy soudců všech soudů v České republice.¹²⁰

¹¹⁷ § 28 zákona č. 335/1991 Sb.

Důvodová zpráva k zákonu č. 17/1993 Sb. uvádí, že *Nejvyšší soud bude rozhodovat o mimořádných opravných prostředcích v těch případech, kdy rozhodnutí bylo v prvním stupni vydáno krajským (krajským obchodním) soudem nebo vyšším vojenským soudem.*

¹¹⁸ Dalšími byla kolegia trestní, občanskoprávní a obchodní.

¹¹⁹ Navržení zaujetí stanoviska mohl i předseda NS/NS ČSFR, a to jak vůči konkrétnímu kolegiu, tak i vůči plénu.

¹²⁰ Zákona č. 7/1993 Sb. byl novelou zákona č. 391/1991 Sb.

Důvodová zpráva k zákonu č. 7/1993 Sb. tomuto uvádí, že *se předpokládá, že v České republice bude vojenské soudnictví ještě určitou dobu fungovat. Dnem zániku ČSFR by soudci a justiční čekatelé vojenských soudů zůstali bez zákonného nároku na plat, neboť zákon č. 51/1992 Sb. nelze do právního řádu samostatné České republiky transformovat a navíc by tito soudci byli platově znevýhodněni. Úpravu platových poměrů těchto soudců by mělo připravit ministerstvo obrany ČR, které však bude zřízeno až s účinností od 1. 1. 1993 a nelze tedy předpokládat, že by samostatná zákonná úprava platů soudců a justičních čekatelů vojenských soudů mohla nabýt účinnosti dnem 1. 1. 1993.*

Základní plat¹²¹ soudců vojenského obvodového soudu byl shodný s platy soudců okresního soudu a činil dle let soudní praxe od 10.500,- Kč do 18.000,- Kč. Základní plat soudců vyššího vojenského soudu byl shodný s platy soudců krajských soudů a činil dle let soudní praxe od 11.500,- Kč do 20.000,- Kč, základní plat soudců vrchních soudů činil dle let soudní praxe od 12.500,- Kč do 22.000,- Kč a nakonec základní plat soudců NS ČR činil pevně 22.000,- Kč měsíčně.¹²²

Zajímavostí je, že soudci vojenského kolegia NS ČR, soudci vojenských kolegií vrchních soudů a soudci a justiční čekatelé vojenských soudů měli dále nárok na peněžní a naturální náležitosti dle zákona č. 480/1992 Sb., o hmotném zabezpečení vojáků a žáků škol ozbrojených sil a jejich odpovědnosti za škodu.¹²³ Soudci civilních soudů obdobný nárok neměli.

2.3. Zrušení vojenských soudů

Vojenské soudnictví zaniklo v České republice v souladu s čl. 110 Ústavy ke dni 31.12.1993.¹²⁴ Stojí za pozornost, že v původním znění Ústavy nebylo existující vojenské soudnictví vůbec reflektováno. Dle stenozáznamu z projednávání návrhu Ústavy ze dne 16.12.1992 ministr spravedlnosti Jiří Novák¹²⁵ uvedl, že: "*Naše ministerstvo nepočítá s tím, že by výhledově fungovalo v rámci soustav soudů vojenské soudnictví. Podle našeho názoru však nejde ze dne na den vojenské soudnictví zrušit, jak by k tomu došlo přijetím Ústavy. K tomu, abychom mohli zrušit vojenské soudnictví, potřebujeme přirozeně určitý čas. Přijetím Ústavy by totiž došlo k tomu, že ti občané, kteří by byli odsouzeni vojenskými soudy po 1. 1. 1993, by mohli právem*

¹²¹ Jak vyplývá z důvodové zprávy k zákonu č. 7/1993 Sb. zvýšení platů bylo především příčinnou nedostatků soudců, jejichž počet se snižoval i v důsledku jejich odchodu do soukromopodnikatelské sféry.

¹²² Dle důvodové zprávy k zákonu č. 7/1993 Sb. bude muset být na platy soudců a justičních čekatelů vojenských soudců vynaložena částka 8,5 mil Kčs ročně (v rámci rozpočtu ministerstva obrany ČR).

¹²³ Zákon č. 480/1992 Sb., o hmotném zabezpečení vojáků a žáků škol ozbrojených sil a jejich odpovědnosti za škodu.

¹²⁴ Článek 110 ústavního zákona č. 1/1993 Sb.

Dle vyjádření tehdejšího ministra spravedlnosti Jiřího Nováka ze schůze ústavně právního výboru České národní rady konané dne 16.12.1992: "*My jsme záměrně do článku, který se týká soustavy soudů, to je článku 90, nepojímali vyšší vojenské soudy a vyšší obvodové soudy, protože máme za to, že tato ústava bude platit několik set let a s ohledem na krátkost doby, po kterou budou zjevně vojenské soudy nadále existovat, nepovažujeme za vhodné, aby byly v článku 90 výslovně uvedeny.*"

¹²⁵ Ministr spravedlnosti České republiky v letech 1992 až 1996.

namítat Ústavnímu soudu, že byli odsouzeni soudem, který nepatří do soustavy soudů České republiky."

Již novelou SZoSS provedenou zákonem č. 17/1993 Sb. (účinnost od 1.1.1993) bylo předurčeno, že ustanovení SZoSS vztahující se na činnost vojenských soudů a postavení vojenských soudců a přísedících vojenských soudů pozbývají účinnosti dnem 31.12.1993.¹²⁶ Zrušením vojenského soudnictví došlo i k ukončení působnosti ministerstva obrany v oblasti justice.

Dle Trojánka vedlo ke zrušení vojenského soudnictví několik důvodů:¹²⁷

- zmenšení objemu práce vojenských soudů vlivem snížení a dalšího předpokládaného snižování počtu vojáků, jakož i uvolnění vojenských řádů, a tím i snížení počtu vojenských trestných činů;
- snižování počtů vojáků a občanských zaměstnanců v rezortu ministerstva obrany (zrušením vojenských soudů se zrušila část tabulkových míst, aniž by to mělo vliv na plnění úkolů ozbrojených sil, neboť úkoly vojenských soudů převzaly soudy civilní);
- snížení finančních nákladů rezortu ministerstva obrany.

2.3.1. Předání věcí obecným soudům

V souvislosti se zánikem vojenských soudů bylo zapotřebí stanovit postup přebírání věcí od vojenských soudů na soudy obecné. Samotnou právní úpravu obsahoval zákon č. 284/1993 Sb.¹²⁸, který předurčoval budoucí fungování vojenského soudnictví. Konceptně se vycházelo z toho, že vojenské soudnictví budou vykonávat obecné soudy – okresní, krajské, vrchní a Nejvyšší soud ČR. Na úrovni okresních soudů se však vojenskými věcmi měl zabývat vždy jen jeden soud v obvodu krajského soudu.

¹²⁶ Článek II bod. 5 zákona č. 17/1993 Sb. stanovoval, že *pokud k tomuto dni vojenský soudce souhlasí s přidělením k určitému soudu téhož stupně, považuje se tento souhlas za souhlas s přidělením k určitému soudu podle § 34 odst. 1. Jinak jeho funkce podle § 38 zaniká.*

¹²⁷ *Vojenské soudnictví 1945 - 1989.* Brno, 2012. Bakalářská práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity. Vedoucí práce JUDr. Pavel Salák, Ph.D.

¹²⁸ Zákon č. 284/1993 Sb.

Dle důvodové zprávy by mělo *soustředění agendy dosud vyřizované vojenskými obvodovými soudy u vybraných okresních soudů a specializací přispět ke zkvalitnění této, pro obecné soudy nové, rozhodovací činnosti.*¹²⁹ Dále zákon upravoval, jakým způsobem takzvaně doběhnou doposud probíhající řízení u vojenských soudů.

2.3.1.1. Probíhající řízení

Pro pokračování v již zahájených řízeních byla stanovena tato pravidla (úprava se shoduje se stanovením budoucí příslušnosti soudů ve vojenských věcech):

- a) *K dalšímu řízení ve věcech bývalého vojenského obvodového soudu je příslušný okresní soud, v jehož obvodu měl vojenský obvodový soud sídlo, a ve věcech vojenského obvodového soudu v Praze obvodní soud pro Prahu 3.*¹³⁰

Zanikající soud	Přebírající soud
VOS Praha	→ OS pro Prahu 3 ¹³¹
VOS České Budějovice	→ OS v Českých Budějovicích
VOS Plzeň	→ OS v Plzni - město
VOS Litoměřice	→ OS v Litoměřicích
VOS Hradec Králové	→ OS v Hradci Králové
VOS Brno	→ MS v Brně
VOS Olomouc	→ OS v Olomouci

- b) *K dalšímu řízení ve věcech bývalého vyššího vojenského soudu v Táboře je příslušný krajský soud v Českých Budějovicích a ve věcech bývalého vyššího vojenského soudu v Olomouci je příslušný krajský soud v Ostravě.*¹³²

¹²⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 284/1993 Sb. uvádí, že *navrhovaná úprava má umožnit soustředění věcí dosud projednávaných vojenskými obvodovými soudy, v nichž bude dána příslušnost k projednání a rozhodování v I. stupni okresním (obvodním) soudům u jednoho okresního (obvodního) soudu v rámci kraje. Umožní se tak, aby tato agenda, která bude pro okresní soudy agendou novou a s jejímž vyřizováním nemají zkušenosti, mohla být vyřizována specializovanými senáty, což by mělo přispět k jejímu kvalitnímu vyřizování.*

¹³⁰ Článek II bod 1 zákona č. 284/1993 Sb.

¹³¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 284/1993 Sb. uvádí, že *pokud jde o neskončené věci vojenského obvodového soudu v Praze, navrhuje se jejich soustředění u obvodního soudu pro Prahu 3, neboť jejich rozdělení mezi tento soud a okresní soud Praha - západ by bylo obtížné a komplikované.*

¹³² Článek II. bod 2. zákona č. 284/1993 Sb.

Zanikající soud	Přebírající soud
VVS Tábor	→ KS v Českých Budějovicích
VVS Olomouci	→ KS v Ostravě

Vrchních soudů ani NS ČR, resp. jejich vojenských kolegií, se změny netýkaly (ani nemohly), tudíž je ani zákon logicky neupravoval.

2.3.1.2. Příslušnost obecných soudů k vojenským věcem

Od 1.1.1994 do 31.12.1995¹³³ byly pro věci náležející do 31.12.1993 do působnosti vojenských soudů příslušné na úrovni okresních (obvodních) soudů tyto soudy:¹³⁴

- a) **obvodní soud pro Prahu 3**, jestliže by jinak byl příslušný obvodní soud v obvodu městského soudu v Praze,
- b) **okresní soud Praha - západ**, jestliže by jinak byl příslušný okresní soud v obvodu krajského soudu v Praze,
- c) **okresní soud v Českých Budějovicích**, jestliže by jinak byl příslušný okresní soud v obvodu krajského soudu v Českých Budějovicích,
- d) **okresní soud v Plzni - město**, jestliže by jinak byl příslušný okresní soud v obvodu krajského soudu v Plzni,
- e) **okresní soud v Litoměřicích**, jestliže by jinak byl příslušný okresní soud v obvodu krajského soudu v Ústí nad Labem,
- f) **okresní soud v Hradci Králové**, jestliže by jinak byl příslušný okresní soud v obvodu krajského soudu v Hradci Králové,
- g) **městský soud v Brně**, jestliže by jinak byl příslušný okresní soud v obvodu krajského soudu v Brně,
- h) **okresní soud v Olomouci**, jestliže by jinak byl příslušný okresní soud v obvodu krajského soudu v Ostravě

Výše uvedená působnost měla platit pouze do 31.12.2015, neboť k tomuto dni pozbylo pravidlo výlučného projednávání vojenských věcí jen jedním okresním soudem v daném kraji své účinnosti. Jak vyplývá ze stenoáznamu z poslanecké sněmovny při

¹³³ Na základě čl. IV. zákona č. 284/1993 Sb. pozbylo toto ustanovení dnem 31.12.1995 účinnosti.

¹³⁴ § 5c zákona č. 436/1991 Sb. (ve znění zákona č. 284/1993 Sb.).

schvalování předmětného zákona, omezení účinnosti výše uvedeného pravidla bylo podmínkou pro přijetí celého návrhu zákona.¹³⁵ Ze záznamu je zjevné, že důvody pro omezení přidělování vojenských věcí jen na omezený počet soudů byly zejména tyto:¹³⁶

- a) *narušení obecné místní příslušnosti stanovené trestním řádem;*
- b) *vojenské trestné činy nejsou tak dalece složité, aby nemohly být projednávány obecnými soudy podle příslušnosti dané trestním řádem;*
- c) *se zrušením vojenských soudů se nepočítalo s takovouto specializací soudů na vojenské soudnictví.*¹³⁷

Na rozdíl od okresních soudů, agenda vyšších vojenských soudů byla převzata všemi krajskými soudy. Pouze neskončené věci byly projednány na dvou zvláště určených soudech, a to na krajském soudě v Českých Budějovicích a Ostravě.

2.3.2. Soudci vojenských soudů

Již zákonem č. 17/1993 Sb. (novela SZoSS účinná od 1.1.1993) bylo stanoveno, že pokud ke dni 31.12.1993 bude vojenský soudce souhlasit s přidělením k určitému soudu téhož stupně, bude se to považovat za souhlas s přidělením k soudu dle ZoSS, v opačném případě jeho funkce soudce zanikne.¹³⁸

V souladu s výše uvedeným zákonem č. 304/1993 Sb.¹³⁹ stanovil, že souhlasil-li soudce vojenského soudu s přidělením k určitému soudu dle SZoSS a jeho služební poměr

¹³⁵ Viz záznam projevu poslance Miroslava Čapka z poslanecké sněmovny, zpravodaje branného a bezpečnostního výboru.

¹³⁶ Usnesení o zakotvení dočasnosti bylo v branně bezpečnostním výboru přijato jednomyslně všemi politickými stranami (pro přijetí celého návrhu zákona hlasovalo 140 poslanců, proti nikdo, 8 se zdrželo).

¹³⁷ Tento argument poslanec Miroslava Čapek uvedl s tím, že pokud by po zrušení vojenského soudnictví k omezení účinnosti tohoto pravidla (dočasnosti) nedošlo, uplatnilo by se přísloví "aby se vlk nažral a koza zůstala celá".

¹³⁸ Článek II. bod 5. zákona č. 17/1993 Sb.

Důvodová zpráva k tomuto uvádí, že *vládní návrh Ústavy vojenské soudy do soustavy soudů České republiky nezačleňuje a vojenské soudnictví má jen dočasný charakter. Navrhuje se proto výslovně zakotvit, že ustanovení tohoto zákona, která se vztahují na činnost vojenských soudů a postavení soudců a přísedících vojenských soudů pozbývají účinnosti dnem, k němuž ústavněprávní úprava ukončí činnost vojenských soudů. Současně se však zakotvuje umožnit soudcům vojenských soudů, aby tím, že dají souhlas s přidělením k výkonu funkce k určitému soudu téhož stupně, jim vznikl nárok na přidělení k výkonu funkce jinému tzv. obecnému soudu. Nedá-li tento souhlas, zaniká jeho funkce soudce.*

¹³⁹ Zákon č. 304/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon České národní rady č. 391/1991 Sb., o platových poměrech soudců, státních notářů, justičních a notářských čekatelů.

nezanikl podle zvláštního právního předpisu¹⁴⁰, zanikl jeho služební poměr vojáka dnem 1.1.1994. Tito soudci byli ze služebního poměru vojáka z povolání propuštěni rozkazem ministra obrany a automaticky přeloženi do zálohy.¹⁴¹

Princip dobrovolnosti setrvání v justici byl podpořen i tím, že, pokud by soudce nesouhlasil s přidělením k obecnému soudu, vznikl by mu nárok na výsluhový příplatek a odchodné. Naopak, pokud by ve funkci soudce pokračoval, nárok na odchodné by mu zanikl a po dobu výkonu funkce by neměl nárok ani na výplatu výsluhového příspěvku.¹⁴²

Zvláštní situace nastala u soudců zařazených ve vojenském kolegiu vrchního soudu v Praze¹⁴³ a vojenském kolegiu NS ČR, neboť, ačkoliv bylo jejich postavení modifikované (museli být vojáky), působili u soudů obecných. Tito soudci tak mohli nadále působit u těchto soudů, jedinou změnou bylo jen jejich propuštění ze služebního poměru vojáka ke dni 31.12.1993.¹⁴⁴

2.3.3. Přisedící a justiční čekatelé vojenských soudů

Přisedící vojenských soudů se ke dni 1.1.1994 stali bez dalšího přisedícími těch okresních a krajských soudů, na které byla tímto zákonem přenesena působnost vojenských obvodových soudů a vyšších vojenských soudů, u nichž vykonávali svou funkci. Důvodová práva k tomuto uvádí, že *u řady soudů působí nepostačující počet přisedících a rozšíření agendy soudů o další věci projednávané a rozhodované senáty, by ohrožovalo plynulost řízení. Tím, že zákon umožní, aby přisedící vojenských soudů se stali přisedícími tzv. obecných soudů, se rozšíří počty přisedících u těchto soudů.*

¹⁴⁰ Zákon č. 76/1959 Sb.

¹⁴¹ SLÁDEČEK, Vladimír. *Ústava České republiky: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2016. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-590-9.

¹⁴² Zákon č. 76/1959 Sb.

Spor o nárok a výplatu výsluhového příspěvku byl i předmětem řízení u Ústavního soudu. Ústavní soud ve svém nálezu III. ÚS 189/95, [138/1996 USn.] mimo jiné uvedl, že *ve vztahu k jiným profesím (vojenským), jejichž uplatnění v civilním sektoru mohlo být problematické, byli soudci vojenských soudů v případě u končení vojenské služby v podstatě zvýhodněni právě proto, že právní úprava jim garantovala jejich další působení ve funkci soudců obecných soudů, přičemž v případě jejich odchodu je jim poskytován výsluhový příspěvek, a to bez ohledu na skutečnost, zda působí dále v právnícké profesi.*

¹⁴³ Vrchní soud v Olomouci za dobu trvání vojenského soudnictví existoval pouze formálně.

¹⁴⁴ § 26 odst. 1 písm. c) zákona č. 76/1959 Sb., o některých služebních poměrech vojáků.

Současně se tím umožní, aby řízení ve věcech, které soudy po ukončení činnosti vojenských soudů převezmou jako neskončené, mohl dokončit senát ve složení, v němž začal věc projednávat.

Justiční čekatelé vojenských soudů se ke dni 1.1.1994 stali pracovníky krajského soudu, v jehož obvodu bylo sídlo vyššího vojenského soudu, u něhož ke dni 31.12.1993 vykonávali přípravnou službu justičního čekatele.

Majetek užívaný vojenskými soudy a vojenským kolegiem vrchního soudu v Praze a vojenským kolegiem Nejvyšší soudu přešel na Ministerstvo obrany České republiky.¹⁴⁵

2.4. Projednávání vojenských věcí po zrušení vojenských soudů

Do 31.12.1992 představovalo vojenské soudnictví federální soudní soustavu a bylo jednotné pro celou ČSFR. Od 1.1.1993 byly vojenské soudy ČSFR zrušeny, a jejich místo plnohodnotně převzaly vojenské soudy samostatné České republiky, a to se stejnou pravomocí a působností v rámci České republiky. Již samotnou Ústavou České republiky však bylo předurčeno, že k 31.12.1993 dojde k zániku i těchto dočasných, "nově" vzniklých vojenských soudů. Přesto však bylo stanoveno dvouleté období (od 1.1.1994 do 31.12.1995), kdy věci projednávané v prvním stupni okresními soudy, které dříve spadaly do působnosti vojenských soudů, projednávaly pouze speciálně určené okresní (obvodní) soudy, a to vždy jen jeden v obvodu nadřízeného soudu krajského. Dnem 1.1.1996 došlo k úplnému odstranění specializace určitých soudů na věci, které dříve spadali do působnosti vojenských soudů.

Přesto však i v našem současném právním řádu určitá specializace na vojenské trestní věci existuje. Vyhláškou č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, je stanoveno, že při rozdělování věcí mezi jednotlivá soudní oddělení se má na trestním

¹⁴⁵ Hmotný majetek a majetková práva včetně závazků souvisejících s tímto majetkem a jiná práva a závazky ke dni účinnosti tohoto zákona přecházejí z vojenských obvodových soudů, vyšších vojenských soudů, vojenského kolegia vrchního soudu v Praze a vojenského kolegia Nejvyššího soudu na ministerstvo spravedlnosti, pokud dohodou mezi ním a ministerstvem obrany nebude stanoveno jinak.

úseku zajistit mimo jiné specializace na trestné činy vojenské.¹⁴⁶ Po prověrce všech rozvrhů práce na úrovni soudů okresních a krajských je nutné konstatovat, že specializaci na vojenské trestné činy nemá ani polovina těchto soudů.¹⁴⁷

¹⁴⁶ § 2 odst. 2 písm. a) vyhlášky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy.

¹⁴⁷ Srovnání rozvrhů práce soudů platných ke dni 1.1.2017.

3. VOJENSKÁ PROKURATURA A STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ

Státní zastupitelství je tvořeno soustavou státních úřadů, jejichž posláním je ochrana veřejného zájmu v zákonech stanovených oblastech.¹⁴⁸ V trestním řízení státní zastupitelství realizuje právo státu na stíhání pachatelů trestných činů.

Státní zastupitelství vzniklo v České republice k 1.1.1994. Před ním tu úlohu veřejného žalobce sehrávala prokuratura. I přesto, že je v současnosti pojem prokuratura díky socialistické představě o prokurátorovi, jakožto "strážci socialistické zákonnosti", vnímán značně negativně, je nutné si uvědomit, že tento pojem byl vlastní i například právnímu řádu první republiky.¹⁴⁹ Z materiálního hlediska odlišuje prokuraturu od státního zastupitelství především princip monokracie a centralizovaného řízení.¹⁵⁰¹⁵¹

Vzhledem k tomu, že prokuratura existovala v České republice ještě jeden rok po jejím vzniku, zaměřím se také na její právní úpravu v tomto období, především pak na úpravu zajišťující kontinuální přechod z prokuratury na státní zastupitelství.

3.1. Prokuratura v Československu

Posledním z československých zákonů upravujících prokuraturu byl zákon ze dne 17.6.1965 č. 60/1965 Sb., o prokuratuře (dále jen "**ZoP**").¹⁵² Působnost prokuratury byla hned v úvodním paragrafu uvozena tak, že *prokuratuře příslušel dozor nad důsledným prováděním a zachováváním zákonů a jiných právních předpisů ministerstvy a jinými orgány státní správy, národními výbory, soudy, hospodářskými a jinými organizacemi i*

¹⁴⁸ Ustanovení článku 80 ústavního zákona č. 1/1993, Sb. stanovuje, že *státní zastupitelství zastupuje veřejnou žalobu v trestním řízení a vykonává i další úkoly, stanoví-li tak zákon.*

¹⁴⁹ viz generální prokuratura při Nejvyšším soudu.

¹⁵⁰ Aktuální otázky ve státním zastupitelství. *Právní prostor.cz* [online]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/aktualni-otazky-ve-statnim-zastupitelstvi>.

¹⁵¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, uvádí, že *terminologické označení „státní zastupitelství“ nebo „prokuratura“ je ovšem (obecně vzato) konvenční a samo o sobě nevypovídá nic o povaze instituce takto označené. Jeho použití v právních řádech různých států není vyhraněné, ale závisí na etymologických momentech, tradici atd. Není proto rozhodující, jak je označován státní orgán, který je určen k tomu, aby reprezentoval a hájil státní zájmy. Rozhodující je jeho postavení, činnost a rozsah pravomocí. A to se podstatně liší ve státech právních a demokratických a ve státech totalitních.*

¹⁵² Zákon byl celkem sedmkrát novelizován, a to zákony č. 71/1967 Sb., 29/1968 Sb., 175/1968 Sb., 147/1969 Sb., 29/1978 Sb., 196/1988 Sb., 283/1993 Sb.

občany. Z hlediska vojenského trestního práva je důležité uvést, že výkonem dozoru nad správným a jednotným prováděním a zachováním zákonů a jiných právních předpisů prokuratura chránila bojeschopnost ozbrojených sil i ozbrojených sborů a kázeň a pořádek v nich stanovený.¹⁵³ Z hlediska trestního práva pak úkoly prokuratury spočívaly:

- v trestním stíhání osob, které se dopustily trestných činů, jakož i provinění a přestupků, jestliže to zákon stanovil;
- dozorem nad zachováním zákonnosti v přípravném řízení trestním;
- dozorem nad zachováním zákonnosti v místech, v nichž se vykonává vazba, trest odnětí svobody, ochranné léčení a ochranná výchova.¹⁵⁴

Personálně byla prokuratura tvořena prokurátory, vyšetřovateli prokuratury¹⁵⁵ a ostatními zaměstnanci. Vojenským prokurátorem nebo vyšetřovatelem vojenské prokuratury se mohl stát pouze politicky a odborně vyspělí bezúhonný československý občan, který dosáhl věku nejméně 23 let, měl úplné vysokoškolské právnické vzdělání, po stanovenou dobu konal čekatelskou praxi, úspěšně složil závěrečnou zkoušku a byl důstojníkem justice v činné službě.¹⁵⁶

Vyšetřovateli prokuratury se mohly stát osoby, které vykonávaly vyšetřování v rozsahu stanoveném trestním řádem. Úloha prokurátorů spočívala v dozorování jejich činnosti.

Subsidiárně se na vojáky činné u prokuratury použili předpisy vztahující se na vojáky, jakož i vojenské služební předpisy a řády.¹⁵⁷¹⁵⁸ *Komunistické právo v Československu říká, že příslušnost vojenských prokurátorů k armádě (museli být vojáky v činné službě v důstojnické hodnosti) s sebou přinášela nezanedbatelné materiální výhody. Fakticky byl vliv vojenských prokurátorů daleko vyšší, než odpovídalo jejich vojenské hodnosti, a záleželo zejména na jejich zařazení v rámci prokuratury.*

¹⁵³ § 2 odst. 2 zákona č. 60/1965 Sb.

¹⁵⁴ § 3 odst. 1 písm. b), c) a e) zákona č. 60/1965 Sb.

¹⁵⁵ § 5 zákona č. 60/1965 Sb. uvádí, že vyšetřovatelé prokuratury konali vyšetřování trestných činů v rozsahu stanoveném zvláštními předpisy.

¹⁵⁶ § 37 zákona č. 60/1965 Sb.

¹⁵⁷ § 42 zákona č. 60/1965 Sb.

¹⁵⁸ Výjimkou stanovenou zákonem č. 60/1965 Sb. byla například výlučná kázeňská pravomoc generálního prokurátora nad všemi vojáky činnými u prokuratury.

Organizace vojenské prokuratury byla trojstupňová a skládala se z:

- **Hlavní vojenské prokuratury** (dále jen "**HVP**"), která byla součástí generální prokuratury, a v jejímž čele byl hlavní vojenský prokurátor, který byl současně náměstkem generálního prokurátora a který ho zároveň jmenoval a odvolával¹⁵⁹;
- **vyšší vojenské prokuratury** (dále jen "**VVP**"), v jejíž čele byli vyšší vojenští prokurátoři);
- **obvodové¹⁶⁰ vojenské prokuratury** (dále jen "**OVP**"), v jejíž čele byli vojenští obvodový prokurátoři).

V rámci vojenské prokuratury, se na rozdíl od civilní prokuratury v daleko větší míře uplatnili vyšetřovatelé prokuratury, kteří konali takřka výlučně vyšetřování u trestných činů spáchaných vojáky a jejich relativní počet (k počtu prokurátorů) byl proto výrazně vyšší než u civilních prokuratur.¹⁶¹

Monokratický princip prokuratury byl reprezentován podřízeností všech prokurátorů a vyšetřovatelů prokuratury, včetně vedoucích prokurátorů, generálnímu prokurátorovi, který *řídil a kontroloval činnost všech prokuratur*.¹⁶² Generální prokurátor měl postavení vedoucího ústředního orgánu. Jmenoval a odvolával jak své náměstky, tak náměstky hlavního vojenského prokurátora a dále ustanovoval do funkcí a odvolával z nich všechny ostatní vojenské prokurátory a vyšetřovatele prokuratury.¹⁶³

3.1.1. Federalizace

I přes federalizaci Československé socialistické republiky byla zachována centralizovaná soustava orgánů prokuratury.¹⁶⁴ Prokuratura se však nově členila kromě

¹⁵⁹ Ostatní vojenské prokurátory a vyšetřovatele vojenských prokuratur ustanovoval do funkce a odvolával z nich Hlavní vojenský prokurátor.

¹⁶⁰ Do přijetí zákona č. 65/1956 se jednalo o "nižší" vojenské prokuratury.

¹⁶¹ BOBEK, Michal, Pavel MOLEK a Vojtěch ŠIMÍČEK. *Komunistické právo v Československu: kapitoly z dějin bezpráví*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2009. ISBN 978-80-210-4844-7.

¹⁶² § 33 odst. 1 zákona č. 60/1965 Sb.

¹⁶³ § 38 zákona č. 60/1965 Sb.

¹⁶⁴ Ústavní zákon č. 143/1968 Sb.

stávající Generální prokuratury na generální prokuratury jednotlivých republik, avšak Hlavní vojenská prokuratura zůstávala stále součástí Generální prokuratury.

Od 70. let byly zřízeny tři vyšší vojenské prokuratury, a to:

- VVP Příbram (s podřízenými VOP v Praze, Plzni a Litoměřicích)
- VVP Tábor (VOP České Budějovice, Hradec Králové, Brno a Olomouc)
- VVP Trenčín (VOP Bratislava, Banská Bystrica a Trenčín)

Personální obsazenost jednotlivých vojenských prokuratur odvisela od početních stavů pod ně spadajících vojenských jednotek a v zásadě se tedy od západu na východ snižovala.¹⁶⁵

Zákon předurčoval, že za branné pohotovosti státu by mimo klasické vojenské prokuratury dále působily vyšší a nižší polní prokuratury.¹⁶⁶ Dále bylo nově explicitně stanoveno, že *dozor nad zachováním zákonnosti v ozbrojených silách a ozbrojených sborech vykonávají vojenští prokurátoři*.¹⁶⁷ Hlavnímu vojenskému prokurátorovi bylo svěřeno ustanovovat a odvolávat z funkcí vojenské prokuratury, vyšetřovatele vojenských prokuratur a dále mu byla svěřena kázeňská pravomoc nad vojáky činným u prokuratury.¹⁶⁸

Působnosti vojenské prokuratury (resp. vojenských soudů) dle § 14 trestního řádu podléhali zejména vojáci v činné službě a příslušníci vojensky organizovaných sborů (tedy i např. SNB)¹⁶⁹ a dále pachatelé taxativně vymezených trestných činů souvisejících s vojenstvím (např. nenastoupení služby v ozbrojených silách,

¹⁶⁵ BOBEK, Michal, Pavel MOLEK a Vojtěch ŠIMÍČEK. *Komunistické právo v Československu: kapitoly z dějin bezpráví*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2009. ISBN 978-80-210-4844-7.

¹⁶⁶ § 30 odst. 1 zákona č. 60/1965 Sb.

¹⁶⁷ § 36 odst. 6 zákona č. 60/1965 Sb.

¹⁶⁸ § 38 zákona č. 60/1965 Sb.

¹⁶⁹ V případě páchaní trestných činů příslušníky SNB, konali vyšetřování vyšetřovatelé inspekce ministra vnitra, nad nimiž vykonávali dozor zpravidla náměstci vojenských obvodových prokurátorů. Do působnosti vojenské prokuratury tedy spadalo i vyšetřování trestných činů příslušníků StB, kteří bývali příležitostně stíháni pro trestné činy páchané mimo meritum jejich činnosti, nicméně trestní oznámení podávané disidenty na nezákonné zásady estébáků byly v drtivé většině případů vyřizovány jen formálně. Viz BOBEK, Michal, Pavel MOLEK a Vojtěch ŠIMÍČEK. *Komunistické právo v Československu: kapitoly z dějin bezpráví*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2009. ISBN 978-80-210-4844-7.

vyzvědačství, ohrožení státního tajemství). Do působnosti vojenské prokuratury rovněž spadaly trestné činy sovětských vojáků pobývajících na území ČSSR, pokud tyto byly namířeny proti ČSSR či jeho občanům (tzv. sovětská agenda). Vojenská prokuratura konala v těchto věcech vyšetřování, avšak po jeho skončení nebyla podána obžaloba, ale věc byla předána sovětskému vojenskému prokurátorovi, který v československou stranu vyrozuměl o způsobu jejího vyřízení.¹⁷⁰

3.1.2. Po roce 1989

Po roce 1989 byl zcela klíčovou novelou ZoP zákon ze dne 7.5.1990 č. 168/1990 Sb. Prokuratura již dále nestála na monistické struktuře s výsadním postavením generálního prokurátora. Změny měly především vést k odpolitizování prokuratury – prokurátorem se již nemohl stát člen žádné politické strany, a pokud jím byl, měl nadřízený prokurátor povinnost rozhodnout o skončení jeho pracovního stavu.¹⁷¹

Důležitým ustanovením byl nově přijatý § 40a, jenž dával Generálnímu prokurátorovi, resp. Hlavnímu vojenskému prokurátorovi pravomoc, omezenou však jen na jeden rok (od účinnosti novely 1.6.1990 do 1.6.1991) okamžitě skončit pracovní poměr s prokurátorem nebo vyšetřovatelem prokuratury v případě, že ten poruší svoje povinnosti takovým způsobem, že ztratí důvěru potřebnou k zastávání funkce. V souvislosti s odpolitizováním prokuratury se stal zásadním i tzv. lustrační zákon.¹⁷²

Zánikem ČSFR přešla působnost Generální prokuratury (včetně vojenské prokuratury), vojenských obvodových prokuratur a vyšších vojenských prokuratur ČSFR na "nově" vzniklou prokuraturu České republiky.¹⁷³ Z formálního hlediska byl zánik funkcí prokurátorů, vyšetřovatelů Generální prokuratury a vojenské prokuratury ČSFR předurčen na 31.12.1992.¹⁷⁴ Pokud však tito prokurátoři a vyšetřovatelé prokuratury

¹⁷⁰ BOBEK, Michal, Pavel MOLEK a Vojtěch ŠIMÍČEK. *Komunistické právo v Československu: kapitoly z dějin bezpráví*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2009. ISBN 978-80-210-4844-7.

¹⁷¹ § 40 odst. 4 zákona č. 60/1965 Sb.

¹⁷² Zákon č. 451/1991 Sb.

¹⁷³ Článek 3. odst. 5. ústavního zákona č. 4/1993 Sb.

¹⁷⁴ Článek 1. ústavního zákona č. 624/1992 Sb.

udělili souhlas, stali se k 1.1.1993 prokurátory a vyšetřovateli prokuratury České republiky.¹⁷⁵ Přidělení v rámci vojenské prokuratury České republiky bylo následující:

- k **vyšším vojenským prokuraturám ČR** v sídlech vyšších vojenských prokuratur ČSFR, u kterých vykonávali svou funkci;
- k **vojenským obvodovým prokuraturám ČR** v sídlech vojenských obvodových prokuratur, u kterých vykonávali svou funkci.

3.1.3. Zrušení prokuratury

Velmi špatné jméno si prokuratura jako instituce udělala mimo jiné svou participací na zinscenovaných politických procesech a nepřiměřeným vměšováním se do moci soudní. Historické shrnutí Nejvyššího státního zastupitelství na svých internetových stránkách uvádí, že *rozsah pravomocí byl velice obsáhlý, prokuratura kontrolovala nejen veškerou moc výkonnou, ale i soudní. Přestože byla de iure definována jakožto zcela nezávislý orgán, byla v úzkém spojení s vládoucí komunistickou stranou, jejíž vedoucí postavení musela respektovat. Právě tato provázanost a od toho odvozené zavírání očí či přímo aktivní spolupráce na tzv. zločinech komunismu je snad nejtemnější stránkou v moderních dějinách naší veřejné žaloby, jejíž stíny dopadají až do dnešních dnů.*¹⁷⁶

Na rozdíl od prokuratury obecné, měla její vojenská část do značné míry výsadní postavení. Komunistické právo v Československu říká, že *nápad trestné činnosti byl oproti civilní prokuratuře nižší, a mohl být proto kvalitněji zpracováván, vojenská prokuratura měla kvalitnější materiální i personální zázemí, vyšetřovatelé byli na vysoké odborné úrovni. Vyšetřování bylo ulehčeno i mimořádným respektem, kterému se vojenští prokurátoři v rámci armády těšili, odpadaly obtíže se zajišťováním svědků, kteří byly většinou k dispozici "na povel", apod. Vojenská prokuratura rovněž na rozdíl od civilní nebyla závislá na pokynech místních funkcionářů KSČ a její postavení bylo do*

¹⁷⁵ čl. 5 ústavního zákona č. 29/1993 Sb., o některých dalších opatřeních souvisejících se zánikem České a Slovenské Federativní Republiky

¹⁷⁶ *Vznik a historie státního zastupitelství* [online]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/o-statnim-zastupitelstvi/vznik-a-historie>.

značné míry (v rámci možností totalitního režimu) autonomní.¹⁷⁷ Vzhledem ke specifickému postavení se o prokuratuře někdy mluvilo jako o „čtvrté moci“, prokuratura ovšem stejně jako ostatní aparáty státu podléhala „vedoucí úloze“ komunistické strany.¹⁷⁸

Sídla, obvody a působnost vyšších vojenských prokuratur a vojenských obvodových prokuratur stanovoval generální prokurátor v dohodě s ministrem národní obrany.¹⁷⁹

Sídla a početní stav vojenských prokurátorů byl k 1.5.1992 následující:¹⁸⁰

Název	Tabulkové počty	Obsazenost
Hlavní vojenská prokuratura	20	20
Vyšší vojenská prokuratura Tábor	8	6
Vojenská obvodová prokuratura Praha	9	9
Vojenská obvodová prokuratura Plzeň	10	7
Vojenská obvodová prokuratura Litoměřice	6	6
Vojenská obvodová prokuratura Č. Budějovice	8	6
Vyšší vojenská prokuratura Olomouc	5	4
Vojenská obvodová prokuratura Hr. Králové	6	6
Vojenská obvodová prokuratura Brno	8	7
Vojenská obvodová prokuratura Olomouc	7	6
Vyšší vojenská prokuratura Trenčín	7	5
Vojenská obvodová prokuratura Bratislava	9	6
Vojenská obvodová prokuratura B. Bystrica	5	5
Vojenská obvodová prokuratura Prešov	5	5
Celkem	113	98

3.2. Přejedání prokurátorů na státní zástupce

V rámci zrušení prokuratury a vzniku státního zastupitelství k 1.1.1994 bylo nutné přijmout úpravu, jež by umožnila státnímu zastupitelství plynulý rozjezd a fungování v

¹⁷⁷ BOBEK, Michal, Pavel MOLEK a Vojtěch ŠIMÍČEK. *Komunistické právo v Československu: kapitoly z dějin bezpráví*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2009. ISBN 978-80-210-4844-7.

¹⁷⁸ SLÁDEČEK, Vladimír. *Ústava České republiky: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2016. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-590-9.

¹⁷⁹ § 31 zákona č. 60/1965 Sb.

¹⁸⁰ Údaje poskytnuté Vojenským ústředním archivem na základě žádosti dle zákona č. 106/1999 Sb.

novém právním prostředí. Především se samozřejmě jednalo o personální kontinuitu, neboť lidskou složku s nutným právním a morálním potenciálem nebylo možné ze dne na den nahradit. Personální kontinuitu upravil v rámci přechodných a závěrečných ustanovení přímo nový zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství (dále jen "**ZoSZ**").

Každý prokurátor a vyšetřovatel prokuratury, včetně prokuratury vojenské, se ex lege dnem účinnosti ZoSZ považoval za státního zástupce jmenovaného dle ZoSZ. Toto pravidlo neplatilo v případě, že s tímto postupem vojenský prokurátor nebo vyšetřovatel prokuratury do 15 dnů ode dne účinnosti zákona vyslovil nesouhlas. V takovém případě došlo k zániku pracovního poměru.

Pravidla přidělení jednotlivých prokurátorů a vyšetřovatelů prokuratury k nově vzniklým státním zastupitelstvím byla následující¹⁸¹:

- k **Nejvyššímu státnímu zastupitelství**, jestliže vykonávali funkci u Generální prokuratury;
- ke **krajským státním zastupitelstvím** v obvodu, v němž působí krajská prokuratura, u níž vykonávali své funkce;
- k **okresním státním zastupitelstvím v obvodu**, v němž působí okresní prokuratura, u níž vykonávali své funkce.

Pracovní poměr takto nově vzniklých státních zástupců byl však časově omezen pouze do 30.6.1994. Jedinou výjimkou bylo jmenování státním zástupcem podle nového ZoSZ. Oprávnění jmenovat dle nového ZoSZ však bylo ve výlučné kompetenci ministra spravedlnosti.

Ačkoliv by se mohla zdát výše uvedená pravidla poněkud razantní, zákon dával prokurátorům a vyšetřovatelům prokuratury právo na odstupné, resp. u vojenských prokurátorů právo na odchodné, pokud by nesouhlasili s převodem pod státní zastupitelství, nebo by jim skončil pracovní poměr ke dni 30.6.1994 z důvodu

¹⁸¹ Ustanovení § 35 odst. 3 zákona č. 283/1993 Sb. dávalo ministru spravedlnosti pravomoc rozhodnout v tříměsíční lhůtě o jiném přidělení. V případě, že by s jiným přidělením prokurátor nebo vyšetřovatel prokuratury nesouhlasil, jeho pracovní poměr skončil ke dni uplynutí lhůty.

nejmenování dle nového ZoSZ. Je vhodné zmínit, že odstupné pro civilní prokurátory a vyšetřovatele prokuratury se řídilo zákonem č. 195/1991 Sb., o odstupném poskytovaném při skončení pracovního poměru, kdežto odchodné pro vojenské prokurátory a vyšetřovatele vojenské prokuratury zákonem č. 76/1959 Sb., o některých služebních poměrech vojáků.¹⁸²

Pro ucelenost považuji za vhodné uvést, že ostatní pracovníci prokuratury se k 1.1.1994 stali bez dalšího pracovníky státních zastupitelství na pozicích, jež odpovídali jejich dosavadnímu zařazení. Shodně s právem prokurátorů a vyšetřovatelů prokuratury měli možnost s tímto převodem do 15 dnů nesouhlasit. V případě nesouhlasu jim však nárok na odstupné, resp. odchodné dle zvláštního zákona nevznikl.

Důvodová zpráva k výše uvedenému uvádí, že *se předpokládá, že státní zastupitelství (i když jde o orgán jiného typu) bude vytvářeno při využití personální a materiální báze dosavadní prokuratury. Proto návrh zákona předpokládá převod dosavadních prokurátorů do státního zastupitelství s tím, že jejich pracovní poměr trvá do 30. června 1994. Vzhledem k změnám v úkolech státního zastupitelství proti dosavadní prokuratuře se zmocňuje ministr spravedlnosti k provedení nezbytných změn a k rozhodnutí o trvalém jmenování každého jednotlivého státního zástupce. K posílení právní jistoty se stanoví též lhůty k provedení jednotlivých ustanovení.*

3.3. Státní zastupitelství

Již před vznikem samostatné České republiky bylo jasné, že systém prokuratury musí a bude nahrazen konceptem státního zastupitelství. Ke dni vzniku republiky však nebylo nahrazení prokuratury státním zastupitelstvím realizováno a bylo tedy nutné dočasnost existence prokuratury promítnout i do samotného textu Ústavy. V rámci závěrečných a přechodných ustanoveních tak bylo stanoveno, že *do doby zřízení státního zastupitelství*

¹⁸² Odstupné bylo tvořeno jednorázovým příspěvkem ve výši dvojnásobku průměrného výdělku. Naproti tomu odchodné bylo stanovováno dle délky služebního poměru vojáka z povolání (od jednoho až po šestnásobek platu).

vykonává jeho funkce prokuratura České republiky.¹⁸³ Prokuratura v České republice existovala pouze jeden rok od 1.1.1993 do 31.12.1993.

Státní zastupitelství je v Ústavě upraveno v hlavě třetí nazvané moc výkonná (a to pouze) v jednom jediném článku o dvou odstavcích¹⁸⁴, jenž stanovuje, že:

Čl. 80

- (1) Státní zastupitelství zastupuje veřejnou žalobu v trestním řízení; vykonává i další úkoly, stanoví-li tak zákon.*
- (2) Postavení a působnost státního zastupitelství stanoví zákon.*

Dle současného znění ZoSZ se státní zastupitelství zřizuje jako soustava úřadů státu, určených k zastupování státu při ochraně veřejného zájmu ve věcech svěřených zákonem do působnosti státního zastupitelství.¹⁸⁵ Tato soustava je pak tvořena Nejvyšším státním zastupitelstvím, vrchním státním zastupitelstvím, krajským státním zastupitelstvím a okresním státním zastupitelstvím. V době branné pohotovosti státu pak dále vyšším a nižším polním státním zastupitelstvím.¹⁸⁶

Vztahy uvnitř státního zastupitelství jsou vystavěny, obdobně jako tomu bylo u prokuratury, hierarchicky na principu nadřízenosti a podřízenosti. Nejvyšší státní zástupce je nadřízen vrchním státním zástupcům, ti jsou pak nadřizeni krajským státním zástupcům, a ti dále okresním státním zástupcům. Vedoucí jednotlivých státních zastupitelství jsou pak nadřizeni tam umístěným státním zástupcům.¹⁸⁷

Z hlediska trestního práva je úloha státního zastupitelství vymezena následovně:¹⁸⁸

¹⁸³ Článek 109 ústavního zákona č. 1/1993 Sb.

¹⁸⁴ Článek 80 ústavního zákona č. 1/1993 Sb.

Důvodová zpráva uváděla (původně to mělo být čl. 96, který byl v hlavě čtvrté upravující moc soudní), že podle tohoto ustanovení končí úloha prokuratury v trestním řízení a na její místo nastupuje státní zastupitelství, které plní i další úkoly, stanoví-li tak zákon. Ústava neřeší, zda státní zastupitelství má být nezávislé nebo podřízené ministerstvu spravedlnosti.

¹⁸⁵ § 1 odst. 1 zákona č. 283/1993 Sb.

¹⁸⁶ § 6 odst. 1 zákona č. 283/1993 Sb.

¹⁸⁷ § 11a zákona č. 283/1993 Sb.

¹⁸⁸ Obecné oblasti působnosti uvedené v § 4 zákona č. 283/1993 Sb. Principiálně se jedná o podobnou působnost, jakou měla prokuratura.

- je orgánem veřejné žaloby v trestním řízení a plní další úkol vyplývající z trestního řádu;
- vykonává dozor nad dodržováním právních předpisů v místech, kde se vykonává vazba, trest odnětí svobody, ochranné léčení, zabezpečovací detence, ochranná nebo ústavní výchova a v jiných místech, kde je podle zákonného oprávnění omezována osobní svoboda;
- podílí se na prevenci kriminality a poskytování pomoci obětem trestných činů¹⁸⁹;

3.3.1. Dislokace státních zastupitelství

Sídla státních zastupitelství a obvody jejich územní působnosti se shodují se sídly a obvody soudů. Obecným pravidlem je, že státní zastupitelství zastupuje stát u toho soudu, u něhož působí.¹⁹⁰

Sídla a početní stav státních zástupců byl k 1.1.2016 následující:

Název	Tabulkové počty	Obsazenost
Nejvyšší státní zastupitelství v Brně	56	54
Vrchní státní zastupitelství Praha	59	58
Krajské státní zastupitelství v Praze (12)	24	24
OSZ Benešov, Beroun, Kladno, Kolín, Kutná Hora, Mělník, Mladá Boleslav, Nymburk, Praha – východ, Praha – západ, Příbram, Rakovník	101	97
Městské státní zastupitelství v Praze (10)	59	60
OSZ Praha 1-10	119	118
Krajské státní zastupitelství v Českých Budějovicích (8)	16	17
OSZ České Budějovice, Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Pelhřimov, Písek, Prachatice, Strakonice, Tábor	48	51
Krajské státní zastupitelství v Ústí nad Labem (10)	34	32
OSZ Česká Lípa, Děčín, Chomutov, Jablonec nad Nisou, Liberec, Litoměřice, Louny, Most, Teplice, Ústí nad Labem	133	125

¹⁸⁹ Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů.

¹⁹⁰ § 7 zákona č. 283/1993 Sb.

Krajské státní zastupitelství v Plzni (10)	22	23
OSZ Domažlice, Cheb, Karlovy Vary, Klatovy, Plzeň – jih, Plzeň – město, Plzeň – sever, Rokycany, Sokolov, Tachov	74	74
Krajské státní zastupitelství v Hradci Králové (11)	24	21
OSZ Havlíčkův Brod, Hradec Králové, Chrudim, Jičín, Náchod, Pardubice, Rychnov nad Kněžnou Semily, Svitavy, Trutnov, Ústí nad Orlicí	80	82
Vrchní státní zastupitelství v Olomouci	31	31
Krajské státní zastupitelství v Brně (14)	40	41
OSZ Blansko, Brno – město, Brno – venkov, Břeclav, Hodonín, Jihlava, Kroměříž, Prostějov, Třebíč, Uherské Hradiště, Vyškov, Zlín, Znojmo, Žďár nad Sázavou	145	136
Krajské státní zastupitelství v Ostravě (11)	45	42
OSZ Bruntál, Frýdek – Místek, Jeseník, Karviná, Nový Jičín, Olomouc, Opava, Ostrava, Přerov, Šumperk, Vsetín	162	169
Celkem	1272	1207

3.3.2. Specializace státních zástupců

Současná organizační úprava státních zastupitelství je upravena pokynem nejvyšší státní zástupkyně¹⁹¹ ze dne 27.7.2009 č. 4/2009, Vzorový organizační řád (dále jen "*Vzorový organizační řád*").¹⁹² Stěžejní úlohu zde zastávají vedoucí státní zástupci stojící v čele jednotlivých státních zastupitelství.¹⁹³ Úkolem vedoucích státních zástupců je, mimo jiné, v rámci vnitřní organizace rozdělení agendy mezi pod ně spadající státní zástupce, tedy provedení tzv. specializace.¹⁹⁴

¹⁹¹ Nejvyšší státní zástupkyně JUDr. Renata Vesecká.

¹⁹² Oprávnění nejvyššího státního zástupce vydávat pokyny obecné povahy je zakotveno v ust. § 12 zákona č. 283/1993 Sb. Tyto pokyny mají sloužit ke sjednocení a usměrnění postupu státních zástupců při výkonu působnosti státního zastupitelství nebo k zajištění jednotné vnitřní organizace státního zastupitelství a jednotného výkonu spisové služby. Pokyny obecné povahy jsou závazné pro státní zástupce, a pokud nejvyšší státní zástupce stanoví, i pro další zaměstnance státního zastupitelství.

¹⁹³ Konkrétně se jedná o nejvyššího státního zástupce, vrchní státní zástupce, krajské státní zástupce a okresní státní zástupce.

¹⁹⁴ § 8 odst. 3 zákona č. 283/1993 Sb.

Vzorový organizační řád obsahuje seznam obligatorně stanovených specializací i jejich členění vzhledem k danému stupni státního zastupitelství.¹⁹⁵

V rámci trestní specializace je pro vojenské trestní právo určující specializace na *trestné činy spáchané příslušníky ozbrojených sil, příslušníky bezpečnostních sborů, zaměstnanci ČR zařazenými v bezpečnostních sborech a řízení o trestných činech příslušníků Generální inspekce bezpečnostních sborů, zaměstnanců ČR zařazených v Generální inspekci bezpečnostních sborů, příslušníků Vojenské policie, Vojenského zpravodajství, Bezpečnostní informační služby a Úřadu pro zahraniční styky a informace*. Tato specializace je obligatorní u všech stupňů státních zastupitelství (okresních, krajských, vrchních i Nejvyššího státního zastupitelství).¹⁹⁶

Ke dni 30.9.2016 evidovalo Nejvyšší státní zastupitelství 103 státních zástupců s danou specializací v rámci celé soustavy státního zastupitelství (tj. téměř 9% ze všech státních zástupců).¹⁹⁷

3.4. Státní zástupce v trestním řízení

Státní zástupce představuje v trestním řízení jeden ze tří orgánů činných v trestním řízení.¹⁹⁸ V řízení před soudem je pak státní zástupce považován i za jednu ze stran.¹⁹⁹

Úloha státního zástupce v trestním řízení vychází z pojetí tzv. veřejného zájmu, jehož projevem je jednak povinnost státních zástupců stíhat osoby, které se měly dopustit trestné činnosti, a na druhou stranu je veřejný zájem jasně patrný i v povinnostech vůči obětem trestných činů, mladistvým pachatelům a podobně.

¹⁹⁵ Článek 2 pokynu nejvyšší státní zástupkyně č. 4/2009 stanovuje, že *je-li to odůvodněno vyřizováním agendy v působnosti státního zastupitelství, v jehož čele stojí, může vedoucí státní zástupce stanovit další specializace uvedené v příloze č. 1, anebo stanovit i jiné specializace*.

¹⁹⁶ Viz příloha č. 2 pokynu nejvyšší státní zástupkyně č. 4/2009.

¹⁹⁷ Dle sdělení Nejvyššího státního zastupitelství toto nedisponuje samostatně zpracovanými statistickými údaji za dřívější období (sdělení obdrženo na základě žádosti dle zákona č. 106/1999 Sb.). Jedná se o zhruba stejný počet státních zástupců jako byl počet vojenských prokurátorů v roce 1992.

¹⁹⁸ § 12 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb.

¹⁹⁹ § 12 odst. 6 zákona č. 141/1961 Sb.

3.4.1. Dozor nad zachováním zákonnosti

Obecnou úlohou státního zástupce v přípravném řízení je výkon dozoru nad zachováním zákonnosti.²⁰⁰ Při výkonu dozoru v přípravném řízení je státní zástupce oprávněn zejména dávat závazné pokyny k vyšetřování trestných činů, zúčastnit se provádění úkonů policejního orgánu nebo sám provést jednotlivý úkon, vracet věc se svými pokyny policejnímu orgánu k doplnění, rušit rozhodnutí a opatření policejního orgánu, jsou-li nezákonná a neodůvodněná, a může je i nahrazovat vlastními.²⁰¹

K výkonu dozoru nad zachováním zákonnosti v přípravném řízení trestním je obecně příslušný státní zástupce u státního zastupitelství, jež působí u soudu, který je příslušný konat ve věci po podání obžaloby řízení v prvním stupni.²⁰² Pro tuto práci velmi významnou výjimkou z tohoto pravidla je příslušnost k dohledu v přípravných řízeních vedených pro trestné činy spáchanými příslušníky Vojenské policie nebo Vojenského zpravodajství. V těchto případech totiž vykonává dozor nad zachováním zákonnosti státní zástupce, který by byl příslušný konat ve věci vyšetřování nebo zkrácené přípravné řízení.²⁰³ Jak bude dále uvedeno, jde o státní zástupce krajského státního zastupitelství. Jedinou výjimkou z pravidla je oprávnění vyššího státního zastupitelství, které může odejmout věc bezprostředně nižšímu státnímu zastupitelství. V takovém případě by tedy na zachování zákonnosti dohlížel státní zástupce vyššího státního zastupitelství.

3.4.2. Prověřování a vyšetřování

Prověřování trestných činů spáchaných vojáky, trestných činů směřujících proti vojákům ve vojenských objektech a trestných činů proti vojenským objektům a vojenskému majetku provádějí zpravidla pověřené orgány Vojenské policie.

²⁰⁰ V přípravném řízení trestním je státní zástupce dominujícím orgánem, tzv. *dominus litis*". Státní zástupce má v přípravném řízení celou řadu kompetencí, jímž zejména určuje jeho průběh a konec, resp. vůbec způsob jeho skončení

²⁰¹ *Působnost státního zastupitelství* [online]. Dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/o-statnim-zastupitelstvi/pusobnost/psobnost-statniho-zastupitelstvi>.

²⁰² Pravidla pro určení příslušnosti jsou obsažena ve vyhlášce Ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb. o jednacím řádu státního zastupitelství.

²⁰³ § 13 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství.

Vyšetřování o takových trestných činech již provádějí pověřené orgány Vojenské policie výlučně.

Jedinou výjimkou, kdy k vyšetřování trestné činnosti spáchané vojáky nejsou příslušné pověřené orgány Vojenské policie, je vyšetřování trestných činů spáchaných příslušníky Vojenské policie a příslušníky Vojenského zpravodajství, které zajišťuje sám státní zástupce.²⁰⁴ Během vyšetřování trestných činů těchto vojáků je však státní zástupce oprávněn požádat policejní orgány, tj. včetně Vojenské policie, o součinnost při opatřování důkazů a provádění vyšetřovacích úkonů.

3.5. Příslušnost a působnost státních zastupitelství

Obecně je státní zastupitelství příslušné k zastupování státu u soudu, u něhož toto státní zastupitelství působí – příslušnost státního zastupitelství je tak přímo odvozena od příslušnosti soudů.²⁰⁵ Příslušnost se přitom dělí na příslušnost místní a příslušnost věcnou.

Pro určení místní příslušnosti je rozhodující místo spáchání trestného činu. *Nelze-li místo činu zjistit nebo byl-li čin spáchán v cizině, koná řízení soud, v jehož obvodu obviněný bydlí, pracuje nebo se zdržuje; jestliže se nedají tato místa zjistit nebo jsou mimo území České republiky, koná řízení soud, v jehož obvodu čin vyšel najevo.*²⁰⁶ Pravidla pro určení místní příslušnosti jsou vzájemně v poměru subsidiarity.

Pro určení věcné příslušnosti je rozhodující závažnost trestného činu. Právní konstrukce vychází z primární příslušnosti okresních soudů, není-li stanoveno jinak.²⁰⁷

Vyhláška o jednacím řádu státního zastupitelství ze dne 7.1.1994 č. 23/1994 Sb. (dále jen "**Jednací řád SZ**") stanovuje zvláštní působnost státních zastupitelství v trestních řízeních o trestných činech příslušníků Vojenské policie a příslušníků zpravodajských

²⁰⁴ § 161 odst. 4 zákona č. 141/1961 Sb.

²⁰⁵ § 7 odst. 2 zákona č. 283/1993 Sb.

²⁰⁶ § 18 odst. 1 a 2 zákona č. 141/1961 Sb.

²⁰⁷ § 16 a násl. zákona č. 141/1961 Sb.

služeb. K vyšetřování trestných činů a ke zkrácenému přípravnému řízení o trestných činech spáchaných příslušníky Vojenské policie a Vojenského zpravodajství je vždy příslušný státní zástupce krajského státního zastupitelství. Takto určený státní zástupce je příslušný i k zastupování při podání návrhu na potrestání, pokud věc nepředal státnímu zástupci, který by byl příslušný dle obecných pravidel příslušnosti státních zastupitelství.²⁰⁸

Zastupováním obžaloby v řízeních o trestných činech spáchaných příslušníky Vojenské policie a Vojenského zpravodajství je určen státní zástupce vrchního státního zastupitelství. Takto určený státní zástupce je oprávněn zastupovat obžalobu i v řízení před jiným soudem, než u kterého působí, pokud věc nepředal státnímu zástupci, který by jinak byl příslušný.

3.5.1. § 294 zákona č. 140/1961 Sb.

Z hlediska výjimek trestního práva aplikovatelného na vojáky bylo do nedávné doby poměrně zajímavým ustanovením § 294 zákona č. 140/1961 Sb. (dále také jen "STZ"). Ačkoliv bylo toto ustanovení ve STZ po celou dobu jeho účinnosti, současný trestní zákoník ustanovení nepřevzal.²⁰⁹

Původní znění ustanovení § 294 STZ umožňovalo, že určité trestné činy mohly být vyřízeny pouze kázeňsky.²¹⁰ Kázeňské vyřízení přicházelo v úvahu tehdy, odůvodňovaly-li takové vyřízení okolnosti případu. Nicméně je nutné dodat, že i ostatní trestné činy mohly být vyřízeny "jen" kázeňsky, pokud byl stupeň nebezpečnosti trestného činu pro společnost malý a kázeňským vyřízením by bylo dosaženo účelu trestního řízení.

²⁰⁸ § 10 odst. 2 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství.

²⁰⁹ Za tuto dobu bylo ustanovení celkem třikrát novelizováno.

²¹⁰ Jednalo se o trestné činy nenastoupení služby v ozbrojených silách (§270), neuposlechnutí rozkazu (§273/1 a 274/1), zprotivení a donucení k porušení vojenské povinnosti (§275/1), urážky mezi vojáky (§276, §277/1, §278/1), vyhýbání se výkonu vojenské služby (§280/1, §281), svémocného odloučení (§284/1 a 284/2), porušování povinností strážní služby (§285/1), porušování povinností dozorčí služby (§286/1), porušování povinností služby při obraně vzdušného prostoru (§287/1) a ohrožování morálního stavu jednotky (§288/1).

Novelizací účinnou od 1.7.1990 (zákon č. 175/1990 Sb.) k výčtu trestných činů přibýly trestné činy porušování práv a chráněných zájmů vojáků (§279a/1), porušování služebních povinností (§288a/1).

Novelizací účinnou od 1.1.1992 (zákon č. 557/1991 Sb.) pak byla vyjmenovaná jinak trestná jednání vyloučena z kategorie trestných činů zcela, byl-li stupeň jejich nebezpečnosti pro společnost malý.²¹¹ Toto ustanovení ve své podstatě modifikovalo ust. § 3 odst. 2 STZ, o materiálním znaku trestného činu, když u činu jinak vykazujícího formální znaky trestného činu uvedeného v hlavě dvanácté zvláštní části trestního zákona, event. znaky trestného činu podle § 270, se k trestní odpovědnosti pachatele vyžadovalo, aby šlo o čin, jehož stupeň nebezpečnosti pro společnost je vyšší, než předpokládá ustanovení § 3 odst. 2 STZ. Nepostačoval však stupeň nebezpečnosti činu pro společnost vyšší než nepatrný, ale stupeň nebezpečnosti musel být vyšší než malý.²¹²

Dále pak bylo stanoveno, že u trestných činů, jejichž stupeň nebezpečnosti byl pro společnost malý a pachatel zároveň podléhal pravomoci vojenských soudů, mohlo být soudem upuštěno od potrestání, jestliže se velitel nebo náčelník nabídl na pachatele výchovně působit a uložení trestu se tím pádem již nejevilo jako nutné.

Poslední novelou ust. § 294 STZ účinnou od 1.1.1994 (zákon č. 290/1993 Sb.) byl z kategorie trestných činů, na něž uvedené ustanovení dopadalo, paušálně vyloučen trestný čin nenastoupení služby v ozbrojených silách²¹³ a dále jednání, která vykazovala znaky trestných činů vojenských, bylo-li za tyto trestné činy možné uložit trest odnětí svobody s horní hranicí nejvýše tří let a pokud stupeň jejich nebezpečnosti byl pro společnost malý.

Pro orgány činné v trestním řízení z ust. § 294 STZ nutně vyplývala povinnost hodnotit při řešení výše uvedených trestných činů stupeň jejich nebezpečnosti. Byl-li malý, pak

²¹¹ Jednalo se o trestné činy nenastoupení služby v ozbrojených silách (§270), neuposlechnutí rozkazu (§273/1 a 274/1), zprotivení a donucení k porušení vojenské povinnosti (§275/1), urážky mezi vojáky (§276, §277/1, §278/1), porušování práv a chráněných zájmů vojáků (§279a/1), vyhýbání se služebnímu úkonu a výkonu vojenské služby (§280/1) svémocného odloučení (§284/1), porušování povinností dozorce služby (§286/1), porušování povinností služby při obraně vzdušného prostoru (§287/1) a ohrožování morálního stavu jednotky (§288/1), porušování služební povinností (§288a/1).

²¹² Ustanovení § 3 odst. 4 zákona č. 140/1961 Sb. stanovovalo, že *stupeň nebezpečnosti činu pro společnost je určován zejména významem chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobem provedení činu a jeho následky, okolnostmi, za kterých byl čin spáchán, osobou pachatele, mírou jeho zavinění a jeho pohnutkou.*

²¹³ § 270 zákona č. 140/1961 Sb.

se o trestný čin vůbec nejednalo. Takové rozhodnutí pak tvořilo překážku věci rozsouzené. Bylo-li však jednání vyřešeno pouze kázeňsky, ačkoliv k takovému postupu nebyly dány podmínky (tj. nebezpečnost byla vyšší než malá), nebránilo kázeňské projednání trestní řízení zahájit.²¹⁴

Ustanovení § 294 STZ nebylo novým TZ převzato. Důvodová zpráva k tomuto uvádí, že *v případech, kdy postačí jiný postih, bude možno využít buď zásady subsidiarity trestní represe a z ní vyplývajícího principu "ultima ratio" vymezených v § 12 odst. 2, nebo platného trestního řádu, popř. rozhodnutí o odložení věci ve smyslu § 159a odst. 4 novelizovaného trestního řádu či rozhodnutí zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 2 písm. b) nebo § 172 odst. 2 písm. c) novelizovaného trestního řádu.*

Tabulka znázorňující právní vývoj ust. § 294 STZ:

²¹⁴ viz Nejvyšší soud ČSSR, Tzv 38/79, [R 58/1980 tr.]

Odůvodňují-li to okolnosti případu, velitel může ve své kompetenci vyřídit trestné činy uvedené v § 294 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., avšak jen za předpokladu, že skutek nevykazuje současně znaky jiného trestného činu, který v citovaném ustanovení uveden není. Vyřídí-li velitel kázeňsky skutek, který vykazuje v jednočinném souběhu jednak znaky trestného činu uvedeného v ustanovení § 294 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., jednak znaky jiného trestného činu, který v citovaném ustanovení uveden není, aniž mu bylo potrestání pachatele přenecháno podle § 294 odst. 2 zákona č. 140/1961 Sb., postupuje mimo rámec svých oprávnění, a proto jeho opatření (kázeňské potrestání apod.) nebrání zahájení trestního stíhání nebo jeho pokračování pro týž skutek.

Změny ust. § 294 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon

1.1.1962 – 30.6.1990

- (1) Odůvodňují-li to okolnosti případu, lze kázeňsky vyřídit trestné činy nenastoupení služby v ozbrojených silách podle § 270, neuposlechnutí rozkazu podle § 273 odst. 1 a § 274 odst. 1, zprotivení a donucení k porušení vojenské povinnosti podle § 275 odst. 1, urážky mezi vojáky podle § 276, § 277 odst. 1 a § 278 odst. 1, vyhýbání se výkonu vojenské služby podle § 280 odst. 1, § 281, svémocného odloučení podle § 284 odst. 1 a 2, porušování povinností strážní služby podle § 285 odst. 1, porušování povinností dozorcí služby podle § 286 odst. 1, porušování povinností služby při obraně vzdušného prostoru podle § 287 odst. 1 a ohrožování politického a morálního stavu jednotky podle § 288 odst. 1.
- (2) Jestliže stupeň nebezpečnosti jiného trestného činu pro společnost, než které jsou uvedeny v odstavci 1, je malý a lze důvodně očekávat, že prostředky kázeňského vyřízení postačí k dosažení účelu sledovaného tímto zákonem, lze potrestání pachatele přenechat příslušnému veliteli nebo náčelníku.

1.7.1990 – 31.12.1991

- (1) Odůvodňují-li to okolnosti případu, může příslušný velitel nebo náčelník kázeňsky vyřídit trestné činy nenastoupení služby v ozbrojených silách podle § 270, neuposlechnutí rozkazu podle § 273 odst. 1 a § 274 odst. 1, zprotivení a donucení k porušení vojenské povinnosti podle § 275 odst. 1, urážky mezi vojáky podle § 276, § 277 odst. 1 a § 278 odst. 1, porušování práv a chráněných zájmů vojáků podle § 279a odst. 1, vyhýbání se služebnímu úkonu a výkonu vojenské služby podle § 280 odst. 1, § 281, svémocného odloučení podle § 284 odst. 1 a 2, porušování povinností strážní služby podle § 285 odst. 1, porušování povinností dozorcí služby podle § 286 odst. 1, porušování povinností služby při obraně vzdušného prostoru podle § 287 odst. 1, ohrožování morálního stavu jednotky podle § 288 odst. 1 a porušování služebních povinností podle § 288a odst. 1.
- (2) Trestné činy uvedené v odstavci 1, jakož i jiné trestné činy, pokud jejich stupeň nebezpečnosti pro společnost je malý, může orgán činný v trestním řízení předat ke kázeňskému vyřízení příslušnému veliteli nebo náčelníku, jestliže lze důvodně očekávat, že prostředky kázeňského vyřízení postačí k dosažení účelu sledovaného tímto zákonem.

1.1.1992 – 31.12.1993	<p>Zvláštní ustanovení o trestní odpovědnosti osob podléhajících pravomoci vojenských soudů</p> <p>(1) Čin, který vykazuje znaky trestného činu nenastoupení služby v ozbrojených silách podle § 270, neuposlechnutí rozkazu podle § 273 odst. 1 a § 274 odst. 1, zprotivení a donucení k porušení vojenské povinnosti podle § 275 odst. 1, urážky mezi vojáky podle § 276, § 277 odst. 1 a § 278 odst. 1, porušování práv a chráněných zájmů vojáků podle § 279a odst. 1, vyhýbání se služebnímu úkonu a výkonu vojenské služby podle § 280 odst. 1, svémocného odloučení podle § 284 odst. 1, porušování povinností dozorcí služby podle § 286 odst. 1, porušování povinností služby při obraně vzdušného prostoru podle § 287 odst. 1, ohrožování morálního stavu jednotky podle § 288 odst. 1 a porušování služebních povinností podle § 288a odst. 1, <u>není trestným činem, jestliže stupeň jeho nebezpečnosti pro společnost je malý.</u></p> <p>(2) Soud může upustit od potrestání pachatele, který jako osoba podléhající pravomoci vojenských soudů spáchal trestný čin, jehož <u>stupeň nebezpečnosti pro společnost je malý</u>, také tehdy, jestliže <u>velitel nebo náčelník nabídl výchovné působení na pachatele</u> a soud má za to, že vzhledem k tomu, k povaze spáchaného činu a k osobě pachatele se uložení trestu nejeví nutným.</p>
1.1.1994 – 31.12.2009	<p>Zvláštní ustanovení o trestní odpovědnosti</p> <p>Čin, který vykazuje znaky trestného činu nenastoupení služby v ozbrojených silách podle § 270 nebo znaky některého trestného činu uvedeného v této hlavě, na nějž zákon stanoví <u>trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta, není trestným činem, jestliže stupeň jeho nebezpečnosti pro společnost je malý.</u></p>

3.6. Polní státní zastupitelství

Zákon o státním zastoupení (v současném znění) stanovuje, že *soustavu státního zastupitelství tvoří Nejvyšší státní zastupitelství, vrchní státní zastupitelství, krajská státní zastupitelství a okresní státní zastupitelství; v době branné pohotovosti státu také*

vyšší a nižší polní státní zastupitelství.²¹⁵ Ačkoliv se zdá být soustava státního zastupitelství ve světle výše uvedeného jasně stanovena, poslední věta zmíněného ustanovení tuto jistotu značně zpochybňuje.

Hned na úvod je třeba říci, že ZoSZ ani žádný jiný zákon již dále vyšší ani nižší polní státní zastupitelství neupravuje, ba dokonce ani nezmiňuje. Stejně tak tomu je i v případě důvodové zprávy a nejvýznamnějších komentářů k ZoSZ. Vzhledem k absenci jakékoliv další právní úpravy je otázkou, zda je toto ustanovení v praxi vůbec možné, bez přijetí dalších právních předpisů, uvést v život. Koudelka k tomuto uvádí, že *vzniká pochybnost, zda vůbec toto ustanovení zákona je stále platné, či se stalo obsoletní.*²¹⁶

Zákonná úprava váže existenci vyšších a nižších polních státních zastupitelství pouze na dobu branné pohotovosti státu. Platná právní úprava však již s pojmem *branná pohotovost státu nepracuje* a vzniká tak další prostor k úvahám o praktické použitelnosti tohoto ustanovení. Pojem *branná pohotovost státu* byl z právního řádu vyjmut zrušením zákona č. 92/1949 Sb., branný zákon, jenž byl nahrazen branným zákonem č. 218/1999 Sb.²¹⁷ Novelou TZ, přijatou v důsledku přijetí branného zákona, došlo ve všech ustanoveních TZ k nahrazení slov *branné pohotovosti státu* zněním *za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu*.

Koudelka uvádí, že *i vzhledem k tomu, že od vypuštění pojmu branná pohotovost státu proběhla řada novelizací zákona o státním zastupitelství, aniž by byla vypuštěna či upravena ustanovení o polních státních zastupitelstvích, polní státní zastupitelství mohou nadále působit v době mobilizace ozbrojených sil při použití dnes platných pojmů, které nahradily původní pojem branná pohotovost státu, ovšem mají stejný obsah. Branná pohotovost byla vázána na stav mobilizace ozbrojených sil, což je nadále termín současného platného práva.* Koudelka dále dovozuje, že za dnešního právního stavu je pro případné působení polních státních zastupitelství rozhodující částečná

²¹⁵ § 6 odst. 1 zákona č. 283/1993 Sb.

²¹⁶ *Vojenské rozhledy: Vojenská justice v ČR* [online]. Ministerstvo obrany České republiky – Prezentační a informační centrum MO, 2009, XVIII. (L.) (2/2009) [cit. 2017-12-02]. ISSN 1210-3292. Dostupné z: <http://www.vojenskerozhledy.cz/kategorie-clanku/strategicke-rizeni/vojenska-justice-v-cr>.

²¹⁷ Zákon č. 218/1999 Sb. byl nahrazen současným zákonem č. 585/2004 Sb.

mobilizace, spojená se stavem ohrožení státu, nebo mobilizace všeobecná, spojená s válečným stavem.

Zákon nikterak nedefinuje věcnou či osobní působnost polních státních zastupitelství. V případě místní působnosti Koudelka uvádí, že *tato je určena již samotným názvem státního zastupitelství, činného ve válečném poli.*

S ohledem na výjimečnost situací vzniku polních státních zastupitelství a jejich omezenou délku trvání by bylo záhodno upravit i jejich případné obsazení státními zástupci a dalším pomocným personálem. Je zřejmé, že by polní státní zastupitelství musela být obsazena civilními státními zástupci, kteří by byly současně povoláni k výkonu vojenské služby (názor shodný s Koudelkou).

Pro úplnost je na tomto místě nutné zmínit, že ačkoliv zákon deklaruje vznik polních státních zastupitelství v době branné pohotovosti státu, k těmto "polním institucím" nemohou vzniknout příslušné polní soudy, neboť taxativní výčet soustavy soudů uvedený v Ústavě neumožňuje jejich zřízení.

Závěrem je nutné konstatovat, že současné právní zakotvení polních státních zastupitelství je zcela nedostačující, a bez novelizace zákona příp. přijetím prováděcích právních předpisů není možné polní státní zastupitelství ustanovit.²¹⁸

²¹⁸ Koudelka k tomuto uvádí, že *je zřejmé, že by musela být přijata úprava prováděcími předpisy. V oblasti působnosti formou vyhlášky Ministerstva spravedlnosti, v oblasti statutárních poměrů formou nařízení vlády, které může být vydáno k provedení zákona o státním zastupitelství i bez výslovného zákonného zmocnění, anebo formou rozkazu prezidenta republiky jako vrchního velitele ozbrojených sil. Viz Vojenské rozhledy: Vojenská justice v ČR [online]. Ministerstvo obrany České republiky – Prezentační a informační centrum MO, 2009, XVIII. (L.) (2/2009) [cit. 2017-12-02]. ISSN 1210-3292. Dostupné z: <http://www.vojenskerozhledy.cz/kategorie-clanku/strategicke-rizeni/vojenska-justice-v-cr>.*

4. VOJENSKÁ POLICIE

Vojenská policie je součástí ozbrojených sil plnící policejně-bezpečnostní úkoly ve vztahu k těmto silám. Historicky se v souvislosti s plněním policejních úkolů v rámci ozbrojených sil vryl do paměti i pojem četnictvo. *Se vznikem Československé republiky jsme z Rakouska-Uherska převzaly oba tyto sbory, nicméně vojenská policie svou činnost záhy ukončila a primát zaujalo československé četnictvo. Pojem „četnictvo“ nebo „vojenská policie“ znamená vojensky organizovaný sbor, jehož postavení, působnost a úkoly byly a jsou v různých zemích a obdobích rozdílné v závislosti na historických podmínkách vzniku a poslání těchto sborů. Četnictvo většinou plní veřejno-bezpečnostní úkoly ve vztahu k veškerému obyvatelstvu, plní nebo vojenské četnictvo či vojenská policie pak pouze ve vztahu k armádě.*²¹⁹

Četnictvo tedy není možné jednoduše zaměňovat s institucí vojenské policie, neboť ačkoliv je četnictvo svou organizací vystavěno na principu vojenském sboru, jeho pravomoci, zejména v době míru, směřují i vůči civilnímu obyvatelstvu.

4.1. Historický exkurz

*Tradice vojenské policie a četnictva sahá až do období Rakouska – Uherska., kde vedle sebe oba tyto útvary, tj. oddíly vojenské policie (militärpolizei) a oddíly polního četnictva (feldgendarmarie) společně existovaly. Po rozpadu Rakouska-Uherska převzala Československá republika jak četnictvo²²⁰, tak i vojenskou policii, která však byla v českých zemích již v roce 1919 a na Slovensku 1921 zrušena. Důvodem zrušení vojenské policie byla zejména stabilizace četnictva a státní policie. Po zrušení vojenské policie převzalo vojensko-policejní práci plně československé četnictvo.*²²¹

²¹⁹ DOLEJŠÍ, Ladislav. Vojenská policie 1991-2006. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - AVIS, 2005. ISBN 80-7278-314-9, str. 8.

²²⁰ § 1 zákona č. 299/1920 Sb., o četnictvu, stanovovalo, že četnictvo republiky Československé jest vojensky organisovaný sbor strážný, jenž určen jest k tomu, aby podle stávajících zákonných předpisů a podle nařízení příslušných úřadů státních udržoval v celém území Československé republiky veřejný pořádek a veřejnou bezpečnost.

§ 12 zákona č. 299/1920 Sb. stanovoval, že četnictvo podléhá vojenským trestním zákonům a soudům a platí pro ně vojenský služební řád. Disciplinární předpisy stanoví pro ně ministerstvo vnitra.

²²¹ DOLEJŠÍ, Ladislav. Vojenská policie 1991-2006. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - AVIS, 2005. ISBN 80-7278-314-9, str. 8-10.

V rámci ucelenosti je však nutné říci, že četnictvo nebylo původně určeno k policejní práci v rámci československé armády, když jeho úloha primárně spočívala v udržování veřejného pořádku a veřejné bezpečnosti na celém území Československé republiky. Působnost četnictva byla dána především v malých městech a na venkově, ve městech vykonávaly policejní službu městská a státní policie.²²²

Krátce před 2. světovou válkou bylo vytvořeno v rámci československé armády polní četnictvo, jehož úkolem byla posila četnictva. Polní četnictvo se aktivovalo již za mobilizace v roce 1938. Po zániku republiky vznikaly oddíly polního četnictva v našich zahraničních jednotkách jak ve Velké Británii, tak na východní frontě.²²³ Po Druhé světové válce již četnictvo obnoveno nebylo a policejně bezpečnostní činnosti byla svěřena Sboru národní bezpečnosti.²²⁴

V důsledku společensko-politických změn na konci roku 1989 došlo rozkazem ministra obrany České a Slovenské Federativní Republiky číslo 76/1990 k 21.1.1991 ke zřízení vojenské policie ČSA, jež zahájila svou činnost od dubna 1991.²²⁵ Zákonný podklad dal Vojenské policii (dále také jen "VP") zákon ze dne 5.3.1992 č. 124/1992 Sb., o Vojenské policii,²²⁶ jež byl za svou existenci několikrát novelizován a v nedávné době plně nahrazen zákonem ze dne 21.8.2013 č. 300/2013 Sb., o Vojenské policii (dále také jen "ZoVP").

²²² DOLEJŠÍ, Ladislav. Vojenská policie 1991-2006. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - AVIS, 2005. ISBN 80-7278-314-9, str. 8-10.

²²³ DOLEJŠÍ, Ladislav. Vojenská policie 1991-2006. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - AVIS, 2005. ISBN 80-7278-314-9, str. 10.

²²⁴ § 11 zákona č. 286/1948 Sb., o národní bezpečnosti, stanovovalo, že příslušníci Sboru podléhají vojenské trestní pravomoci a vojenským trestním zákonům. Pro příslušníky Sboru platí vojenský služební řád, pokud nedojde s hlediska služby Sboru k jiné úpravě zvláštními předpisy, a kárné a kázeňské předpisy vydané pro Sbor.

§ 29 zákona č. 70/1965 Sb., o Sboru národní bezpečnosti, stanovovalo, že příslušníci Sboru národní bezpečnosti podléhají pravomoci vojenských soudů a ustanovením o trestných činech vojenských; jejich hodnosti odpovídají stejným vojenským hodnostem.

§14 zákona č. 40/1974 Sb., o Sboru národní bezpečnosti, stanovovalo, že příslušníci Sboru národní bezpečnosti podléhají pravomoci vojenských soudů a ustanovením o trestných činech vojenských.

²²⁵ DOLEJŠÍ, Ladislav. Vojenská policie 1991-2006. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - AVIS, 2005. ISBN 80-7278-314-9, str. 11.

²²⁶ Zákon č. 124/1992 Zb., o Vojenskej policii, je doposud součástí platného slovenského práva.

4.2. Současná Vojenská policie

Dle ZoVP je *Vojenská policie součástí Ministerstva obrany České republiky, která plní úkoly policejní ochrany Ministerstva obrany, ozbrojených sil, vojenských objektů, vojenského materiálu a ostatního majetku státu, s nímž je příslušné Ministerstvo obrany hospodařit.*²²⁷ Podrobnější vymezení úkolů policejní ochrany je pak stanoveno v § 4 odst. 1 ZoVP, z nichž pro trestní právo jsou důležité zejména tyto oblasti působnosti VP:

- a) odhaluje trestné činy a zjišťuje jejich pachatele a činí opatření k předcházení trestné činnosti;
- b) působí v řízení o trestných činech jako policejní orgán a šetří přestupky;
- c) pátrá po hledaných, nebo pohřešovaných vojácích a po ztraceném, nebo odcizeném vojenském materiálu nebo po dalších věcech v majetku státu, s nímž přísluší hospodařit ministerstvu, zpravidla ve spolupráci s Policií České republiky.

Práva a povinnosti Vojenské policie jsou v jednotlivých stádiích trestního řízení vymezeny výlučně v trestním řádu. V trestním řízení spočívá role Vojenské policie, resp. jejich pověřených orgánů, zejména v prověřování a následném vyšetřování specifické trestné činnosti. Po novele trestního řádu účinné od 1.7.2016 má VP při vyšetřování trestných činů v její působnosti, až na malé výjimky, v trestním řízení srovnatelné postavení s Policií České republiky.

Početní stav Vojenské policie činil k 1.1.2017 celkem 1244 příslušníků, přičemž v následujících letech se plánuje jejich navýšení v řádu desítek nových příslušníků.²²⁸

4.3. Organizační struktura Vojenské policie

Organizační strukturu Vojenské policie určuje ministr obrany po projednání v příslušném výboru Poslanecké sněmovny Parlamentu.²²⁹ *Organizační struktura*

²²⁷ § 1 zákona č. 300/2013 Sb.

²²⁸ Dle sdělení Hlavního velitelství Vojenské policie se na rok 2018 plánuje navýšení o 50 příslušníků (tzn. celkově na 1.294) a na rok 2019 navýšení o 30 příslušníků (tzn. celkově na 1.324). Sdělení obdrženo na základě žádosti dle zákona č. 106/1999 Sb.

²²⁹ § 7 zákona č. 300/2013 Sb.

Vojenské policie je založena na principu územního dělení. Skládá se z jednotlivých velitelství dislokovaných v posádkách Praha, Tábor a Olomouc.²³⁰ Ačkoliv se těžiště práce Vojenské policie nachází v České republice, stále více působí i u kontingentů AČR v zahraničních misích.

Vojenská policie je tvořena útvary, přičemž velitelé těchto útvarů jsou přímo podřízeni náčelníkovi Vojenské policie. Těmito útvary jsou:

- a) útvary s celorepublikovou působností:
 - Hlavní velitelství Vojenské policie
 - Velitelství ochranné služby Vojenské policie Praha
- b) útvary s územní působností:
 - Velitelství Vojenské policie Tábor
 - Velitelství Vojenské policie Olomouc

Vojenská policie se dělí na kriminální službu a dopravní, pořádkovou a ochrannou službu. Právě úkolem kriminální služby je odhalovat trestnou činnost, zjišťovat její pachatele a stanovit a realizovat opatření k jejímu předcházení.

Z hlediska místní příslušnosti je k provádění úkonů trestního řízení místně příslušný ten útvar Vojenské policie, v jehož teritoriu byl trestný čin spáchán. Nelze-li místo činu zjistit nebo byl-li čin spáchán v cizině, je podezřelý přiřazen k útvaru Vojenské policie, v jehož teritoriu je podezřelý služebně zařazen. Jestliže se nedají tato místa zjistit, anebo jsou tato místa mimo území České republiky, je přiřazen k útvaru, v jehož teritoriu trestný čin vyšel najevo.²³¹

4.4. Úloha Vojenské policie v trestním řízení

V současnosti je organizační struktura Vojenské policie upravena v dokumentu č. V7-7/2015-1122. Tento dokument je utajovaný dle zákona č. 412/2005 Sb. stupněm utajení vyhrazené.

²³⁰ srov. <http://www.vp.army.cz/ukoly-pusobnost>

²³¹ Rozhodnutí ministra obrany o organizační struktuře Vojenské policie č.j. V7-7/2015-1122. Zpřístupnění dokumentu dle zákona č. 106/1999 Sb. bylo ze strany Ministerstva obrany odmítnuto s tím, že se jedná o utajený dokument ve stupni vyhrazené.

Postup pověřených orgánů VP jakožto jednoho z policejních orgánů v trestním řízení, je závazně stanoven v zákoně č. 141/1961 Sb. (dále také jen "**TR**"). Tento postup je závazný pro všechny orgány činné v trestním řízení a nelze se od něj odchýlit.

4.4.1. Postup VP před zahájením úkonů trestního řízení

Vzhledem k tomu, že TR až na výjimky²³² neupravuje postup policejních orgánů před zahájením trestního řízení, jsou tyto postupy upraveny v zákonech upravujících základní povinnosti jednotlivých policejních orgánů, postup Vojenské policie před zahájením trestního řízení je pak upraven v ZoVP.

ZoVP jako jeden z úkolů policejní ochrany VP uvádí, že VP *odhaluje trestné činy a zjišťuje jejich pachatele a činí opatření k předcházení trestné činnosti*²³³. Je zřejmé, že tento obecný úkol VP v sobě zahrnuje povinnost VP odhalovat trestné činy a zjišťovat jejich pachatele jak před zahájením trestního řízení, tak i v rámci samotného trestního řízení, ve kterém se však již plně uplatní pravidla obsažená v TR.

K postupu VP před zahájením úkonů trestního řízení ZoVP říká, že *vojenský policista před zahájením úkonů trestního řízení z vlastní iniciativy nebo na základě podnětu jiné osoby anebo orgánu za účelem získání poznatků o trestné činnosti vyhledává, odhaluje, a je-li to třeba, i dokumentuje skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin*.²³⁴ Pro postup VP před zahájením trestního řízení ZoVP stanovuje vojenským policistům oprávnění, která mohou pro vyhledání, odhalování a příp. i dokumentaci skutečností o trestné činnosti použít. Jedná se např. o oprávnění požadovat informace z informačních systémů, požadovat vysvětlení či používat nástrahové prostředky a zabezpečovací techniku.²³⁵²³⁶

²³² např. § 2 odst. 4 (zásada oficiality) a § 158 odst. 1 a 2 zákona č. 141/1961 Sb.

²³³ § 4 písm. a) zákona č. 300/2013 Sb.

²³⁴ § 41 zákona č. 300/2013 Sb. (srov. § 69 zákona o Polici České republiky, které má prakticky stejné znění).

²³⁵ § 12, § 26 a § 42 zákona č. 300/2013 Sb.

²³⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 300/2013 Sb. k nástrahovým prostředkům a zabezpečovací technice uvádí, že *jde o užití prostředků, které skrytě identifikují pachatele nebo signalizují jeho činnost v chráněném prostoru, např. jde o prášky, pasty, fosforeskující látky, zvuková a obrazová signalizační zařízení. Obecné vymezení techniky a prostředků nepředjímá jejich konkrétní charakter v souladu s realitou stále se rozvíjejících nových technologií.*

4.4.2. Postup VP v trestním řízení

VP je v rámci trestního řízení reprezentována pověřenými orgány Vojenské policie, které jsou určeny Organizačním řádem Vojenské policie (dále jen "**pověřené orgány VP**")²³⁷. Úlohou pověřených orgánů VP v trestním řízení je pak především v přípravném řízení prověřovat a vyšetřovat páchanou trestnou činnost. Vzhledem k tomu, že těžiště činnosti pověřených orgánů VP je právě v těchto dvou fázích přípravného řízení, níže tato práce popisuje jak pravomoci VP, tak především výjimky odlišující postavení pověřených orgánů VP od ostatních policejních orgánů, především tedy od útvarů Policie České republiky.

4.4.3. Pověřené orgány VP

Zcela zásadním ustanovením je § 12 TR, jenž vymezuje, v jakých případech se pověřené orgány VP považují za policejní orgán. Pověřené orgány VP jsou v trestním řízení policejním orgánem *v řízení o trestných činech příslušníků ozbrojených sil a osob, které páchají trestnou činnost proti příslušníkům ozbrojených sil ve vojenských objektech anebo proti vojenským objektům, vojenskému materiálu nebo ostatnímu majetku státu, s nímž jsou příslušné hospodařit Ministerstvo obrany nebo jím zřízené organizační složky státu nebo s nímž jsou příslušné hospodařit anebo s nímž mají právo hospodařit státní organizace zřízené nebo založené Ministerstvem obrany.*²³⁸

Uvedenou definici vymežující působnost pověřených orgánů VP můžeme rozložit na tři základní oblasti, jak vyplývá z následující tabulky:

Působnost pověřených orgánů VP	
Pachatel může být pouze příslušník ozbrojených sil	Pachatel může být jakákoliv fyzická nebo právnická osoba

²³⁷ Rozkaz ministra obrany č. 109/2014, Organizační řád Vojenské policie. Zpřístupnění dokumentu dle zákona č. 106/1999 Sb. bylo ze strany Ministerstva obrany odmítnuto s tím, že se jedná o utajený dokument ve stupni vyhrazené.

²³⁸ § 12 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb.

Trestné činy příslušníků ozbrojených sil.	Trestné činy osob, pokud útok směřuje proti příslušníkům ozbrojených sil ve vojenských objektech.	Trestné činy osob, pokud útok směřuje proti vojenských objektům, vojenskému materiálu nebo ostatnímu majetku státu, s nímž hospodaří MO (vč. jím zřízených org. složek státu a jím zřízených nebo založených státních organizací).
---	--	--

TŘ nepodává bližší určení jednotlivých použitých pojmů, avšak jejich obsahové vymezení nalezneme v související právní úpravě týkající se ozbrojených sil České republiky:

- **Příslušník ozbrojených sil**

Příslušníkem ozbrojených sil je jen voják v činné službě²³⁹, kterou je služba vojáka z povolání ve služebním poměru dle ZoVzP, příprava vojáka k plnění úkolů ozbrojených sil nebo služba vojáka v operačním nasazení.²⁴⁰ Za stavu ohrožení státu nebo válečného stavu je pak činnou službou mimořádná služba.²⁴¹

- **Ozbrojené síly**

Ozbrojené síly jsou tvořeny vojáky v činné službě a člení se na armádu, Vojenskou kancelář prezidenta republiky a Hradní stráž.²⁴²

- **Vojenské objekty**

Vojenské objekty jsou objekty důležité pro obranu státu, které slouží Ministerstvu obrany AČR a Hradní stráži k zabezpečení výcviku, ubytování vojáků v činné službě, uskladnění, uložení, ošetřování a opravám vojenského

²³⁹ § 2 odst. 5 zákona č. 219/1999 Sb. Příslušníkem ozbrojených sil není ani občanský (civilní) zaměstnanec, který je součástí civilního personálu ozbrojených sil.

²⁴⁰ Pojmy *příprava vojáka k plnění úkolů ozbrojených sil a služba vojáka v operačním nasazení* byly zavedeny především kvůli přijetí nového zákona č. 45/2016 Sb., o službě vojáků v záloze, a to s ohledem na novou koncepci aktivní zálohy AČR.

²⁴¹ § 1 odst. 2 a 3 a § 15 a násl. zákona č. 585/2004 Sb. Voják z povolání vykonává mimořádnou službu ode dne účinnosti vyhlášení stavu ohrožení státu nebo válečného stavu. Voják v záloze pak ode dne nástupu k vojenskému útvaru na základě povolávacího rozkazu vydaného krajským vojenským velitelstvím nebo mobilizační vyhláškou.

²⁴² § 3 odst. 2 a 3 zákona č. 219/1999 Sb. Toto rozdělení popírá tradiční rozdělení ozbrojených sil na pozemní, vzdušné a námořní síly.

materiálu nebo slouží k zabezpečení jejich úkolů. Vojenské objekty jsou majetkem státu. Hospodaření s nimi přísluší ministerstvu a jím zřízeným organizačním složkám státu.²⁴³

▪ **Vojenský materiál**

Vojenský materiál tvoří vojenská výstroj²⁴⁴, vojenská výzbroj²⁴⁵, vojenská technika²⁴⁶ a určená technická zařízení, které jsou užívány k plnění nebo zabezpečení úkolů ozbrojených sil.²⁴⁷

▪ **Ostatní majetek státu, s nímž je příslušné hospodařit MO nebo jím zřízené organizační složky státu nebo s nímž jsou příslušné hospodařit anebo s nímž mají právo hospodařit státní organizace zřízené nebo založené MO²⁴⁸**

Ostatní majetek státu, s nímž je příslušné hospodařit MO, tvoří veškerý majetek, s nímž hospodaří MO jako organizační složka státu.²⁴⁹

Novelou TR (zákonem č. 150/2016 Sb.) došlo od 1.7.2016 k rozšíření působnosti VP o trestné činy směřující *proti majetku státu, s nímž jsou příslušné hospodařit organizační složky MO a dále státní organizace zřízené nebo založené MO*. Tímto došlo zejména k rozšíření působnosti na státní podniky (např. Vojenské lesy a statky ČR, Vojenský

²⁴³ § 2 odst. 1 zákona č. 219/1999 Sb.

²⁴⁴ § 2 odst. 7 zákona č. 219/1999 Sb. stanovuje, že *vojenskou výstroj tvoří oděv, prádlo, obuv a jiná výbava vojáka v činné službě nutná k výkonu služby, k zabezpečení výcviku a plnění jeho úkolů.*

²⁴⁵ § 2 odst. 8 zákona č. 219/1999 Sb. stanovuje, že *vojenskou výzbroj tvoří vojenské zbraně, zbraňové systémy a munice, které ozbrojené síly používají k výcviku a plnění svých úkolů.*

²⁴⁶ § 2 odst. 9 zákona č. 219/1999 Sb. stanovuje, že *vojenskou techniku tvoří vozidla ozbrojených sil, vojenská plavidla a vojenská letecká technika, přičemž*

a) vozidla ozbrojených sil jsou silniční motorová a přípojná vozidla a vojenská vozidla, která jsou evidována pod vojenskou poznávací značkou; určená silniční motorová a přípojná vozidla ozbrojených sil mohou být registrována pod státní poznávací značkou²; mimo plnění úkolů ozbrojených sil nejsou vojenská vozidla schválena pro provoz na pozemních komunikacích,

b) vojenská plavidla jsou lodě, malá plavidla, plovoucí stroje, plovoucí zařízení a jiná ovladatelná plovoucí tělesa, která byla konstruována, vyrobena, upravena a určena k plnění úkolů ozbrojených sil a jsou evidována pod vojenskými poznávacími znaky,

c) vojenskou leteckou techniku tvoří , výrobky vojenské letecké techniky, vojenské letadlové části nebo zařízení a vojenská letecká pozemní zařízení; ministerstvo stanoví vyhláškou druhy a kategorie , výrobků vojenské letecké techniky, vojenských letadlových částí nebo zařízení a vojenských leteckých pozemních zařízení.

²⁴⁷ § 2 odst. 6 zákona č. 219/1999 Sb.

²⁴⁸ K hospodaření s nemovitým majetkem viz. např. kontrolní zpráva NKÚ z roku 2007 dostupná z: <http://www.nku.cz/scripts/rka/detail.asp?cisloakce=07/14&rok=0&sestava=0>

²⁴⁹ Viz zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích.

technický ústav) a příspěvkové organizace (např. Ústřední vojenská nemocnice – Vojenská fakultní nemocnice Praha, Ústav leteckého zdravotnictví). Důvodová zpráva k tomuto uvádí, že *majetek, se kterým tyto organizace hospodaří, je majetkem důležitým pro obranu státu a resort obrany do těchto organizací vkládá velké finanční prostředky; propojení organizací se systémem plánování a řízení MO a personálu je značné. Vojenská policie má o tomto prostředí osobní a místní znalost, ale nemá ve vztahu k těmto organizacím založenou působnost. Naopak Policie ČR působnost založenou má, ale místní a osobní znalost prostředí je malá. Jedná se o řešení, ve kterém je spatřováno především zvýšení efektivity a ekonomičnosti trestního řízení v důsledku lepší znalosti prostředí, ve kterém jsou vypočtené kategorie trestných činů páchaný, ze strany orgánů Vojenské policie, čemuž nasvědčují i zkušenosti některých členských států NATO.*²⁵⁰

Z logiky věci se zdá být zcela samozřejmé, že VP by měla mít působnost v trestných činech páchaných příslušníky ozbrojených sil, či směřovaných proti nim, jakož i vůči majetku státu, s nímž hospodaří MO, státní podniky či příspěvkové organizace jím zřízené. Novelizaci TR provedenou zákonem č. 150/2016 Sb. považují za systémovou a vedoucí k hospodárnějšímu a efektivnějšímu průběhu trestního řízení.

4.4.4. Fáze prověřování

Prověřování je spolu s vyšetřováním jednou ze dvou základních fází přípravného trestního řízení²⁵¹. Účelem prověřování je objasnění a prověření skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin.²⁵² V případě, že prověřování bude nasvědčovat spáchání trestného činu konkrétní osobou, policejní orgán má povinnost

²⁵⁰ Viz důvodová zpráva k zákonu č. 150/2016 Sb. dostupná z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=503&CT1=0>

²⁵¹ Přípravné řízení je předsoudním stadiem řízení, jehož účelem je připravit podklady pro řízení před soudem. Jde o neveřejné řízení, ve kterém orgány činné v trestním řízení zejména:

- prověřují podezření ze spáchání tč;
- opatřují podklady pro podání obžaloby, tedy zjišťují, zda je podezření z trestného činu proti určité osobě odůvodněno do té míry, aby byla podána obžaloba a věc předána soudu, nebo zda je tu důvod pro jiné rozhodnutí a jiný postup;
- vyhledávají a zajišťují důkazy důležité pro objasnění všech základních skutečností důležitých pro posouzení případu, včetně osoby pachatele a následku trestného činu.

²⁵² JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013. Student (Leges). ISBN 978-80-8757-664-9.

zahájit proti této osobě trestní stíhání, čímž se trestní řízení může překlenout do fáze vyšetřování.²⁵³

4.4.4.1. Působnost pověřených orgánů VP a kompetenční konflikty

Jednou z klíčových otázek z hlediska vojenského trestního práva je ta, který z policejních orgánů bude provádět prověřování trestných činů spáchaných vojáky. Ačkoliv ust. § 12 odst. 2 TŘ stanovuje v drtivé většině případů působnost pověřených orgánů VP, je nutné si uvědomit, že i tato působnost není výlučná, ale překrývá se s obecnou působností útvarů PČR, které jsou v těchto případech oprávněny konat prověřování také. Prakticky to znamená, že prověřování mohou konat jak pověřené orgány VP, tak i útvary PČR.

Výjimkou z působnosti pověřených orgánů VP je řízení o trestných činech spáchaných *porušením celních předpisů a předpisů o dovozu, vývozu nebo průvozu zboží*. V těchto případech náleží působnost pověřeným celním orgánům, a to i pokud by tyto trestné činy spáchali příslušníci ozbrojených sborů.²⁵⁴ I v těchto případech však přetrvává generální působnost PČR.

Je nasnadě, že v případě prověřování trestných činů souvisejících s příslušníky ozbrojených sil nebo majetkem Ministerstva obrany bude docházet k pochybnostem, který policejní orgán má, resp. by měl prověřování provádět. V krajních případech může dojít i ke kompetenčnímu konfliktu mezi policejními orgány. V zásadě zde může dojít ke dvou druhům kompetenčních konfliktů:

- pozitivní kompetenční spor, pokud by si působnost přisvojovalo několik policejních orgánů;
- negativní kompetenční spor, pokud by se případem nechtěl zabývat žádný policejní orgán.

Určité prevenční ustanovení pro předejití konfliktu zájmů představuje úprava obsažená v § 158 odst. 11 TŘ, která stanovuje povinnost všem policejním orgánům jiným než

²⁵³ V případě zkráceného přípravného řízení se uvedené dělení nepoužije.

²⁵⁴ § 12 odst. 2 písm. d) bod. 1. zákona č. 141/1961 Sb.

útvarem PČR vyrozumět o prověřování neprodleně právě útvar PČR, který by byl jinak příslušný k řízení. Vznikne-li pak mezi útvarem PČR a jiným policejním orgánem spor o příslušnost, předloží se věc k posouzení a konečnému rozhodnutí státnímu zástupci. V této souvislosti je nutné připomenout i obecné ust. § 157 odst. 2 písm. b) TŘ, které dává státnímu zástupci pravomoc odejmout kteroukoliv věc policejnímu orgánu a učinit opatření, aby věc byla přikázána jinému policejnímu orgánu.²⁵⁵

Ať je příčina vzniku kompetenčních konfliktů i jejich druh jakýkoliv, konečné slovo má ve fázi prověřování vždy příslušný státní zástupce.²⁵⁶

4.4.4.2. Jiné vyřízení věci

V případě, že by se při prověřování ukázalo, že nejde o podezření ze spáchání trestného činu, ale o přestupek či jiný správní delikt, příp. disciplinární delikt, stanovuje TŘ povinnost policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci věc odevzdat příslušnému orgánu k projednání přestupku, jiného správního deliktu, příp. orgánu ke kázeňskému nebo kárnému projednání.²⁵⁷

Vojenské právo obsahuje vlastní úpravu řešení přestupků příslušníků ozbrojených sil. Dle ZoVzP je za *kázeňský přestupek považováno zaviněné jednání, které je v rozporu s právními předpisy nebo vojenskými řády, předpisy a rozkazy, nejde-li o jiný správní delikt, nebo není-li trestné podle trestního zákona*. Pro vyloučení pochybností je dále uvedeno, že *jako kázeňský přestupek se vyřídí též jednání vojáka označené za přestupek ve zvláštním právním předpise*.²⁵⁸²⁵⁹

²⁵⁵ Článek 3 (spory o příslušnost) pokynu obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č. 8/2009, o trestním řízení, stanovuje, že *vznikne-li spor o příslušnost mezi policejními orgány v prověřování, státní zástupce učiní opatření, aby věc převzal příslušný policejní orgán*.

²⁵⁶ Viz kapitola 3 této práce.

²⁵⁷ § 159a odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb.

Kázeňská pravomoc je upravena v § 50 zákona č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání.

Článek 100 základního řádu ozbrojených sil České republiky (Zákl-1) stanovuje, že *vojenské kázeňské pravomoci podléhají vojáci v základní nebo náhradní službě, vojáci v záloze povolání na vojenské cvičení a vojáci z povolání*.

²⁵⁸ § 51 zákona č. 221/1999 Sb. stanovuje, že *orgány s kázeňskou pravomocí takový přestupek projednávají a ukládají za něj sankce a ochranná opatření podle zvláštních právních předpisů*.

²⁵⁹ Článek 115 základního řádu ozbrojených sil České republiky (Zákl-1) uvádí, že *kázeňským přestupkem je:*

Jiné vyřízení věci v číslech:²⁶⁰

Odevzdání věci jinému orgánu k projednání		
Rok	Odevzdáno jinému orgánu k projednání přestupku	Odevzdáno velitelskému orgánu ke kázeňskému projednání
2010	3	25
2011	3	12
2012	1	40
2013	2	25
2014	3	17
2015	1	21

4.4.4.3. Kázeňské vyřízení dle zákona č. 140/1961 Sb.

Ačkoliv se jedná o hmotněprávní úpravu, považuji za vhodné znovu připomenout ust. § 294 STZ, jehož poslední účinné znění stanovovalo, že *čin, který vykazuje znaky trestného činu nenastoupení služby v ozbrojených silách podle § 270 nebo znaky některého trestného činu uvedeného v této hlavě* (tj. hlava dvanáctá – trestné činy vojenské), *na nějž zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta, není trestným činem, jestliže stupeň jeho nebezpečnosti pro společnost je malý.*

Ač byl uvedený paragraf jedním ze závěrečných ustanovení STZ, jeho význam byl dle mého názoru značný, neboť u uvedených trestných činů modifikuje materiální znak trestného činu. Tehdejší právní úprava negativně vymezovala trestný čin tak, že *trestným činem není čin, jehož stupeň nebezpečnosti pro společnost je nepatrný, i když jinak vykazuje znaky trestného činu.* Výše zmíněným ustanovením tak došlo k tomu, že u stanovených trestných činů je potřeba vyšší míra nebezpečnosti pro společnost, než pro ostatní trestné činy, konkrétně namísto nebezpečnosti vyšší než nepatrné byla požadována nebezpečnost vyšší než malá. Komentářová literatura uvádí, že

a) *zaviněné jednání, které porušuje vojenskou kázeň, nejde-li o jiný správní delikt, nebo nenlí trestné podle trestního práva;*

b) *zaviněné jednání označené za přestupek podle zvláštního právního předpisu.*

²⁶⁰ Údaje ze statistického přehledu Vojenské policie, dostupné z: <http://www.vp.army.cz/soubory-ke-stazeni>.

*při hodnocení, zda stupeň nebezpečnosti činu pro společnost je malý nebo vyšší než malý, je třeba vycházet z ustanovení § 3 odst. 4, to znamená, že stupeň nebezpečnosti činu pro společnost je určován zejména významem chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobem provedení činu a jeho následky, okolnostmi, za kterých byl čin spáchán, osobou pachatele, mírou jeho zavinění a jeho pohnutkou.*²⁶¹

Kázeňské vyřízení vojenských trestných činů TZ nepřevzal.²⁶²

4.4.5. Zahájení trestního stíhání

Trestní stíhání je část trestního řízení, obvykle počínající vydáním usnesení o zahájení trestního řízení a končící právní moci rozsudku nebo jiného rozhodnutí. Počátek trestního stíhání je spojen se *zjištěním* odůvodněných skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin a je-li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba.²⁶³

Z hlediska vojenského trestního práva je významné, že v tomto okamžiku docházelo před novelou TŘ účinnou od 1.7.2016 (zákon č. 150/2016 Sb.) k významné změně působnosti policejních orgánů, neboť zde prakticky končila úloha VP, resp. jejich PoVP.

Z TŘ lze totiž dovést, že trestní stíhání mají zahájit policejní orgány příslušné konat vyšetřování trestného činu.²⁶⁴ Tento postup vyplývá z ust. § 162 odst. 1 TŘ, které stanovuje povinnost policejního orgánu provádějícího prověřování předat bez odkladu věc orgánu příslušnému konat vyšetřování v případě, že zjištěné skutečnosti odůvodňují zahájení trestního stíhání. Po zjištění těchto skutečností tak musely PoVP v drtivé

²⁶¹ PAVEL ŠÁMAL, František Púry a ZPRACOVAL PAVEL ŠÁMAL. *Trestní zákon: dodatek ke komentáři*. V Praze: C.H. Beck, 2006. ISBN 9788071795476.

²⁶² Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 uvádí, že *navrhuje se vzhledem k úpravě pojmu trestného činu tuto zvláštní úpravu vypustit s tím, že v případech, kdy postačí jiný postih, bude možno využít buď zásady subsidiarity trestní represe a z ní vyplývajícího principu „ultima ratio“ vymezených v § 12 odst. 2, nebo platného trestního řádu, popř. rozhodnutí o odložení věci ve smyslu § 159a odst. 4 novelizovaného trestního řádu či rozhodnutí o zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 2 písm. b) nebo § 172 odst. 2 písm. c) novelizovaného trestního řádu.*

²⁶³ § 160 zákona č. 141/1961 Sb.

²⁶⁴ § 160 odst. 3 ve spojení s § 162 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb.

většinou případů předat věc jinému útvaru policie, neboť PoVP měly před zmíněnou novelou oprávnění konat vyšetřování pouze v řízení o trestných činech příslušníků ozbrojených sil spáchaných při plnění úkolů v zahraničí.

Ačkoliv tedy měly PoVP působnost prověřovat trestnou činnost spadající do jejich působnosti vymezené ust. § 12 odst. 2 písm. e) TŘ, v případě, že by takové prověřování vedlo k zahájení trestního stíhání, a nejednalo-li se o trestnou činnost páchanou příslušníky ozbrojených sil při plnění úkolů v zahraničí, musely PoVP předat věc stanovenému policejnímu orgánu.²⁶⁵

Po předání se PoVP mohly na vyšetřování postoupeného případu podílet buď pouze na základě žádosti státního zástupce²⁶⁶, nebo prostřednictvím dožádání.²⁶⁷

Pro úplnost je nutné uvést, že vzhledem k tomu, že po výše uvedené novele TŘ mohou od 1.7.2016 PoVP samostatně konat vyšetřování, mohou PoVP vydávat i usnesení o zahájení trestního stíhání.

4.4.6. Fáze vyšetřování

Vyšetřování je druhá fáze přípravného řízení, která pravidelně následuje po prověřování, začíná zahájením trestního stíhání, a je ukončena podáním obžaloby.²⁶⁸ Účelem vyšetřování je zjistit, zda došlo ke spáchání trestného činu osobou, vůči níž bylo trestní stíhání zahájeno, aby mohlo dojít k postavení této osoby před soud.

²⁶⁵ Vyšetřování mohly za určitých podmínek konat útvary Policie České republiky, Generální inspekce bezpečnostních sborů, státní zástupce, příp. kapitán lodi.

²⁶⁶ § 161/ odst. 4 zákona č. 141/1961 Sb. uvádí, že *při vyšetřování trestných činů spáchaných příslušníky Generální inspekce bezpečnostních sborů, příslušníky Bezpečnostní informační služby, příslušníky Úřadu pro zahraniční styky a informace, příslušníky Vojenského zpravodajství anebo příslušníky Vojenské policie a při vyšetřování trestných činů zaměstnanců České republiky, zařazených k výkonu práce v Generální inspekci bezpečnostních sborů, může státní zástupce požádat orgány uvedené v § 12 odst. 2 v rámci jejich působnosti o opatření jednotlivého důkazu nebo provedení jednotlivého úkonu vyšetřování, o součinnost při opatrování důkazu nebo provádění úkonu vyšetřování, o předvedení osoby nebo za podmínek podle § 62 odst. 1 o doručení písemnosti.*

²⁶⁷ § 161 odst. 8 zákona č. 141/1961 Sb. uvádí, že *jednotlivé úkony vyšetřování mohou na základě dožádání provést i jiné policejní orgány.*

²⁶⁸ Vyšetřování se vůbec nekoná například v případech, že se koná zkrácené přípravné řízení, byl-li státnímu zástupci podán návrh na potrestání či byl-li podán návrh na schválení dohody o vině a trestu ve zkráceném přípravném řízení.

Je nutné říci, že PoVP neměly vždy pravomoc vyšetřování konat, a to ani v rozsahu výše zmíněném. Pomyslnou první vlašťovku představovala novelizace TRŘ v rámci přijetí nového zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákon (dále také jen "TZ"), kterou bylo stanoveno, že *vyšetřování o trestných činech příslušníků ozbrojených sil spáchaných při plnění úkolů v zahraničí může konat i pověřený orgán Vojenské policie.*²⁶⁹

Důvodová zpráva k výše uvedené novele uvádí, že navrhované ustanovení *reaguje na situace, kdy ozbrojené síly České republiky plní úkoly v zahraničí a jejich policejní ochranu na základě zákona č. 124/1992 Sb.*²⁷⁰ *zabezpečuje Vojenská policie. Vyšetřování povede pověřený orgán Vojenské policie do doby repatriace vojáka, který trestný čin spáchal. Toto řešení reaguje na situace vzdálenosti a charakteru místa (země) nasazení jednotek. Vytváří se tím také podmínky k realizaci neodkladných a neopakovatelných úkonů podle § 160 odst. 3, 4 trestního řádu.* Komentářová literatura k tomuto uvádí, že *jinak totiž nelze zajistit, aby vůbec vyšetřování proběhlo. Řízení v dané věci budou konat především orgány přijímajícího státu, je však potřebné, aby určité úkony vykonal i český policejní orgán. Orgány Vojenské policie zajišťují v zahraničí ochranu českých ozbrojených sil a přicházejí v úvahu jako jediný orgán činný v trestním řízení, který může v zahraničí plnit úkoly při vyšetřování. Jedná se o zahájení trestního stíhání (§ 160 odst. 1, 3) a provedení dalších neodkladných či neopakovatelných úkonů (§ 160 odst. 4), a to až do doby návratu vojáka v činné službě do České republiky (např. po jeho vydání k trestnímu stíhání v souladu s jurisdikcí státu, kde ke spáchání trestného činu došlo.*²⁷¹

Druhou, a v současnosti poslední, avšak zcela zásadní změnu přinesla již zmíněná novela TRŘ č. 150/2016 Sb., která nahradila dosavadní znění výše rozebraného ustanovení tak, že *vyšetřování o trestných činech příslušníků ozbrojených sil a osob, které páchají trestnou činností proti příslušníkům ozbrojených sil ve vojenských objektech, anebo proti vojenským objektům, vojenskému materiálu nebo ostatnímu*

²⁶⁹ § 161 odst. 6 zákona č. 141/1961 Sb.

²⁷⁰ Zákon č. 124/1992 Sb. nahrazen zákonem č. 300/2013 Sb.

²⁷¹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

majetku státu, s nímž je příslušné hospodařit Ministerstvo obrany nebo jím zřízené organizační složky státu nebo s nímž jsou příslušné hospodařit anebo s nímž mají právo hospodařit státní organizace zřízené nebo založené Ministerstvem obrany, koná pověřený orgán Vojenské policie.

K této novelizaci je nutné připomenout, že spolu s rozšířením kompetencí PoVP konat vyšetřování odpovídá i rozšíření působnosti PoVP coby policejního orgánu. V řízení o trestných činech, u kterých se za orgány policie rozumějí PoVP, a které tak konají mimo jiné i prověřování těchto trestných činů, konají tyto PoVP i následné vyšetřování.²⁷²

Důvodová zpráva uvádí, že v tomto rozšíření je spatřováno zvýšení efektivity a ekonomičnosti trestního řízení, které plynou ze skutečnosti, že pověřené orgány Vojenské policie mají nesporně větší znalost struktury, vnitřních předpisů, zvyklostí a postupů uvnitř Ministerstva obrany. Orgány Policie ČR konající v těchto případech vyšetřování nedisponují dostatečnou znalostí struktury, vnitřních předpisů, zvyklostí a postupů uvnitř Ministerstva obrany. V důsledku toho v praxi mnohdy dochází k využívání oprávnění podle § 161 odst. 8 trestního řádu, kdy k dožádání orgánů Policie ČR jsou jednotlivé úkony vyšetřování prováděny pověřenými orgány Vojenské policie.

Jsem toho názoru, že umožnění VP vyšetřovat uvedenou trestnou činnost je krok správným směrem, neboť vyšetřováním PoVP plynule naváží na jimi uskutečněné prověřování. Je zcela zřejmé, že předávání případu orgánům Policie ČR postrádalo efektivitu jak z administrativního, tak i časového hlediska.

Tabulka uvádí počet předaných případů orgánům Policie ČR:

Předáno Policii ČR dle § 162 odst. 1 TŘ	
Rok	Počet Případů
2010	43
2011	38
2012	60

²⁷² Dle čl. II zákona č. 150/2016 Sb. se příslušnost policejního orgánu pro konání úkonů trestního řízení v řízeních zahájených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona (tj. 1.7.2016) posuzuje podle zákona č. 141/1961 Sb., ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona.

2013	77
2014	45
2015	30
2016	-

Důvodová zpráva k zákonu č. 150/2016 Sb. uvádí, že *podle statistických údajů posledních let kriminální služba Vojenské policie postoupila věc k provedení vyšetřování Policii ČR přibližně v 50 až 60 případech, byť by byla schopna na tomto úseku trestního řízení podstatným způsobem přispět. Z pohledu Policie ČR je zřejmé, že se nejedná o velký počet případů v celkovém nápadu trestné činnosti, který řeší, přesto jsou zde i případy, kdy je znalost prostředí Ministerstva obrany velmi zásadní pro zdárné objasnění věci, přičemž Policie ČR sama touto znalostí nedisponuje.*

Nadto je třeba vzít v potaz i reálné využívání PoVP při vyšetřování v rámci dožádání provedení jednotlivých úkonů vyšetřování vyšetřujícím policejním orgánem. S tímto ruku v ruce souvisí i ekonomická stránka vyšetřování, přičemž se zvýšením její efektivity počítá i výše zmíněná důvodová zpráva.

Tabulka shrnující vývoj kompetencí Vojenské policie:

Vývoj kompetencí vojenské policie v trestním řízení	
PoVP (§12/2/e)	Vyšetřování (§162/7)
<p>od 1.1.1994 do 31.12.2011 V řízení o trestných činech příslušníků ozbrojených sil mají postavení policejního orgánu pověřené orgány Vojenské policie.</p>	
<p>od 1.1.2012 do 30.6.2016 Policejními orgány se (mimo jiné) rozumějí pověřené orgány Vojenské policie v řízení o trestných činech příslušníků ozbrojených sil a osob, které páchají trestnou činnost proti</p>	<p>od 1.1.2010 do 30.6.2016 Vyšetřování o trestných činech příslušníků ozbrojených sil spáchaných při plnění úkolů v zahraničí <u>může konat</u> i pověřený orgán Vojenské policie.</p>

<p>příslušníkům ozbrojených sil ve vojenských objektech, proti vojenským objektům, vojenskému materiálu nebo ostatnímu majetku státu, s nímž je příslušné hospodařit Ministerstvo obrany.</p>	
<p style="text-align: center;">od 1.7.2016</p> <p>Policejními orgány se (mimo jiné) rozumějí pověřené orgány Vojenské policie v řízení o trestných činech příslušníků ozbrojených sil a osob, které páchají trestnou činnost proti příslušníkům ozbrojených sil ve vojenských objektech anebo proti vojenským objektům, vojenskému materiálu nebo ostatnímu majetku státu, s nímž jsou příslušné hospodařit Ministerstvo obrany nebo jím zřízené organizační složky státu nebo s nímž jsou příslušné hospodařit anebo s nímž mají právo hospodařit státní organizace zřízené nebo založené Ministerstvem obrany.</p>	<p style="text-align: center;">od 1.7.2016</p> <p>Vyšetřování o trestných činech příslušníků ozbrojených sil a osob, které páchají trestnou činnost proti příslušníkům ozbrojených sil ve vojenských objektech anebo proti vojenským objektům, vojenskému materiálu nebo ostatnímu majetku státu, s nímž jsou příslušné hospodařit Ministerstvo obrany nebo jím zřízené organizační složky státu nebo s nímž jsou příslušné hospodařit anebo s nímž mají právo hospodařit státní organizace zřízené nebo založené Ministerstvem obrany, <u>koná</u> pověřený orgán Vojenské policie.</p>

4.4.6.1. Vyšetřování prováděné státním zástupcem

Trestní řád pamatuje i na situace, kdy by se trestné činnosti dopustili i sami příslušníci Vojenské policie. V takovém případě by se policejními orgány dle ust. § 12 odst. 2 TŘ rozuměly jednak útvary PČR, jakožto policejní orgán s generální působností, a dále pověřené orgány Vojenské policie, neboť by se samozřejmě jednalo o trestnou činnost spáchanou příslušníky ozbrojených sil.

Je zřejmé, že důležitou úlohu při prověřování trestných činů spáchaných příslušníky Vojenské policie bude mít příslušný státní zástupce, neboť jeho pravomoc odejmout kteroukoliv věc policejnímu orgánu a zároveň věc přikázat jinému policejnímu orgánu

dle ust. § 157 odst. 2 písm. b) TŘ zde může být v určitých situacích nezbytná. V praxi si lze zejména představit odejmutí věci PoVP a příkázání věci příslušnému útvaru PČR za účelem zamezení nežádoucích vazeb mezi prověřovaným příslušníkem a prověřujícím PoVP.

Ačkoliv je fáze prověřování trestné činnosti příslušníků Vojenské policie z hlediska prověřujících orgánů shodná, vyšetřování o těchto trestných činech již PoVP neprovádějí, neboť vyšetřování je svěřeno výlučně do působnosti státního zástupce. Státní zástupce je tak i kompetentním k zahájení samotného trestního stíhání. Příslušnost státních zástupců k vyšetřování trestních činů spáchaných příslušníky VP je dána vyhláškou o jednacím řádu státního zastupitelství.²⁷³ Vyšetřování trestných činů spáchaných PoVP vždy koná státní zástupce krajského státního zastupitelství.²⁷⁴ S vyšetřováním, resp. provedením jednotlivého úkonu vyšetřování si státní zástupce samozřejmě může požádat o pomoc jak útvary PČR, tak PoVP.²⁷⁵

4.5. Vojenská policie v zahraničí

Základním úkolem ozbrojených sil je připravovat se k obraně České republiky a bránit ji proti vnějšímu napadení.²⁷⁶ Již ze základního vymezení úkolu ozbrojených sil je zřejmá její nutná konfrontace se zahraničím – vnějším nepřitelem. Již od vzniku samostatné České republiky se AČR zúčastňuje vojenských operací na území cizích států. Jedná se především o plnění závazků, které pro ČR vyplývají z účasti v Severoatlantické alianci²⁷⁷, účasti na operacích na podporu a udržení míru a zahraniční vojenská cvičení.²⁷⁸

²⁷³ Viz § 10 odst. 2 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb.

²⁷⁴ Příslušnost se určí dle ust. § 12, 14 a 16 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb.

²⁷⁵ § 161 odst. 4 zákona č. 141/1961 Sb.

²⁷⁶ § 9 zákona č. 219/1999 Sb.

²⁷⁷ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 297/1996 Sb., o přijetí Dohody mezi členskými státy Severoatlantické smlouvy a ostatními státy zúčastněnými v Partnerství pro mír a o statutu jejich ozbrojených sil a Dodatkovém protokolu.

²⁷⁸ Přehled proběhlých i současných zahraničních misí AČR dostupný z: <http://www.mise.army.cz/historie-misi/historie-zahranicnich-misi-3699/>

Dle zásady personality trestního práva je z hlediska trestnosti jednání dle TZ nerozhodné, dopustil-li se ho občan ČR v tuzemsku či v zahraničí.²⁷⁹ Specifičností trestného stíhání příslušníků ozbrojených sil v zahraničí je zpravidla skutečnost, že zde nefungují základní státní instituce, včetně orgánů činných v trestním řízení. Jedinou možnou cestou jak potrestat pachatele pak je pouze prostřednictvím tuzemského trestního práva. Jak již bylo výše uvedeno, od 1.1.2010 do 30.6.2016 měly PoVP explicitně stanovenou možnost konat vyšetřování o trestných činech příslušníků ozbrojených sil spáchaných při plnění úkolů v zahraničí. Od 1.7.2016 pak již působnost PoVP konat vyšetřování není omezena teritoriálně.

4.6. Právní úprava de lege ferenda

Dnem 1.7.2016 získala VP oprávnění vyšetřovat trestnou činnost, u které jsou PoVP považovány za policejní orgány. Zároveň došlo k rozšíření působnosti PoVP i na trestné činy směřující proti majetku, s nímž hospodaří Ministerstvo obrany a jeho organizační složky nebo jím zřízené a založené státní organizace.

Jsem toho názoru, že rozšíření kompetencí PoVP v trestním řízení byl krok správným směrem, vedoucí k větší hospodárnosti a efektivnosti trestního řízení.²⁸⁰ Současnou právní úpravu působnosti a pravomocí Vojenské policie považuji za standardní a odpovídající jejímu postavení jak v rámci ozbrojených sil, tak její pozici v rámci trestního řízení.

²⁷⁹ § 6 zákona č. 40/2009 Sb.

²⁸⁰ Rozšíření kompetencí bylo kladně přivítáno i ze strany státního zastupitelství, viz např.: <http://www.mocr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/vojenska-policie-ziskala-pravomoc-vysetrovat-zmenu-vitaji-i-statni-zastupci-125101/>

5. VÝKON TRESTŮ

Represivní funkce trestního práva je realizována zejména prostřednictvím uložení odpovídajícího trestu za spáchané jednání. Vzhledem k tématu této práce je nutné uvést, že v minulosti existovaly i v našich zemích vojenské věznice, určené pro pachatele z řad ozbrojených sil.

Vojenské vězeňství existovalo v Československu pouze do roku 1952. Samotné vojenské věznice byly dislokovány v posádkách Bratislava, Brno, České Budějovice, Horažďovice, Karlovy Vary, Košice, Kroměříž, Kutná Hora, Olomouc, Opava, Plzeň, Praha, Tábor a do roku 1951 i v Hradci Králové a Písku. V Opavě se nacházela vojenská trestnice. Rozdíl mezi vojenskou věznicí a trestnicí byl v tom, že ve vojenských trestnicích byli umisťováni pachatelé k trestů odnětí svobody delším než jeden rok. Vojenské věznice pak sloužily k výkonu trestů kratších a k vazebním účelům. Na konci roku 1952 byla vojenská trestnice v Opavě i všechny ostatní vojenské věznice po dohodě Ministerstva národní obrany a Ministerstva národní bezpečnosti zrušeny.²⁸¹ Po tomto roce byl výkon trestu modifikován a vojáci, pokud se jednalo o vojenské trestné činy, vykonávali trest v kárné nebo nápravné rotě či praporu.²⁸²

Současný zákon o výkonu trestu odnětí svobody²⁸³ stanovuje, že se pro odsouzené příslušníky bezpečnostních sborů, vojáky z povolání a strážníky obecní policie, byť jejich služební nebo obdobný poměr již netrvá, zpravidla ve věznicích zřizují specializované oddíly.²⁸⁴ Ačkoliv jsem se při zpracování této práce pokoušel získat informaci o realizaci tohoto pravidla v praxi (prostřednictvím žádosti o poskytnutí informace dle zákona č. 106/1999 Sb.), sdělení mi bylo ze strany Vězeňské služby ČR odmítnuto s tím, že se jedná o chráněnou informaci.²⁸⁵

²⁸¹ Dotaz č. 1273. *Československé vojenství* [online]. Dostupné z: http://vojenství.cz/vasedotazy_85.htm

²⁸² Dotaz č. 833. *Československé vojenství* [online]. Dostupné z: http://vojenství.cz/vasedotazy_56.htm

²⁸³ Zákon č. 169/1999 Sb.

²⁸⁴ § 58 odst. 3 zákona č. 169/1999 Sb.

²⁸⁵ Znění žádosti: "Dovolte mi Vás v souladu se zákonem o svobodném přístupu k informacím tímto požádat o sdělení, zda jsou ve věznicích v ČR zřízeny specializovaná oddělení pro příslušníky bezpečnostních sborů, vojáky z povolání a strážníky obecní policie (dle § 58 z.č. 169/1999 Sb.). Pokud ano, prosím o uvedení, v jakých věznicích jsou takové oddělení zřízeny a kapacity takových oddělení vč. uvedení kolik osob trest vykonává. Zároveň Vás prosím o info, zda evidujete statistiku, kolik vězňů tvoří přímo vojáci (pokud možno za co nejdelší období)."

Jsem toho názoru, že příslušníci ozbrojených sil, jakožto i příslušníci bezpečnostních sborů, by měli v určitých případech vykonávat trest odnětí svobody ve zvláštních odděleních.

Pokud jde o příslušníky bezpečnostních sborů, pak je zřejmé, že například u příslušníků Policie ČR nepřipadá jiná realizace výkonu trestu ani v úvahu, neboť tyto příslušníci mají přímý, či nepřímý podíl na početní obsazenosti věznic. Ačkoliv podobná situace zpravidla u příslušníků ozbrojených sil nenastane, odůvodnění separace příslušníků ozbrojených sil od ostatních odsouzených může spočívat například v přísnějším režimu takových oddělení, a to z důvodu bezpečnostních (vycvičení vojáci budou teoreticky daleko nebezpečnější než běžní odsouzení), či z důvodu čistě ekonomických, kdy by koncentrace jednoho typu vězňů do specializovaných věznic nepochybně přinesla vyšší úspory, než udržování specializovaných oddělení pro pár odsouzených vojáků.

V případě, že by současný trend navyšování počtů ozbrojených sil a bezpečnostních sborů pokračoval, z čehož lze oprávněně usuzovat i zvýšení počtu odsouzených z těchto sborů, bude pouze otázkou času, kdy se úvahy nad (znovu)zavedením vojenského vězeňství dostanou do hledáčku odborné právní veřejnosti.

6. VOJENSKÉ ZPRAVODAJSTVÍ

Vojenské zpravodajství je jednou ze tří zpravodajských služeb České republiky.²⁸⁶ Na rozdíl od dvou civilních zpravodajských služeb v sobě integruje jak rozvědnou, tak i kontrarozvědnou činnost. Vojenské zpravodajství²⁸⁷ vzniklo k 1.8.2005 jako nástupce Vojenského obranného zpravodajství.²⁸⁸ Zákon o zpravodajských službách předpokládá vymezení jejich vnitřní organizace a bližší vymezení jejich činnosti statutům, které podléhají schválením vlády.²⁸⁹

*Úkoly Vojenského zpravodajství plní příslušníci Vojenského zpravodajství, kterými jsou vojáci z povolání a vojáci v záloze povolání k výkonu vojenské činné služby k Vojenskému zpravodajství, a zaměstnanci zařazení ve Vojenském zpravodajství.*²⁹⁰ Úkolem Vojenského zpravodajství je zabezpečovat informace mající původ v zahraničí důležité pro obranu a bezpečnost České republiky, o zpravodajských službách cizí moci v oblasti obrany, o záměrech a činnostech namířených proti zabezpečování obrany České republiky a o záměrech a činnostech ohrožujících utajované skutečnosti v oblasti obrany České republiky.²⁹¹

V rámci vojenského trestního práva má Vojenské zpravodajství tyto výjimky z obecné právní úpravy²⁹²:

- Prověřování trestných činů spáchaných příslušníky Vojenského zpravodajství konají pověřené orgány Vojenského zpravodajství.²⁹³
- Vyšetřování trestných činů spáchaných příslušníky Vojenského zpravodajství koná státní zástupce. Při vyšetřování je oprávněn požádat ostatní policejní orgány o součinnost.²⁹⁴

²⁸⁶ Civilními zpravodajskými službami jsou Bezpečnostní informační služba a Úřad pro zahraniční styky a informace.

²⁸⁷ Oficiální webové stránky <http://www.vzcr.cz/>

²⁸⁸ Zákon č. 289/2005 Sb., o Vojenském zpravodajství.

Mimo tento zřizovací zákon je činnost všech zpravodajských služeb v České republice upravena zákonem č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky.

²⁸⁹ § 6 zákona č. 153/1994 Sb.

²⁹⁰ § 2 zákona č. 289/2005 Sb.

²⁹¹ § 5 odst. 3 zákona č. 153/1994 Sb.

²⁹² Výjimky byly zakotveny zákonem č. 272/2009 Sb. (jedná se o novelu zákona č. 141/1961 Sb.)

²⁹³ § 12 odst. 2 písm. h) zákona č. 141/1961 Sb.

²⁹⁴ § 161 odst. 4 zákona č. 141/1961 Sb.

- Zkrácené přípravné řízení o trestných činech příslušníků Vojenského zpravodajství koná státní zástupce.²⁹⁵

Zákonnost a transparentnost postupů pověřených orgánů Vojenského zpravodajství v rámci prověřování trestných činů zajišťuje dozor příslušných státních zástupců.

Ačkoliv Vojenské zpravodajství nezastává, až na úzce vymezenou oblast při prověřování trestných činů vlastních příslušníků významnější úlohu v rámci trestního řízení, jednou z hlavních činností Vojenského zpravodajství je při plnění jejich úkolů i vyhledávání trestné činnosti. Jejich výstupy v této oblasti pak budou typicky souviset se zahraničím, ať již prostřednictvím cizích státních agentů či osob s ryze soukromými nebo osobními motivy. Z výročních zpráv Vojenského zpravodajství je možné dovodit spolupráci Vojenského zpravodajství s ostatními orgány činnými v trestním řízení například při odhalování vazeb příslušníků AČR na pravicový extremismus nebo při odhalování hospodářské kriminality na ministerstvu obrany.²⁹⁶

²⁹⁵ § 179a odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb.

²⁹⁶ Viz výroční zprávy dostupné z: <http://www.vzcr.cz/cs/vyrocní-zpravy/article/vyrocní-zpravy-o-cinnosti-vojenskeho-zpravodajství>

7. VOJENSKÉ TRESTNÍ PRÁVO (PRAVOMOC A PŮSOBNOST)

Po druhé světové válce došlo k celkové rekonstrukci trestního práva. Během tzv. právní dvouletky došlo v roce 1950 zákonem č. 86/1950 Sb., trestní zákon, ke kodifikaci trestního práva hmotného (mimo jiné byl zrušen vojenský trestní zákon z roku 1855), a zákonem č. 87/1950 Sb., trestní řád, ke kodifikaci práva procesního (mimo jiné zrušen vojenský trestní řád pro zeměbranu z roku 1912 a zákon o vojenském polním trestním řízení z roku 1937). Trestní řád byl nahrazen v roce 1956 novou kodifikací, a to zákonem č. 64/1956 Sb.

V roce 1961 byla opět přijata nová právní úprava reagující především na přijetí Ústavy Československé socialistické republiky.²⁹⁷ Tou byl zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, který platil až do roku 2009, kdy byl zrušen a nahrazen současným trestním zákoníkem č. 40/2009 Sb. V oblasti procesní došlo k vydání zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, který po mnoha novelizacích platí dodnes.

Organizaci práce u vojenských soudů upravovala v podrobnostech vyhláška federálního ministerstva obrany č. 389/1992 Sb., o jednacím řádu pro vojenské obvodové a vyšší vojenské soudy. Po zrušení vojenského soudnictví byla organizace práce u soudů jednotně upravena vyhláškou ministerstva spravedlnosti České republiky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy.

Ač se to zdá býti absurdní, pro vojenské trestní řízení je v samostatné České republice nejdůležitějším okamžikem zrušení vojenských soudů. Zrušením vojenských soudů došlo k tomu, že o trestných činech vojáků již nadále nerozhodují osoby – soudci a přísedící – specializující se výhradně na tuto oblast trestního práva. Soudci i přísedící vojenských soudů museli být příslušníky ozbrojených sborů (samozřejmě bylo vykonání základního vojenského výcviku) a minimálně v pracovním životě měli neustálý styk s vojenským prostředím. Po zrušení povinné základní vojenské služby v roce 2004 došlo k situaci, kdy nová generace soudců nutně ztratila povědomí o vojenském životě, a jejich znalosti v této oblasti jsou nepřímé a z vlastní zkušenosti

²⁹⁷ Ústavní zákon č. 100/1960 Sb.

jsem přesvědčen, že i značně zkreslené. Dle mého názoru musely výše uvedené změny ve vojenském soudnictví vést nevyhnutelně ke snížení právní kvality rozhodování.

7.1. Vojenské trestní řízení

Od přijetí trestního řádu z roku 1950 je trestní řízení v České republice unifikováno a zákon speciálně trestní řízení ve věcech vojáků neupravuje. Přesto je možné v TR najít několik procesních ustanovení, která se aplikují pouze na vojáky. Právě v tomto smyslu, tj. výjimek z obecných pravidel, je termín vojenského trestního řízení pro účely této práce používán.

Mezi nejvýznamnější změny v trestním řízení aplikujícím se na vojáky po dobu trvání samostatné České republiky patří:

- 1) zrušení vojenských soudů k 31.12.1993;
- 2) změny ve vymezení pravomoci a působnosti pověřených orgánů Vojenské policie, jakožto orgánu činného v trestním řízení (viz kapitola 4. zabývající se Vojenskou policií)

7.1.1. Pravomoc vojenských soudů

Do 31.12.1993 podléhali pravomoci vojenských soudů:²⁹⁸

- a) vojáci v činné službě,
- b) příslušníci vojensky organizovaných a jiných sborů, u nichž to stanovil zvláštní zákon, pokud byli v činné službě (pokud byli tito příslušníci ve služebním stejnokroji, tak i mimo činnou službu, jednalo-li se o trestné činy vojenské²⁹⁹)
- c) osoby, které se povoláním ke zvláštní službě staly příslušníky ozbrojených sil,
- d) osoby povolané k osobním úkonům pro potřeby ozbrojených sil,

²⁹⁸ § 14 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb.

²⁹⁹ § 14 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb.

Zajímavostí je, že dle zákona. č. 87/1950 Sb. (trestní řád účinný od 1.8.1950 do 5.7.1961) podléhaly vojenské soudní pravomoci i vojáci ve výslužbě, vojenští pensisté a invalidé, kteří byli ve stavu vojenských invalidoven.

- e) váleční zajatci,
- f) civilní osoby:
 - pro trestné činy válečné zrady, služby v cizím vojsku a nenastoupení služby v ozbrojených silách,
 - pro trestné činy vyzvědačství a ohrožení státního tajemství, byl-li jimi ohrožen zvláště důležitý zájem obrany vlasti.

Výše uvedené osoby podléhaly pravomoci vojenských soudů, jen pokud byl trestný čin spáchán za trvání poměru, který pravomoc vojenských soudů zakládal.³⁰⁰ Pokud by však trestný čin vyšel najevo až po skončení poměru zakládajícího pravomoc vojenských soudů, mohl, nešlo-li o trestný čin vojenský, trestný čin válečné zrady, služby v cizím vojsku, nenastoupení služby v ozbrojených silách, vyzvědačství anebo ohrožení státního tajemství, vojenský soud postoupit věc soudu obecnému.³⁰¹ Byla-li osoba podléhající pravomoci vojenských soudů zároveň stíhána i pro jiný trestný čin, věcně související s trestným činem projednávaném u vojenského soudu, vojenský soud mohl i tento trestný čin projednat a rozhodnout.³⁰²

7.1.2. Příslušnost vojenských soudů

Vojenské soudy se řídily obecnou věcnou a místní příslušností. Řízení v prvním stupni konal zpravidla vojenský obvodový soud. Vyšší vojenský soud konal řízení v prvním stupni, šlo-li o:³⁰³

- a) trestný čin, za který zákon stanovil trest odnětí svobody s dolní hranicí nejméně pět let, anebo bylo-li za něj možno uložit výjimečný trest;
- b) trestný čin teroru, záškodnictví, sabotáže (bez ohledu na dolní hranici trestu);
- c) trestný čin dle zákona na ochranu míru (bez ohledu na dolní hranici trestu)³⁰⁴

Obdobným způsobem je stanovena věcná příslušnost i v současnosti. Působnost krajského soudu, jako soudu prvoinstančního, je dána pouze ve stanovených případech,

³⁰⁰ § 15 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb.

³⁰¹ § 15 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb.

³⁰² § 20 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb.

³⁰³ § 16 a 17 zákona č. 141/1961 Sb. (znění účinné od 1.1.1992 do 31.12.2001)

³⁰⁴ Zákon č. 165/1950 Sb., o ochraně míru.

v ostatních případech je příslušný soud okresní. Dle současné právní úpravy tak krajské soudy konají řízení v prvním stupni, jde-li o:

- a) trestný čin, za který zákon stanoví trest odnětí svobody s dolní hranicí nejméně pět let, nebo pokud za ně lze uložit výjimečný trest:
- b) taxativně vyjmenované trestné činy (žádný však není vojenským trestným činech uvedeným v hlavně XII. TZ)

Jak dle předchozího STZ, tak dle současného TZ není žádný vojenský trestný čin výlučně v působnosti soudu na úrovni soudu krajského, resp. dříve v působnosti vyššího vojenského soudu. Aby krajský soud rozhodoval o vojenském trestném činu jako soud prvního stupně, muselo by se jednat o trestný čin, za nějž zákon stanoví trest odnětí svobody s dolní hranicí nejméně pět let. Mimo trestného činu urážky mezi vojáky (§ 378)³⁰⁵, mohou být všechny trestné činy, alespoň v kvalifikované skutkové podstatě, projednány před krajským soudem jako soudem prvostupňovým. Projednání vojenského trestného činu soudem krajským jako soudem prvního stupně by samozřejmě přicházelo v úvahu i při společném řízení.

Místní příslušnost vojenských soudů se určovala totožně s příslušností obecných trestních soudů a shodně se určuje i v současnosti. Řízení tedy konal soud, v jehož obvodu byl trestný čin spáchán. Nešlo-li místo činu zjistit nebo byl-li čin spáchán v cizině, pak řízení konal soud, v jehož obvodu obviněný bydlel, pracoval nebo se zdržoval. Pokud by ani tato místa nešla zjistit, nebo byla mimo území republiky, konal řízení soud, v jehož obvodu čin vyšel najevo.³⁰⁶

Místní příslušnost obecných soudů po zániku vojenských soudů byla dočasně do 31.12.1995³⁰⁷ modifikována zákonem č. 284/1993, který stanovoval konkrétní příslušnost okresních (obvodních) soudů k řízení ve věcech, jež náležely do pravomoci zaniklých vojenských soudů. Jednalo se celkem o 8 okresních (obvodních) soudů, a to konkrétně o obvodní soud pro Prahu 3, městský soud v Brně a dále pak o okresní soudy

³⁰⁵ Za urážku mezi vojáky může být uložen v základní skutkové podstatě trest až na jeden rok odnětí svobody, ve kvalifikované skutkové podstatě až tři roky.

³⁰⁶ § 18 zákona č. 141/1961 Sb.

³⁰⁷ Na základě článku IV. zákona č. 284/1993 Sb. pozbylo ustanovení své účinnosti ke dni 31.12.1995.

Praha – Zápád, v Českých Budějovicích, Plzni – město, Litoměřicích, Hradci Králové, Brně a Olomouci.³⁰⁸ Na úrovni krajských soudů se zabývaly vojenskými věcmi všechny soudy (jen neskončené případy k 31.12.1993 byly projednány pouze u krajského soudu v Českých Budějovicích a Ostravě).

Lze tedy shrnout, že od 1.1.1996 došlo k absolutnímu zániku specializace soudů (na úrovni krajských soudů byla od 1.1.1994 specializace již pouze jen na dříve zahájená řízení) na věci patřící dříve do působnosti vojenských soudů.

7.2. Hmotněprávní úprava vojenského trestního práva

Pro vojenské trestní právo je důležitá i hmotněprávní úprava trestního práva, neboť ta obsahuje samotný výčet jednání, která jsou považována za trestná a z tohoto důvodu trestním právem chráněná. V této práci si dovolím opomenout rozbor jednotlivých skutkových podstat vojenských trestných činů, kterému jsem se koneckonců podrobně věnoval v předchozí diplomové práci, a spíše se pokusím v souladu se zaměřením této práce srovnat právní úpravu obsaženou v trestním zákoně a v současném trestním zákoníku s vysvětlením hlavních pojmů užívaných v souvislosti s trestnou činností vojáků.

I když se jedná o hmotněprávní úpravu, má tato úprava přímou souvislost s procesními normami, které ustanovení hmotného práva realizují. Ačkoliv by se na první pohled mohlo zdát, že vše "vojenské" v hmotném právu má svůj procesní protějšek, není tomu tak zcela.

Nejrozsáhleji se TZ vojákům věnuje ve své zvláštní části stanovující vojenské trestné činy (Hlava XII TZ), kterých se mohou dopustit pouze vojáci ve smyslu § 114 odst. 4 TZ. V TRŘ je pak vojenská oblast nejvíce řešena v rámci prověřujících a vyšetřujících orgánů, kterými jsou zejména pověřené orgány Vojenské policie. Je však nutné si uvědomit, že hmotněprávní vymezení vojáka v sobě zahrnuje i příslušníky bezpečnostních sborů. To znamená, že se pod tímto pojmem skrývá daleko širší

³⁰⁸ § 5c zákona č. 284/1993 Sb.

množina subjektů (jak bude dále uvedeno, jde prakticky o trojnásobek), než by se na první pohled pod pojmem *voják* mělo mít na mysli. Ani Vojská policie není kompetenčně při prověřování a vyšetřování trestných činů zúžena pouze na vojáky v tradičním chápání, neboť její působnost se vztahuje v určitých případech i na civilní osoby.

7.2.1. Pachatel „voják“

V rámci vojenského trestního práva hmotného bylo, obdobně jako dnes, klíčovým ustanovením vymezení zvláštního postavení pachatele – vojáka.

Obecné ustanovení STZ znělo, že *jestliže spáchání trestného činu vyžaduje zvláštní vlastnost, způsobilost nebo postavení pachatele, může být pachatelem nebo spolupachatelem trestného činu pouze osoba, která má požadovanou vlastnost, způsobilost nebo postavení. Pachatelem nebo spolupachatelem trestného činu vojenského podle hlavy dvanácté zvláštní části tohoto zákona může být jen voják.*³⁰⁹ Současný trestní zákoník tuto základní definici převzal bez jakékoliv úpravy.³¹⁰

Za vojáka v trestním právu však není možné považovat každého příslušníka ozbrojeného sboru a naopak za vojáky nejsou v trestním právu považovány jen a pouze příslušníci ozbrojeného sboru. Voják ve smyslu TZ je v podstatě legislativní zkratka pro mnohem více osob s určitými vlastnostmi.

V souladu s poslední větou obecné definice byly ve STZ vydefinovány osoby, které se považovaly za vojáky. Od vzniku České republiky došlo ve vymezení pojmu voják k několika změnám. Přelomovým bylo v tomto ohledu přijetí zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů³¹¹, v jehož důsledku byly přeměněny *vojensky organizované nebo jiné sbory* na *bezpečnostní sbory* a jejich příslušníci již nadále nebyli považováni za vojáky. Od 1.1.2005 pak TZ obsahoval výčet trestných činů, které mohli příslušníci bezpečnostních sborů spáchat.

³⁰⁹ § 90 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb.

³¹⁰ § 114 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb.

³¹¹ Zákon č. 361/2003 Sb.

Z hlediska přehlednosti a především pro komparativní účely je níže zpracována tabulka, z níž jsou tyto změny patrné:

Trestní zákon (§ 90)		Trestní zákoník (§ 114)
účinný od 1.1.1993 do 31.12.2004	účinný od 1.1.2005 do 31.12.2009	Účinný od 1.1.2010
voják v činné službě	voják v činné službě	voják v činné službě
osoba, která se povoláním k zvláštní službě stala příslušníkem ozbrojených sil	osoba, která se povoláním k zvláštní službě stala příslušníkem ozbrojených sil	
příslušník vojensky organizovaného nebo jiného sboru, jehož příslušníci podléhají podle zvláštních zákonů ustanovením o trestných činech vojenských, je-li v činné službě	příslušník bezpečnostního sboru u trestných činů dle § 237, 274, 279, 285, 286 a 288a ³¹²	příslušník bezpečnostního sboru u trestných činů dle ust. § 375, 376, 378, 379, 380, 381, 389, 390 a 403 odst. 2 písm. c) ³¹³
voják nebo příslušník sboru uvedeného pod písm. c) mimo činnou službu, je-li ve služebním stejnokroji	voják mimo činnou službu, je-li ve služebním stejnokroji	voják mimo činnou službu, je-li ve služebním stejnokroji
válečný zajatec	válečný zajatec	válečný zajatec

Jak je z výše uvedeného zřejmé, vymezení pojmu *voják* samo skýtá mnoho pojmů, které je nutné samostatně definovat, neboť pouze ze samotného slovního vyjádření není možné jejich význam uspokojivě seznat. Konkrétně se v této práci zaměřím na tyto pojmy:

³¹² Tyto osoby nebyly formálně dle zákona č. 140/1961 Sb. považovány za vojáky, avšak vztahovaly se na ně vyjmenované vojenské trestné činy.

³¹³ § 114 odst. 4 písm. c) zákona č. 40/2009 Sb., stanovuje, že *kde se v tomto zákoně mluví o vojáku, rozumí se jím (dále i) příslušník bezpečnostního sboru u trestných činů neuposlechnutí rozkazu (§ 375), neuposlechnutí rozkazu z nedbalosti (§ 376), urážka mezi vojáky (§ 378), urážka mezi vojáky násilím nebo pohrůžkou násilím (§ 379), urážka vojáka stejné hodnosti násilím nebo pohrůžkou násilím (§ 380), násilím vůči nadřízenému (§ 381), porušení povinnosti strážní služby (§ 389), porušení povinnosti dozorce nebo jiné služby (§ 390) a založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka podle § 403 odst. 2 písm. c)*

- *voják*
- *příslušník bezpečnostního sboru*
- *vojenská činná služba*
- *služební stejnokroj*

7.2.1.1. Voják

Dle současných vojenských předpisů jsou za vojáky považovány vojáci z povolání a vojáci v záloze. Vojenskou zálohu je dále nutné rozlišit na zálohu povinnou (pasivní) a zálohu dobrovolnou (aktivní). Vojákem se občan stane dnem nabytí právní moci rozhodnutí o schopnosti občana vykonávat vojenskou činnou službu.³¹⁴

Vojákem z povolání je občan, který vojenskou činnou službu vykonává jako svoje zaměstnání.³¹⁵ Vojáci v záloze jsou vojáci, kteří nevykonávají vojenskou činnou službu a mají brannou povinnost.³¹⁶ Do jisté míry zvláštní kategorií jsou vojáci v aktivní záloze, kteří představují zálohu ozbrojených sil vytvářenou pro jejich doplňování.³¹⁷

7.2.1.2. Příslušník bezpečnostního sboru

Pojem *příslušník bezpečnostního sboru* byl do právního řádu České republiky zaveden zákonem č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníku bezpečnostních sborů. Do trestního zákona byl tento pojem implementován zákonem č. 362/2003 Sb. Pojem příslušník bezpečnostního sboru do jisté míry nahradil pojem *příslušník vojensky organizovaného nebo jiného sboru*.

Podmínkou, aby příslušník vojensky organizovaného nebo jiného sboru byl považován za vojáka dle trestního zákona, bylo, že tito příslušníci museli podléhat ustanovení o trestných činech vojenských dle zvláštních zákonů a být v činné službě. Za vojensky organizovaný nebo jiný sbor byla považována Policie České republiky, Bezpečnostní

³¹⁴ § 1 odst. 4 zákona č. 585/2004 Sb.

³¹⁵ § 2 odst. 1 zákona č. 221/1999 Sb.

³¹⁶ § 1 zákona č. 585/2004 Sb.

³¹⁷ § 1 odst. 7 zákona č. 585/2004 Sb.

informační služba, Vězeňská stráž a justiční stráž České republiky. Zvláštními zákony stanovující působnost ustanovení o trestných činech vojenských pak byly:

- zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky³¹⁸
- zákon č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě³¹⁹
- zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráž České republiky³²⁰

Příslušníci vojensky organizovaného nebo jiného sboru mohli být zodpovědní za spáchání kteréhokoliv trestného činu vojenského.

Přijetím zákona o příslušnících bezpečnostních sborů a jeho implementací do trestního zákona došlo k náhradě pojmu *příslušník vojensky organizovaného nebo jiného sboru* za *příslušník bezpečnostního sboru*. Nedošlo však pouze k záměně pojmů z formálního hlediska, ale došlo i ke změně pojetí působnosti vojenských trestných činů na tyto příslušníky. Porovnáme-li si množinu osob skrývajících se pod příslušníky bezpečnostního sboru, dojdeme k závěru, že uvedenou novelou došlo k faktickému rozšíření osob, jež se mohou dopustit, nově však již jen vybraných, vojenských trestných činů. Zákon o příslušnících bezpečnostních sborů totiž stanovuje, že bezpečnostním sborem se rozumí Policie České republiky³²¹, Hasičský záchranný sbor České republiky³²², Celní správa České republiky³²³, Vězeňská správa České republiky³²⁴, Generální inspekce bezpečnostních sborů³²⁵, Bezpečnostní informační služba³²⁶ a Úřad pro zahraniční styky a informace³²⁷. Nově tak mohou určité vojenské trestné činy spáchat i Hasiči, Celníci, příslušníci Generální inspekce bezpečnostních sborů a příslušníci Úřadu pro zahraniční styky a informace.

³¹⁸ § 1 odst. 1 zákona č. 283/1991 Sb. stanovoval, že *se zřizuje Policie České republiky jako ozbrojený bezpečnostní sbor*. § 56 odst. 3 zákona č. 283/1991 Sb. stanovoval, že *policisté podléhají pravomoci vojenských soudů a ustanovením o trestných činech vojenských*.

³¹⁹ § 1 odst. 1 zákona č. 154/1994 Sb. stanovoval, že *se zřizuje Bezpečnostní informační služba jako ozbrojená zpravodajská služba České republiky*. § 3 zákona č. 154/1994 Sb. stanovoval, že *příslušníci podléhají též ustanovením trestního zákon o trestných činech vojenských*.

³²⁰ § 3 odst. 2 zákona č. 555/1992 Sb. stanovoval, že *vězeňská stráž a justiční stráž mají postavení ozbrojeného sboru*. § 25 odst. 2 zákona č. 555/1992 Sb. stanovoval, že *příslušníci podléhali pravomoci vojenských soudů a ustanovením o trestných činech vojenských*.

³²¹ zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

³²² zákon č. 320/2015 Sb., o hasičském záchranném sboru.

³²³ zákon č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky.

³²⁴ zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráž České republiky.

³²⁵ zákon č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů.

³²⁶ zákon č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě.

³²⁷ zákon č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky.

Zároveň však příslušníci bezpečnostních sborů již nemohli být pachateli kteréhokoliv vojenského trestného činu, ale pouze taxativně vypočtených, a to:

- Úmyslného neuposlechnutí rozkazu (§ 273)
- Neuposlechnutí rozkazu z nedbalosti (§ 274)
- Násilí vůči nadřízenému (§ 279)
- Porušování povinností strážní služby (§ 285)
- Porušování povinností dozorčí služby (§ 286)
- Porušování služebních povinností (§ 288a)

Důvodová zpráva k tomuto uvádí, že policisté, příslušníci Bezpečnostní informační služby a příslušníci Vězeňské služby České republiky nebudou napříště podléhat ustanovením o trestných činech vojenských, s výjimkou těch, které výslovně stanoví trestní zákon. Dosavadní, poněkud anachronická úprava zpochybňuje postavení těchto sborů jako civilní organizace s úkoly zcela odlišnými od úkolů, které plní ozbrojené síly.³²⁸

7.2.1.3. Vojenská činná služba

Branný zákon stanovuje, že vojenskou činnou službou je:³²⁹

- mimo stav ohrožení státu nebo mimo válečný stav služba vojáka z povolání ve služebním poměru podle zákona o vojácích z povolání, příprava vojáka k plnění úkolů ozbrojených sil³³⁰, nebo služba vojáka v operačním nasazení³³¹.
- za stavu ohrožení státu nebo válečného stavu mimořádná služba³³².

³²⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 361/2003 Sb.

³²⁹ § 1 zákona č. 585/2004 Sb. (znění účinné od 1.7.2016).

³³⁰ § 12 odst. 1 zákona č. 585/2004 Sb., stanovuje, že *přípravou vojáka v záloze k plnění úkolů ozbrojených sil je jeho vojenský výcvik prováděný formou vojenského cvičení. Průběh vojenského cvičení lze rozložit do ucelených bloků.*

³³¹ § 12a odst. 1 zákona č. 585/2004 Sb., stanovuje, že *voják v aktivní záloze vykonává službu v operačním nasazení, a to podle potřeb ozbrojených sil, v délce do 7 měsíců v kalendářním roce na území České republiky nebo s jeho souhlasem i mimo území České republiky.*

³³² § 15 odst. 1 zákona č. 585/2004 Sb. stanovuje, že *voják na vojenském cvičení, voják, který vykonává službu v operačním nasazení nebo který je ve služebním poměru vojáka z povolání vykonává ode dne účinnosti vyhlášení stavu ohrožení státu nebo válečného stavu mimořádnou službu*

Zákon pak explicitně stanovuje, že voják, který vykonává vojenskou činnou službu je vojákem v činné službě.³³³

Vojenská činná služba dříve zahrnovala mnohem více činností, než je tomu v současnosti. Mezi stěžejní, a všem starším ročníkům dobře známé, bezesporu patří základní vojenská služba a náhradní služba. Základní vojenská služba, neboli prezenční služba, bylo označení pro povinnou službu v armádě, která byla v České republice zrušena k 1.1.2005.³³⁴ Pro představu, všeobecná branná povinnost byla v našich zemích zavedena branným zákonem z roku 1868 a trvala tedy téměř 140 let.³³⁵

Od roku 1991 až do 1993 trvala základní vojenská služba 18 měsíců, poté došlo ke zkrácení a až do jejího zrušení k 1.1.2005 trvala "jen" 12 měsíců. Náhradní služba byla, jak již název napovídá, náhradou za základní vojenskou službu. Náhradní služba trvala do 1.12.1999 5 měsíců, a poté došlo ke snížení na 3 měsíce. Ke zrušení náhradní služby došlo současně se zrušením základní vojenské služby.³³⁶

7.2.1.4. Služební stejnokroj

Vojenský stejnokroj je definován v ustanovení § 2 odst. 7 zákona o ozbrojených silách České republiky tak, že vojenský stejnokroj tvoří stanovené součástky vojenské výstroje určené pro jednotné vystrojení ozbrojených sil, které jsou charakterizovány barvou, stříhem, odznaky, rukávovými znaky a hodnostním označením. Ve stejném ustanovení je definována i vojenská výstroj, kterou tvoří oděv, prádlo, obuv a jiná výbava vojáka v činné službě nutná k výkonu služby, k zabezpečení výcviku a plnění jeho úkolů.³³⁷

³³³ § 1 odst. 5 zákona č. 585/2004 Sb.

³³⁴ Zrušení základní vojenské služby bylo realizováno přijetím zákona č. 585/2004 Sb. Konkrétně zákon č. 585/2004 Sb. v ust. § 39 odst. 1 stanovil, že *vojáci vykonávající základní službu se z této služby propustí dne 22.12.2004.*

Ke zrušení viz například: <http://www.acr.army.cz/scripts/detail.php?id=3893>

³³⁵ Dále viz například: <http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=3895>

³³⁶ Dále viz například: https://cs.wikipedia.org/wiki/Z%C3%A1kladn%C3%AD_vojensk%C3%A1_sl%C5%BEba

³³⁷ V současnosti platí normativní výnos Ministerstva obrany ze dne 12.3.2012 o pravidlech pro nošení vojenského stejnokroje, vybraných součástek vojenské výstroje a drobných stejnokrojových doplňků (tzv. stejnokrojový výnos). K orientaci ve výstrojních součástkách a jejich určení byl vydán v roce 2006 katalog výstroje českých vojáků (tzv. výstrojový katalog).

7.2.2. Trestné činy vojenské a další hmotněprávní úprava

Spojujícím prvkem vojenských trestných činů je jejich objekt, tzv. chráněný zájem, kterým je především udržení kázně a plnění výkonu vojenské služby. Z praktického hlediska pak jde o udržení bojové připravenosti ozbrojených sil, a v případě nutnosti schopnost ozbrojených sil efektivně plnit bojové úkoly. Tyto základní, státem chráněné zájmy se v souladu s jednotlivými skutkovými podstatami trestných činů rozpadají na druhově určitější objekty, jimiž jsou zachování vojenské subordínace, plnění vojenské, strážní, dozorcí a jiné služby a udržování bojové schopnosti ozbrojených sil.³³⁸

S ohledem na skutečnost, že tato práce tematicky navazuje na mou diplomovou práci věnující se téměř výlučně trestnímu právu hmotnému, dovoluji si tímto na svou předchozí práci odkázat. Práce podrobně rozebírá jak ustanovení aplikující se na vojáky z obecné části trestního zákoníku, tak především ze zvláštní části, a to konkrétně rozbořem jednotlivých skutkových podstat vojenských trestných činů.

³³⁸ Podrobný rozbor jednotlivých skutkových podstat trestných činů vojenských obsahuje má předchozí diplomová práce, na kterou tato práce tematicky navazuje.

8. ZNOVUZAVEDENÍ VOJENSKÝCH SOUDŮ

Ačkoliv se úvaha nad znovuzavedením vojenských trestních soudů může zdát jako jen další zbytečná úvaha nad reformou něčeho (snad i) fungujícího, a troufám si říci, že u současných právníků tomu tak bude zpravidla, jsem přesvědčen, že u odborné právní veřejnosti má tato úvaha přinejmenším potenciál vzbudit zvědavost.

Předně je třeba si uvědomit, že ačkoliv se hovoří o vojenských soudech, není podmínkou, že se tyto soudy zabývají pouze trestnou činností páchanou vojáky. I poslední česká právní úprava vojenského soudnictví (TŘ ve znění účinném do 31.12.1993) stanovovala pravomoc vojenských soudů i na nevojáky – příslušníky vojensky organizovaných a jiných sborů. Těmito sbory byly Policie České republiky, Bezpečnostní informační služba České republiky a Vězeňská služba a justiční stráž České republiky.

Přijetím zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, došlo v rámci STZ k nahrazení pojmu *příslušník vojensky organizovaného a jiného sboru* termínem *příslušník bezpečnostního sboru*. Tento pojem mimo příslušníky Policie ČR, Bezpečnostní informační služby a Vězeňské služby a justiční stráž ČR zahrnuje i příslušníky Hasičského záchranného sboru ČR, Celní správy ČR, Generální inspekce bezpečnostních sborů a Úřadu pro zahraniční styky a informace. Je otázkou, zda by v případě trvání existence vojenských soudů došlo také k rozšíření jejich působnosti i na tyto další sbory. Dle mého názoru by tomu tak být mohlo, neboť charakter jejich služby je té vojenské do jisté míry podobný.

Stěžejním ukazatelem při úvahách nad znovuzavedením vojenské justice by mělo být zhodnocení potřeby a předpokládané efektivity takové soustavy.

8.1. Potřeba vojenských soudů

Úvahy nad znovuzavedením vojenských soudů musí vždy nevyhnutelně nejprve vést k otázce, zda je vůbec jejich zavedení potřebné a žádané. Jsem přesvědčen, že pokud by

se v odborné veřejnosti rozběhla o tomto tématu diskuse, většina právníků by obnovu vojenského soudnictví v současnosti odmítla. Dále jsem přesvědčen, že odůvodnění tohoto postoje by ve většině případů spočívalo ve zbytečnosti zavádění další soudní soustavy, když současné nastavení, na které jsou všichni zvyklí, více či méně funguje.

Je nutné si však uvědomit, že vojenská služba má svá určitá specifika, která mohou být pro civilisty, kteří nemají s vojenským životem přímou osobní zkušenost, zvláštní a jejich správné pochopení problematické. Přísná hierarchie, dodržování rozkazů a vojenských povinností uplatňovaných v armádě nemá v dnešní liberální a demokratické společnosti obdoby. Jsem toho názoru, že právě absence praktických zkušeností s pravidly a principy, na kterých armáda funguje, je tím největším nedostatkem současné justice v řízeních o trestných činech vojáků, resp. v řízeních o trestných činech vojenských.

Zrušení základní vojenské služby k 1.1.2005 a plná profesionalizace armády způsobily, že civilní osoby, pokud samy dobrovolně nechtějí, již nemohou získat přímou zkušenost s fungováním armády. Praktickým důsledkem je to, že soudci projednávající trestnou činnost vojáků nejsou schopni posoudit případ ve všech jeho souvislostech. Na druhou stranu je nutné uvést, že tento nadhled má své opodstatnění jen při projednávání trestných činů vojenských, neboť jen ty jsou s vojenským prostředím neoddělitelně spojeny.

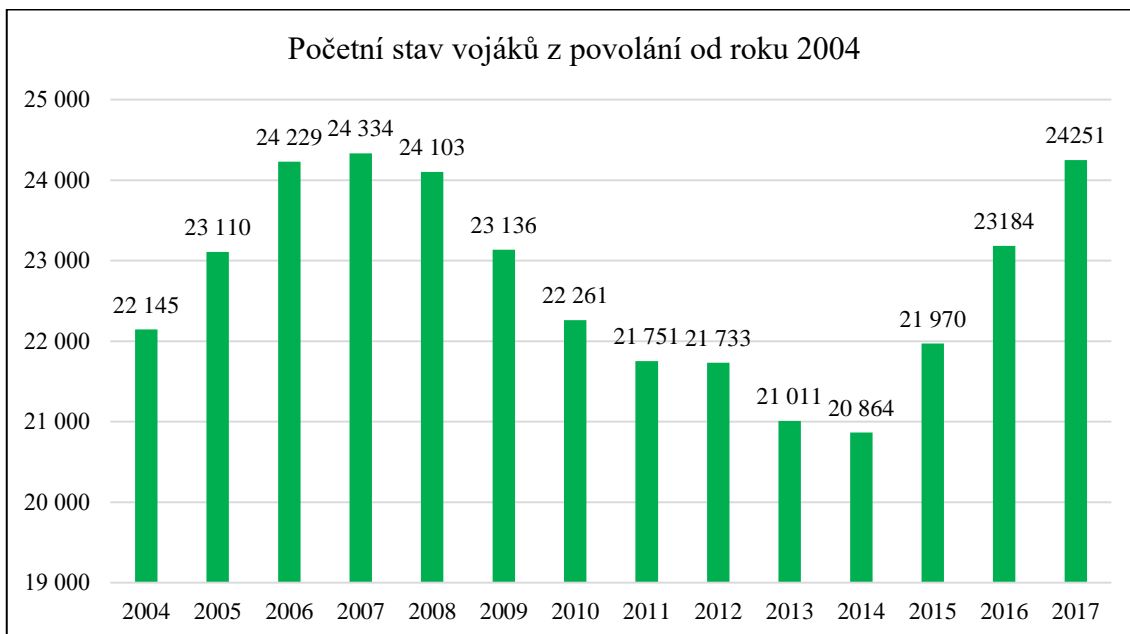
Jsem si vědom toho, koneckonců jsem se s takovými názory setkal i u svých kolegů při zpracovávání této práce, že mnoho právníků nebude s výše uvedeným názorem souhlasit, a naopak jsou v domněnku, že vojenská služba je práce jako každá jiná. Nemohu si odpustit uvést, že v těch lepších případech vycházely jejich představy z vnímání služby příslušníků Policie ČR. Bohužel, při vzájemných diskuzích jsem vždy zjistil, že pohled na armádu je silně ovlivněn současnou televizní produkcí, zaměřující se spíše na akční bojové scény, než na reálný obraz vojenské služby.

Při úvahách o potřebnosti zavedení vojenských soudů je nutné vzít v potaz i rozměr kvantitativní, to je, kolik osob by vůbec jejich pravomoci podléhalo. Toto hledisko již

vyžaduje určení, jaké osoby by do pravomoci vojenských soudů mohly spadat, resp. jaké další osoby mimo samotných vojáků.

8.1.1. Vojáci

Od počátku roku 2005, kdy došlo ke zrušení základní vojenské služby, je rezort obrany personálně tvořen "pouze" vojáky z povolání, vojáky v záloze a občanskými zaměstnanci, resp. od roku 2015 i tzv. státními zaměstnanci. Pro vyloučení všech pochybností je nutné uvést, že jak občanští zaměstnanci, tak státní zaměstnanci nejsou vojáky ve smyslu vojenských předpisů, ani by nespádaly do vymezení vojáků dle vojenského trestního práva.

Tabulky znázorňující početní stav vojáků z povolání a příslušníků bezpečnostních sborů v jednotlivých letech tvoří přílohu této práce.

K vojákům z povolání je dále nutné připočítat vojáky v záloze, kteří by v době konání vojenských cvičení také do pravomoci vojenských soudů spadali. Především je nutné vzít v potaz vojáky zálohy aktivní, kteří, na rozdíl od zálohy pasivní (povinné) se vojenských cvičení skutečně účastní. V současnosti je počet vojáků aktivní zálohy zhruba 1300, avšak plán Armády České republiky počítá s tím, že do roku 2025 bude

mít ve svých řadách 5000 vojáků aktivní zálohy.³³⁹ Při splnění tohoto cíle, ač ho osobně považují za nedosažitelný, by aktivní záložáci představovali téměř čtvrtinu současného stavu vojáků z povolání.

8.1.2. Příslušníci bezpečnostních sborů

Jak již bylo uvedeno, pravomoci vojenských soudů do jejich zrušení podléhaly i příslušníci vojensky organizovaných a jiných sborů, o nichž to stanovil zvláštní zákon. Těmito sbory byla Policie České republiky, Bezpečnostní informační služba, Vězeňská stráž a justiční stráž České republiky. Tyto sbory byly s účinností od 1.1.2005 nově upraveny zákonem č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, s čímž byla spojena i novelizace STZ.³⁴⁰ Od přijetí zákona č. 361/2003 Sb. jsou za příslušníky bezpečnostních sborů dále považováni příslušníci Hasičského záchranného sboru ČR, Celní správy ČR, Generální inspekce bezpečnostních sborů a Úřadu pro zahraniční styky a informace.

Příslušníci bezpečnostních sborů se od 1.1.2005 formálně nepovažovali za vojáky ve smyslu trestního práva, přičemž se na ně vztahovaly jen taxativně vyjmenované trestné činy, a to:³⁴¹

- Úmyslné neuposlechnutí rozkazu (§ 273)
- Neuposlechnutí rozkazu z nedbalosti (§274)
- Násilí vůči nadřízenému (§ 279)
- Porušování povinností strážní služby (§ 285)
- Porušování povinností dozorčí služby (§ 286)

³³⁹ Dále viz například: <http://www.aktivnizaloha.army.cz/vize-az>

³⁴⁰ Dle důvodové zprávy k zákonu č. 362/2003 Sb. dosavadní, poněkud anachronická úprava zpochybňovala postavení služeb jako civilních organizací s úkoly zcela odlišnými od úkolů, které plní ozbrojené síly.

³⁴¹ § 90 zákona č. 140/1961 Sb. (znění účinné od 1.1.2005 do 31.12.2009):

(4) *Kde se v tomto zákoně mluví o vojáku, rozumí se jím*

a) voják v činné službě,

b) osoba, která se povoláním k zvláštní službě stala příslušníkem ozbrojených sil,

c) voják mimo činnou službu, je-li ve služebním stejnokroji, nebo

d) válečný zajatec.

(5) *Kde se v tomto zákoně mluví o vojenské službě nebo o vojenské povinnosti, rozumí se tím služba nebo povinnost osob uvedených v odstavci 4.*

(6) *Ustanovení § 273, 274, 279, 285, 286 a 288a se vztahují též na příslušníky bezpečnostního sboru.*

- Porušování služebních povinností (§ 288a)

Přijetím nového trestního zákoníku došlo s účinností od 1.1.2010 k návratu k původní koncepci,³⁴² kdy se příslušníci bezpečnostního sboru opět za vojáky ve smyslu TZ považují. Shodně s předchozí právní úpravou mohou sice spáchat jen určité trestné činy, avšak jejich výčet je nyní širší (tučně jsou zvýrazněny trestné činy, které se nově použijí i na příslušníky bezpečnostních sborů):

- **Neuposlechnutí rozkazu (§ 375)**
- **Neuposlechnutí rozkazu z nedbalosti (§ 376)**
- Urážka mezi vojáky (§ 378)
- Urážka mezi vojáky násilím nebo pohrůzkou násilí (§ 379)
- Urážka vojáka stejné hodnosti násilím nebo pohrůzkou násilí (§ 380)
- **Násilí vůči nadřízenému (§ 381)**
- **Porušení povinnosti strážní služby (§ 389)**
- **Porušení povinnosti dozorčí nebo jiné služby (§ 390)**
- Založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka podle §403 odst. 2 písm. c)

Služba příslušníků bezpečnostních sborů je v mnoha ohledech podobná službě vojenské – hierarchická struktura, vztahy nadřízenosti a podřízenosti, nutnost plnění přidělených rozkazů a tak dále. Ze značné podobnosti těchto služeb považují za vhodné, aby při porušení služebních povinností byli trestněprávně souzeni obdobně jako vojáci.

Je zřejmé, že příslušníci bezpečnostních sborů nemohou být pachateli všech vojenských trestných činů jako například trestného činu zbabělost před nepřítelem (§ 394) či trestného činu nesplnění bojového úkolu (§ 395). Na druhou stranu si však lze představit, že by příslušníci bezpečnostních sborů mohli být odpovědní i za více trestných činů vojenských, než je tomu v současnosti.³⁴³ Příkladem necht' jsou trestné

³⁴² Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb. k tomuto pouze uvádí, že *je třeba v určitém, byť velmi omezeném, rozsahu vztáhnout trestné činy vojenské nejen na vojáky, ale i na příslušníky bezpečnostních sborů.*

³⁴³ Na příslušníky bezpečnostních sborů se nevztahují tyto trestné činy vojenské: *zprotivení a donucení k porušení vojenské povinnosti (§377), Porušování práv a chráněných zájmů vojáků stejné hodnosti (§382), Porušování práv a chráněných zájmů vojáků podřízených nebo s nižší hodností (§383), Vyhýbání se*

činy porušování práv a chráněných zájmů vojáků stejné hodnosti, příp. vojáků podřízených nebo s nižší hodností (§ 382 a § 383). Za poněkud stroze formulovanými názvy se totiž neskrývá nic jiného než šikana. Ačkoliv byl dříve tento jev v naší lidové armádě naprosto běžnou záležitostí, v dnešních podmínkách se i dle mých vlastních zkušeností jedná o naprosto výjimečnou záležitost, způsobenou selháním jednotlivců. Dle mého názoru bude výskyt šikany v armádě obdobný, jako například u policie.

Pro analýzu bezpečnostních sborů je nutné vzít v potaz i jejich početní stav. Pro komparaci uvádím početní stavy bezpečnostních sborů.³⁴⁴

Bezpečnostní sbor	Početní stav k 1.1.2017	Průměrný početní stav za deset let
Policie ČR	40 389	40 540
Hasičský záchranný sbor ČR	9 560	9 485
Celní správa ČR	4 770	4542
Vězeňská služba ČR	10 908	10 666
GIBS	283	243

Z výše uvedených dat vyplývá, že bezpečnostní sbory České republiky jsou personálně složeny z více než 65000 lidí. V poměru k počtu 22000 vojáků z povolání jde o zhruba trojnásobný počet. Pokud by tedy bylo uvažováno o znovuzavedení vojenských soudů s působností nad trestnými činy vojáků i příslušníky bezpečnostních sborů, mohl by se, dle mého názoru zcela oprávněně, stát předmětem debaty i samotný název nové soudní soustavy, když termín *vojenské soudy* by nebyl zcela signifikantním.

8.2. Nápad trestné činnosti

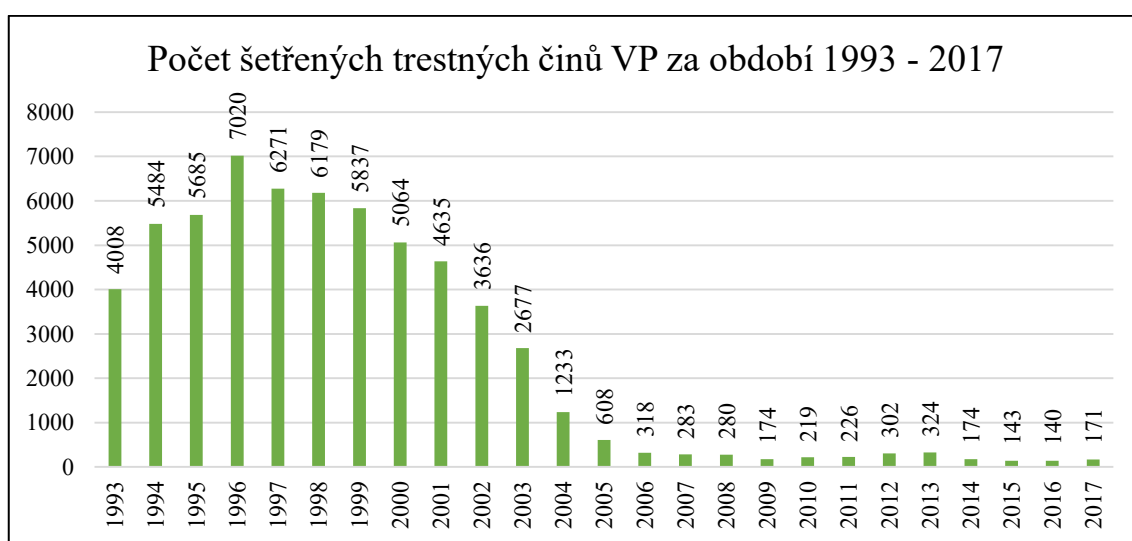
Potřebnost vzniku vojenských soudů je možné podpořit či samozřejmě i vyvrátit počtem případů, které by vojenské soudy projednávaly.

výkonu služby (§384), Vyhýbání se výkonu služby z nedbalosti (§385), Zběhnutí (§386), Svémocné odloučení (§387), Vyhýbání se výkonu strážní, dozorcí nebo jiné služby (§388), Porušení povinnosti služby při obraně vzdušného prostoru (§391), Ohrožování morálního stavu vojáků (§392), Porušení služebností povinnosti vojáka (§393), Zbabělost před nepřítelem (§394), Nesplnění bojového úkolu (§395), Opuštění vojenského materiálu (§396), Vydání vojáků a vojenského materiálu nepříteli (§397).

³⁴⁴ Početní stav příslušníků zpravodajských služeb podléhá utajení.

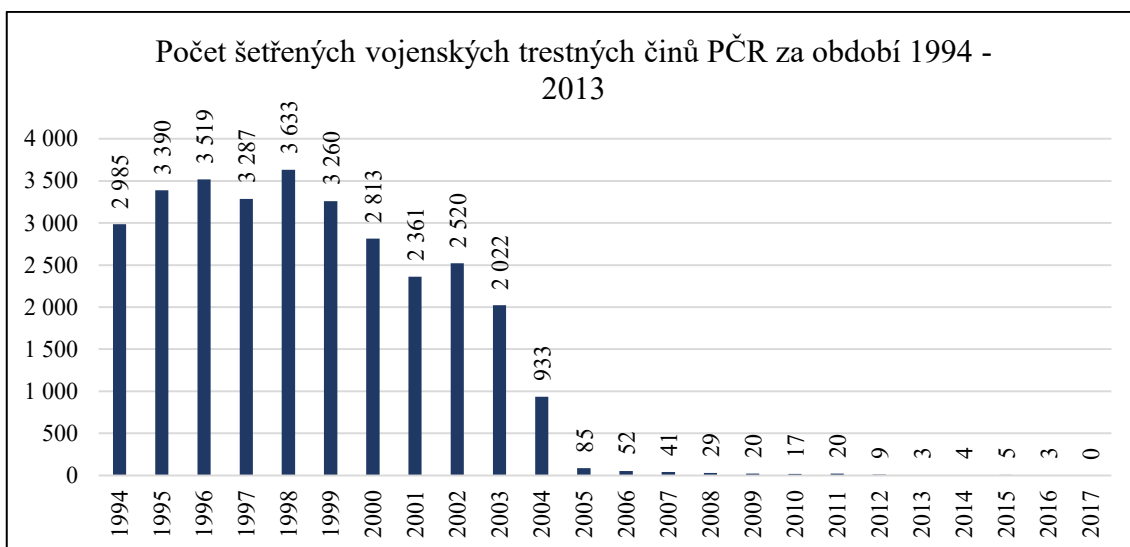
Vzhledem k tomu, že při prověřování a vyšetřování trestných činů vojáků spolu spolupracují jak Vojenská policie, tak i Policie České republiky, vycházím v této práci z ročních statistik obou těchto organizací.

Vojenská policie vede statistiku všech jí prošetřovaných trestných činů (nejedná se tedy jen o trestné činy vojenské dle hlavy XII trestního zákoníku). Tato statistika by tedy měla odrážet reálný stav páchané trestné činnosti osobami spadající do působnosti Vojenské policie.³⁴⁵ Podrobná statistika je obsažena v příloze č. 1 a 2 této práce.

Ze statistik Policie České republiky je možné získat počet a specifikaci prošetřovaných trestných činů vojenských dle hlavy dvanácté trestního zákona, resp. dle hlavy XII trestního zákoníku. Podrobný přehled počtu případů šetřených vojenských trestných činů je obsažena v příloze č. 3 a 4 této práce.

³⁴⁵ Viz kapitola 3 této práce.

Z uvedených statistik je možné vyvodit, že po vzniku České republiky se počet vojenských trestných činů pohyboval řádově okolo tří tisíců ročně. Během posledních deseti let se rapidně snížil počet spáchaných vojenských trestných činů, což bylo bezesporu důsledkem zrušení povinné základní vojenské služby ke konci roku 2004 a profesionalizací Armády České republiky. Nutným důsledkem profesionalizace je také změna skladby páchaných činů, neboť voják „profesionál“ má jiné důvody k takovým skutkům oproti vojákům, kteří byli odvedeni ze všemožných společenských vrstev. V posledních deseti letech je roční počet spáchaných vojenských trestných činů v řádu desítek a domnívám se, že tento trend lze předpokládat i v nadcházejících letech.

Nutno zdůraznit, že počet spáchaných vojenských trestných činů nekoresponduje se spáchanými trestnými činy páchanými vojáky. V posledních letech bylo objasňováno nepoměrně více majetkových trestných činů vojáků než čistě trestných činů vojenských. Tento trend nárůstu majetkové trestné činnosti lze předpokládat i v dalších letech, a to především s ohledem na nárůst majetkových převodů uvnitř rezortu Ministerstva obrany, jakož i protiprávního jednání při zadávání veřejných zakázek, které ještě donedávna bylo spojováno snad se všemi velkými zakázkami.³⁴⁶

8.3. Efektivnost vojenských soudů

³⁴⁶ Například kauza "Pandury" a kauza "Gripeny".

Z hlediska efektivnosti vojenských soudů považují za zásadní ukazatele kvalitu rozhodování a nastavení samotného trestního řízení.

8.3.1. Kvalita rozhodování

Kvalitativní stránka rozhodování spočívá především v kvalitě samotných soudců, tj. v předpokladech pro výkon funkce soudce a v jeho odborné přípravě. Obecné předpoklady pro výkon funkce soudce jsou v České republice následující: občanství České republiky, plná svéprávnost a bezúhonnost, záruka řádného zastávání funkce díky svým zkušenostem a morálním vlastnostem, věk nejméně 30 let, souhlas s jeho ustanovením za soudce a s přidělením k určitému soudu, vysokoškolské vzdělání v magisterském studijním programu v oblasti práva na vysoké škole v České republice a složení odborné justiční zkoušky.³⁴⁷ Dle předchozí právní úpravy museli vojenští soudci mimo výše uvedené konat vojenskou činnou službu nebo být příslušníkem ozbrojených sborů a mít hodnost důstojníka či generála.³⁴⁸

Hlavním rozdílem mezi soudci obecných soudů a vojenskými soudci byl jejich služební poměr. Pokud by dnes měli kandidáti na funkce vojenských soudců stejné podmínky pro přijetí do Armády České republiky jako všichni ostatní vojáci z povolání, museli by nejprve projít sítím zdravotních prohlídek a fyzické zdatnosti. Poté by následoval tříměsíční kurz základní přípravy ve Vojenské akademii ve Vyškově. Po úspěšném projití kurzem by kandidát na vojenského soudce byl buď přímo přidělen k vojenskému soudu, pokud by již splnil všechny ostatní podmínky, nebo by začal vykonávat přípravu na funkci soudce (justiční čekatel).

Dle mého názoru by následné vzdělávání soudců vojenských soudů mělo, mimo společných tuzemských školení a kurzů se soudci obecných soudů, probíhat i v rámci spolupráce na mezinárodní úrovni, předně ve strukturách Severoatlantické aliance. Důvodem je to, že již od vzniku samostatné Armády České republiky³⁴⁹ se její

³⁴⁷ § 60 zákona č. 6/2002 Sb.

³⁴⁸ § 34 zákona č. 335/1991 Sb.

³⁴⁹ Již v roce 1990 se armáda zapojila do operace Pouštní bouře, následovaná na území Iráku misí UNGCI a v bývalé Jugoslávii misí UNPROFOR.

příslušníci čím dál častěji a s větším podílem účastní na mezinárodních zahraničních misích, a považují za žádoucí, aby vojenská justice vnímala vývoj v zemích, s jejichž vojáky AČR spolupracuje.³⁵⁰

Oproti předchozí právní úpravě působnosti vojenských soudů pracuje tato práce s širší působností vojenských soudů. Konkrétně se jedná o rozšíření o ty bezpečnostní sbory, které se v předchozí právní zprávě nepovažovaly za vojensky organizované. Celkově se tak kromě samotných ozbrojených sil jedná o sedm dalších nevojenských sborů, jež reprezentuje zhruba 70000 příslušníků, tj. trojnásobek co vojáci.

S ohledem na předchozí vyvstává logická otázka, kým by měla být páchaná trestná činnost vůbec souzena. Ačkoliv by si tato otázka zasloužila mnohem hlubší teoretické pojetí, pokusím se s ohledem na omezený rozsah této práce alespoň nastínit možnou cestu dalšího vývoje vojenského soudnictví. Aby bylo dosaženo přijatelné úrovně specializace, je dle mého názoru možné uvažovat o třech základních variantách, přičemž každá má své pro a proti.

Nejprve si dovoluji shrnutí současného obsazení soudů v trestních věcech:

- **okresní soud** jako soud prvního stupně rozhoduje buď prostřednictvím samosoudce, nebo senátů složených z předsedy a dvou přísedících;³⁵¹
- **krajský soud** jako soud prvního stupně rozhoduje v senátech složených z předsedy a dvou přísedících, jako soud druhého stupně v senátech složených z předsedy a dvou soudců;
- **vrchní soud** rozhoduje v senátech složených z předsedy a dvou soudců;
- **Nejvyšší soud** rozhoduje v senátech složených z předsedy a dvou soudců nebo ve velkých senátech kolegií.

Ačkoliv přísedící představují účast veřejnosti (právních laiků) při soudním rozhodování, jejich hlas má stejnou váhu, jako hlas samotného soudce. K tomu je nutné připomenout, že v senátech, kde jsou přísedící zastoupeni, mají tito vždy početně více hlasů než

³⁵⁰ Přehled zahraničních misí dostupný také z: <http://www.mise.army.cz/historie-misi/historie-zahranicnich-misi-3699/>

³⁵¹ § 35 zákona č. 6/2002 Sb.

soudci (vždy se jedná o poměr dva hlasy pro přisedící a jeden hlas pro soudce).³⁵² Teoreticky tak v těchto věcech může vždy převažovat názor laika.

a) První varianta (vojenské soudy)

Historicky odzkoušený a fungující model představuje sama zrušená vojenská soudní soustava. Tento model reprezentuje samostatná, oddělená soudní soustava, přičemž sami soudci jsou i vojáky z povolání, resp. příslušníci ozbrojených sborů.³⁵³

b) Druhá varianta (vojenská specializace)

Dosažení vojenské specializace na věci spadající do působnosti vojenských soudů funguje v omezené míře již v současnosti, neboť na základě jednacího řádu pro okresní a krajské soudy jsou soudy povinny zajistit na trestním úseku specializaci na trestné činy vojenské. Toto nastavení má však tři hlavní nedostatky. Prvním z nich je ten, že specializace je určena pouze pro vojenské trestné činy, nikoliv trestné činy páchané vojáky. Druhým nedostatkem je to, že soudci řešící tyto případy nemusí mít, a s postupem času již mít ani zpravidla nebudou, potřebné znalosti a zkušenosti s vojenským prostředím. Třetím nedostatkem je pak, že nařízenou specializaci nemá v rozvrhu práce vůbec stanovenou více jak polovina všech soudů na úrovni soudů okresních a krajských.

Vzorem pro tuto variantu by mohlo být současné pojetí správního soudnictví či rejstříková řízení.

c) Třetí varianta (vojenští přisedící)

Poslední varianta spočívá v tom, že ačkoliv by soudci byli vždy civilisté (osoby bez služebního poměru k ozbrojeným silám), specialisty na služební povinnosti pachatelů

³⁵² § 60 a násl. zákona č. 6/2002 Sb.

³⁵³ § 34 odst. 4 zákona č. 335/1991 Sb. stanovoval, že *přisedící vojenského soudu mimo splnění podmínek uvedených v odstavci 1 musí konat vojenskou činnou službu nebo být příslušníkem ozbrojených sborů. Soudce vojenských soudů a vojenského kolegia Nejvyššího soudu České a Slovenské Federativní Republiky musí mimo to mít hodnost důstojníka nebo generála a splňovat podmínky uvedené v odstavci 2.*

by zosobňovali přisedící soudů (přisedící by vždy byli příslušníky stejných služeb jako obvinění). Aplikací tohoto třetího modelu by dle mého názoru došlo jak k zachování jednotnosti justice, tak i k vnesení odborných znalostí a zkušeností do soudního rozhodování. Muselo by však dojít k určité modifikaci v obsazení senátů soudů druhých stupňů a Nejvyššího soudu³⁵⁴, neboť ty laický prvek v podobě přisedících neznají (viz výše). V té nejskromnější variantě by mohlo dokonce dojít k zachování současného obsazení soudů s tím, že jen přisedícími by museli být vždy příslušníci toho kterého sboru. Tato alternativa by však znamenala zajištění specializace pouze na úrovni soudů první instance, a to navíc jen v těch věcech, o kterých by z hlediska "menší" závažnosti nerozhodovali samosoudci.

Za pomyslnou čtvrtou variantu by se mohlo považovat pouhé dovzdělávání určených soudců v oblasti vojenského práva a vojenství obecně. Vystává však otázka, kdo by taková školení mohl vůbec kvalitativně vést (právníci Ministerstva obrany? Velitelé útvarů, kteří mají zkušenosti s uplatňování kárné pravomoci?). Vzhledem k tomu, že tuto alternativu nevidím jako reálně přínosnou, nepovažuji ji ani za možné řešení této problematiky.

Jsem si vědom skutečnosti, že v současnosti probíhá u odborné veřejnosti diskuse o přínosu přisedících při soudním rozhodování a neméně významným se čím dál více stává i problém s neobsazeností míst přisedících. Přínos zavedení vojensko-odborného prvku jsem se pokusil nastínit již výše. Co se týká druhého problému, jsem přesvědčen, že v řízeních o trestných činech vojáků a příslušníků bezpečnostních sborů by tento personální nedostatek nenastal, neboť i dle mých vlastních zkušeností by možnost "zpestřit" si běžnou službu byla naopak velmi vítaná.

8.4. Soudní soustava

³⁵⁴ Zavedením laického prvku na Nejvyšší soud považuji za největší úskalí, které by jistě vedlo k mnohačetným diskusím o smyslu této instituce a troufám si říci, že ani samotným soudcům by se takováto kontrola ze strany laické, neprávne vzdělané veřejnosti nezamlouvala.

V České republice působí ke dni zpracování této práce téměř sto soudů a další desítky poboček některých z těchto soudů.³⁵⁵

8.4.1. Počet vojenských soudců

Celkový počet soudců od roku 1990 neustále narůstal až na současný počet přes 3000 soudců,³⁵⁶ přičemž soudců zabývajících se trestní agendou je zhruba 800.³⁵⁷ Při prostém srovnání počtu obyvatel České republiky, tj. zhruba 10,5 mil, vychází jeden trestní soudce na zhruba 13100 obyvatel. Pokud bychom tedy vyšli z těchto hodnot, došli bychom k tomu, že při srovnání počtu vojáků z povolání (zhruba 22000 příslušníků) a příslušníků bezpečnostních sborů (v souhrnu zhruba 70000 příslušníků) by se počet soudců vojenských soudů měl pohybovat okolo počtu sedm. K tomu je nutné vzít v potaz i skutečnost, že vojenské trestní soudy by měli nejspíše pravomoc pouze vůči osobám při plnění jejich služebních povinností, příp. pokud by měli na sobě stejnokroj, čímž bychom se matematicky dobrali ještě nižšího počtu soudců. Z předchozího je již na první pohled zřejmé, že zavádění nové soudní soustavy pro tak malý počet soudců by zřejmě nemohlo obstát v porovnání s náklady, které by museli být na vybudování nové soudní soustavy vynaloženy.

Považuji však za obecně známou skutečnost, že délka soudních řízení je v České republice neúnosně dlouhá.³⁵⁸ Dovoluji se vyvarovat mezinárodnímu srovnání s jinými státy, které může být z mnoha důvodů velmi ošemetné, nicméně si neodpustím poznámku, že při takových srovnáních by se za viníka způsobujícího pomalost vyřizování věcí u nás jistě nemohla označit cifra reflektující počet soudců na obyvatele.³⁵⁹

³⁵⁵ 86 soudů okresních a 3 jejich pobočky, 8 soudů krajských a 7 jejich poboček, 2 vrchní soudy, Nejvyšší soud a Nejvyšší správní soud.

³⁵⁶ V současnosti je cílový stav nastaven na 3063 soudců.

³⁵⁷ *České soudnictví 2016: Výroční statistická zpráva* [online]. Ministerstvo spravedlnosti. Dostupné např. z: http://www.ceskatelevize.cz/ct24/sites/default/files/1950205-ceske_soudnictvi_2016_-_vyrocni_statisticka_zprava.pdf

K 1.1.2016 bylo na trestních úsecích okresních soudů 494 soudců, 219 soudců na krajských soudech, 54 soudců na vrchních soudech a 22 soudců na Nejvyšším soudu České republiky.

³⁵⁸ Srovnání soudů z hlediska trvání délky trestního řízení viz například: <http://www.mapaprutahu.cz/blog/zebricek-soudu-s-nejkratsi-nejvetsi-prumernou-delkou-trestniho-rizeni>

³⁵⁹ MUSIL, Jan. *Rychlost trestního řízení* [online]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/rychlost-trestniho-rizeni.aspx>

8.4.2. Vojenské soudy

Budeme-li pokračovat ve výše uvedené úvaze nad (znovu)zavedením vojenské soudní soustavy musíme nevyhnutelně dojít také k tomu, že nízkému počtu řešených případů by musela odpovídat i velmi omezená soudní soustava.³⁶⁰

Vezmeme-li v úvahu nejprve první z výše uvedených variant (vojenské soudy), pak by mělo smysl zřídit maximálně pár soudů na úrovni soudů okresních a po jednom na další články soudní soustavy.³⁶¹ Z územního charakteru České republiky a dislokace vojenských posádek (v případě příslušníku bezpečnostních sborů vycházím z jejich rovnoměrného zastoupení na území celé České republiky³⁶²) vyvstává na mysl tradiční rozdělení na Čechy a poté na Moravu vč. Slezska. Tento model by mohl být realizován zřízením dvou prvoinstančních soudů (jeden v Čechách a jeden na Moravě), jednoho soudu druhoinstančního a jednoho nejvyšší soudu projednávajícího mimořádné opravné prostředky a sjednocující judikaturu. Čtyř článková soudní soustava by v takto omezené agendě neměla opodstatnění.

Druhá z výše uvedených variant již teoreticky funguje v současnosti. Vojenská specializace by měla být zajištěna prostřednictvím specializací na každém jednotlivém soudě v České republice (viz kapitola 2). Formálně je však specializace v rozvrzích práce zastoupena na méně než polovině soudů na úrovni okresních a krajských. Po osobní zkušenosti jsem toho názoru, že i tam, kde tyto specializace sice formálně zřízeny jsou, nemusí být jejich projev při projednávání vojenských věcí patrný.

Obdobně jako předchozí varianta, by se i realizace třetího modelu (vojenští přísedící) obešla bez větších organizačních i ekonomických zátěží.³⁶³ I pokud by pouze došlo k

³⁶⁰ Všechny úvahy vždy vycházejí ze zachování současného trojstupeňového soudnictví.

³⁶¹ Spíše by zde však přicházel v úvahu pouze jeden specializovaný soud na každém stupni soudní soustavy.

³⁶² Rovnoměrné zastoupení zřejmě není jen u GIBS a Úřadu pro zahraniční styky a informace, nicméně tyto představují v souhrnu zhruba relativně malou část příslušníků.

³⁶³ Vzhledem k tomu, že by se vojáci uvolňovali zejména v době jejich služby, přinesla by tato alternativa nanejvýš náklady v podobě jízdného, které by se ale muselo stejně tak jako tak vyplatit jakýmkoliv přísedícím.

rozšíření přisedících i do ostatních věcí než jen u soudů prvních instancí, nebyla by tato změna, dle mého názoru, významnějším problémem jak pro legislativce, tak ani významnější zátěží pro státní rozpočet.

8.4.3. Ukázkový model vojenského soudnictví

Pro úplnost této práce si v této podkapitole dovoluji znázornit jeden z možných modelů vojenského soudnictví, který by se dle mého názoru mohl v našich podmínkách uplatnit. Z praktické stránky jsem vzal v potaz jak předpokládanou efektivnost, tak i finanční zátěž, kterou by vznik takového soudního systému, resp. úprava stávajícího systému, musela s sebou nutně nést. Z mnoha různých hledisek jsem zvolil variantu třetí, ve které je vojenské soudnictví reprezentováno formou specializovaných přisedících.

Ačkoliv mnou zvolená alternativa nepředstavuje klasické pojetí vojenského soudnictví, byla by dle mého názoru dostačující a šla by relativně snadno naroubovat na stávající soudní systém. Pro její realizaci by muselo dojít pouze ke dvěma změnám v obsazení soudů první a druhé instance. Těmito změnami jsou:

- a) **Přisedícími by byli vždy vojáci, resp. příslušníci toho bezpečnostního sboru, jehož je příslušníkem i sám pachatel.**

- b) **Účast přisedících by se rozšířila na všechna řízení prvního i druhého stupně.**

První z výše uvedených změn by bylo dosaženo toho, že v obsazení soudu budou lidé, jenž znají dané prostředí. Druhou by se pak účast těchto "specialistů" rozšířila na všechna řízení před soudy okresními, krajskými i vrchními. Jediným plně profesionálním soudem by zůstal pouze poslední článek soustavy - Nejvyšší soud. Důvody pro zachování plné profesionality Nejvyššího soudu spatřuji jednak v požadavku na co možná právně nejkvalitnější rozhodování (účast laiků by zde neměla své opodstatnění), jednak v charakteru samotné činnosti Nejvyššího soudu v trestních věcech, tj. rozhodování o dovolání a stížnostech pro porušení zákona.

Složení jednotlivých článků soudní soustavy by pak vypadalo následovně:

a) **Okresní soudy**

- senát složený z předsedy a dvou přísedících

b) **Krajské soudy**

- senát složený z předsedy a dvou přísedících (první stupeň)
- senát složený ze třech soudců a dvou přísedících (druhý stupeň)

c) **Vrchní soudy**

- senát složený ze třech soudců a dvou přísedících (druhý stupeň)

d) **Nejvyšší soud**

- senáty dle stávající právní úpravy³⁶⁴

Územní působnost všech soudů by zůstala zachována tak, jak je v současnosti. Variantním řešením by mohla být koncentrace nápadu například jen na některé okresní soudy (např. jen na jeden okresní soud v působnosti krajského soudu)³⁶⁵.

8.5. Konformita s Ústavou

Ačkoliv v našich zemích existovali vojenské soudy v podobě, v jaké je obecně vnímáme, téměř jedno století, jsem toho názoru, že jejich (znovu)zavedení by mohlo narazit na nesoulad s naším ústavním pořádkem, resp. muselo by dojít ke změně Ústavy, když současné znění nedává pro jejich zřízení prostor.³⁶⁶

Naopak zavedením pouze přísedících – vojáků a příslušníků bezpečnostních sborů – by bylo zcela konformní bez nutnosti dalších změn na ústavní úrovni. Nejmarkantnější změny by se dotkly pouze trestního řádu a zákona o soudech a soudcích.

³⁶⁴ § 14 a násl. zákona č. 6/2002 Sb.

³⁶⁵ Podbízí se zde analogie s obdobím od 1.1.1994 do 31.12.1995, kdy po zrušení vojenských soudů došlo ke koncentraci věcí jimi projednávaných do působnosti vždy jen jednoho okresního soudu v obvodu nadřízeného soudu krajského (viz kapitola 2 této práce).

³⁶⁶ Článek 91 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., stanovuje, že *soustavu soudů tvoří Nejvyšší soud, Nejvyšší správní soud, vrchní, krajské a okresní soudy. Zákon může stanovit jejich jiné označení.*

Článek 110 ústavního zákona č. 1/1993 Sb. stanovuje, že *do 31. prosince 1993 tvoří soustavu soudů též vojenské soudy.*

9. VOJENSKÁ JUSTICE VE SLOVENSKÉ REPUBLICE

Určitou inspirací pro revizi vojenské justice v České republice by mohla být úprava vojenského soudnictví ve Slovenské republice. Na rozdíl od nás, tamní vojenské soudnictví přetrvalo více než patnáct let rozpadu Československa a ke zrušení vojenské soudní soustavy bylo přistoupeno až k 1.4.2009.³⁶⁷ I zde byl příčinou minimální nápad trestných činů, potažmo ekonomická stránka. Oproti nám byl však tento stav do značné míry vytvořen uměle.

9.1. Vojenské soudy

Po vzniku samostatné Slovenské republiky Slováci zrušili dosavadní společný zákon určující sídla a obvody vojenských soudů č. 141/1992 Sb., a od 1.1.1993 byla tato úprava obsažena v jejich vlastním zákoně č. 80/1992 Zb.³⁶⁸ Vojenská soudní soustava byla k 1.1.1993 tvořena:³⁶⁹

- Vyšším vojenským soudem v Trenčíně;
- Vojenským obvodovým soudem v Bratislavě;
- Vojenským obvodovým soudem v Bánské Bystrici;
- Vojenským obvodovým soudem v Prešově.

Je zajímavé, že původně i Slováci zamýšleli pouze dočasnou existenci vojenského soudnictví v trestních věcech, když zákonem č. 12/1993 Z. z. (novela zákona č. 80/1992 Zb.) účinným od 1.1.1993 bylo předurčeno, že ode dne 30.6.1993 přejde působnost vojenských soudů *v trestních věcech* na obecné soudy Slovenské republiky.³⁷⁰ Je nutné zdůraznit, že se nejedná o zrušení vojenských soudů jako takových, ale pouze o vynětí řízení o trestných činech z jejich pravomoci. Od 1.7.1993 by tak vojenské soudy na

³⁶⁷ V České republice tomu bylo na úrovni okresních soudů pouze od 1.1.1994 do 31.12.1995, na úrovni krajských soudů ke specializaci nebylo přistoupena vůbec. Zrušení vojenských soudů mělo vycházet z koncepce stabilizace soudnictví Slovenské republiky, kterou vláda schválila 15.12.1992 usnesením č. 961.

³⁶⁸ Implementace byla provedena zákonem č. 12/1993 Z. z.

³⁶⁹ § 6a zákona č. 80/1992 Zb.

³⁷⁰ Doslovné znění § 36 novelizovaného zákona č. 80/1992 Zb. bylo, že *doterajšia pôsobnosť vojenských súdov v trestnom konaní prechádza 30. júnom 1993 na všeobecné súdy Slovenskej republiky.*

Jak vyplývá ze stenoáznamu Národní rady při schvalování ustanovení §36b zákona č. 80/1992 Zb., ke zrušení vojenského soudnictví k 30.6.1993 mělo dojít v souladu s usnesením vlády Slovenské republiky.

Slovensku rozhodovaly jen *vo veciach rehabilitačných, budú zabezpečovať vlastnú bojovú pripravenosť a podieľať sa na pripravenosti útvarov Armády Slovenskej republiky, budú realizovať odbornú-právnu, odbornú-vojenskú prípravu a prevenciu v ozbrojených silách.*³⁷¹

Zákonem č. 110/1993 Zb. účinným od 18.5.1993 (novela zákona č. 80/1992 Zb.) však došlo ke zrušení výše uvedeného ustanovení vylučující pravomoc slovenských vojenských soudů ve věcech trestních. Ze stenozáznamu při schvalování této novely vyplývá hned několik důvodů, které vedly k zachování vojenského soudnictví. Poslanec E. Bárány například uvedl, že:

- Vojenské soudnictví bylo fungujícím systémem. Vojenské soudnictví mělo být dokonce v relativně nejlepším stavu z celého soudního systému.
- Pro rozumné rozhodování o trestných činech vojáků v činné službě je potřebná znalost poměrů v armádě. Rozhodování by mělo být přiměřené, ani ne příliš přísné, ani ne příliš benevolentní.³⁷²
- Znalost množství předpisů, podle kterých se armáda řídí a na jejich zachování se nebo nezachování se se váže trestněprávní sankce. V těchto věcech je rozhodující právě vnitřní armádní předpis, který by měl znát ten, kdo o věci rozhoduje.
- Rychlost rozhodování, když u vojenských soudů je pravomocné rozhodnutí vydáno v 85 % případech do 4 týdnů od zahájení řízení (u civilních soudů mělo být stejného procenta dosaženo až po 12 týdnech – trojnásobku času). Pro podporu tohoto argumentu bylo uvedeno, že pokud se vezme na vědomí, že vojenská služba trvá 18 měsíců a je velmi pravděpodobné, že v dohledné době bude trvat jen 12 měsíců, není dobré, aby se o případném trestném činu vojáka základní služby rozhodovalo, až bude v civilu.

³⁷¹ Viz stenozáznam z projevu poslance Š. Daňo

³⁷² Jako příklad poslanec E. Bárány uvádí, že: "*Mohlo by sa stať, že za to isté, čiže keď vojak na dlhšiu dobu utiekol z kasárni domov, by ho starý pán civilný sudca, ktorý slúžil za Čepičku, odsúdil na hornú hranicu možno aj 8 rokov, a sudkyňa, ktorej syn má ísť o rok na vojnu, by to vybavila možno aj oslobodzujúce alebo podmienkou. Obe dva prípady sú krajnosťami - a nevhodnými.*"

Proti tomuto argumentu ministryně spravedlnosti K. Tóthová uvedla: "*Nestotožňujem sa s názorom, ktorý tu bol uvedený, že pre rozhodovanie vojenských sudcov je potrebná znalosť pomerov ako prioritná. Nie, váženi, pre súdne rozhodovanie je predovšetkým potrebná znalosť práva. Keby sme takto postupovali, musela by som z rozhodovania rodinných vecí, najmä z rozvodov, vylúčiť ešte slobodných, pretože nemajú znalosť rodinného života.*"

- Vojenské soudy existují i v malých demokratických státech, se Slovenskem srovnatelných. V některých státech, kde vojenské soudy zrušily, se k tomuto systému opět vracejí – Francie a Holandsko.

Poslanec Š. Daňo pak zachování vojenského soudnictví podpořil dalšími důvody:

- Přechodem rozhodování o trestných činech příslušníků ozbrojených sil na v převážné většině okresní soudy dojde k roztržitosti v rozhodování na 43 okresních či obvodových soudů a na 3 krajské soudy a na Městský soud v Bratislavě.
- Podle všeobecných zjištění disciplína v ozbrojených silách vyžaduje, aby vývoj kriminality v útvech byl průběžně sledovaný, aby i ze strany soudů bylo rychle a se znalostí věci reagováno na výskyt mimořádných událostí a závažné trestné činnosti. Nelze opomenout ani význam prevence, která celospolečensky absentuje.
- Vyjma vojenského soudnictví, které poskytuje včasnou soudní ochranu v souladu s Ústavou Slovenské republiky, je soudnictví na pokraji kolapsu. Vyloučení trestních věcí z pravomocí vojenských soudů tedy není logické.
- Množství trestných činů na vojenských soudech v přepočtu na jednoho soudce je stejné, jako v trestních úsecích obecných soudů (výkon vojenských soudů mělo toho času zabezpečovat 18 soudců, z nichž 10 na vojenských obvodových soudech a 8 na vyšší vojenském soudě).

Ačkoliv s pokračováním vojenského soudnictví po vzniku samostatné Slovenské republiky v trestních věcech nesouhlasila tehdejší vláda Slovenské republiky v čele s ministryní spravedlnosti K. Tóthovou, vojenské soudnictví zrušeno nebylo.³⁷³

Zákonem č. 59/2009 Z. z. (novela zákona č. 371/2004 Z. z., zákon o sídlach a obvodech súdov SR) došlo s účinností od 1.4.2009 ke zrušení vojenského soudnictví.

Agenda zrušených vojenských soudů byla od 1.4.2009 přenesena v prvním stupni na Okresní soud Bratislava I, Bánské Bystrici a Prešově (předešlé soudy byly náhradou za

³⁷³ Pro zachování hlasovalo 55 poslanců, proti 9 poslanců a zdrželo se 23 poslanců.

stejnomené vojenské obvodové soudy), ve druhém stupni pak ke Krajskému soudu v Trenčíně (náhrada za vyšší vojenský soud v Trenčíně).³⁷⁴ Specializace u těchto soudů nebyla, jako v českém případě, formálně časově omezena.

9.1.1. Působnost vojenských soudů

Po vzniku samostatné Slovenské republiky platit na Slovensku nadále společný zákon č. 141/1961 Sb., zákon o trestnom konaní súdnom (dále také jen "*trestný poriadok*"). K 1.1.1993 byla pravomoc vojenských soudů v obou republikách shodná. Pravomoci vojenských soudů tak podléhali:³⁷⁵

- a) *vojaci v činnnej službe;*
- b) *príslušníci vojensky organizovaných a iných sborov, o ktorých to ustanovuje osobitný zákon, ak sú v činnnej službe (pokud se trestného činu dopustili v služobnej rovnošate, tak pak i mimo činnnej služby);*
- c) *osoby, ktoré sa povolaním na zvláštnu službu stali príslušníkmi ozbrojených síl;*
- d) *osoby povolane na osobné úkony pre potreby ozbrojených síl;*
- e) *vojnoví zajatci;*
- f) *civilní osoby:*
 - *pre trestné činy vojnovkej zrady, služby cudzom vojsku, nenastúpenia služby v ozbrojených silách;*
 - *pre trestné činy vyzvedačstva a ohrozenia štátneho tajomstva, ak bol nimi ohrozený zvlášť dôležitý záujem obrany vlasti.*

Novelou trestného poriadku účinnou od 1.9.2002³⁷⁶ byly z pravomoci vojenských soudů vyňaty osoby, které:

- *sa povolaním na zvláštnu službu stali príslušníkmi ozbrojených síl (písm. c);*
- *osoby povolane na osobné úkony pre potreby ozbrojených síl (písm. d)*
- *civilní osoby pre trestné činy vyzvedačstva a ohrozenia štátneho tajomstva, ak bol nimi ohrozený zvlášť dôležitý záujem obrany vlasti (odst. 3 písm. b).*

³⁷⁴ § 18h zákona č. 371/2004 Z. z. a § 16 odst. 2 zákona č. 301/2005 Z. z.

³⁷⁵ § 14 zákona č. 141/1961 Sb. (ve znění účinném k 1.1.1993).

³⁷⁶ Zákon č. 422/2002 Z. z.

Naopak vojenským soudům nově podléhali *príslušníci ozbrojených síl vysielajúceho štátu pre trestné činy spáchané na území Slovenskej republiky v rozsahu uvedenom vo vyhlásenej medzinárodnej zmluve, ktorou je Slovenská republika viazaná.*

Zákonem č. 458/2003 Z. z. (účinným od 25.11.2003), kterým byl zřízen Speciální soud, byly z pravomocí vojenských soudů vyňaty osoby, které nově podléhali pravomoci tohoto soudu.³⁷⁷

Přijetím nového trestního řádu (zákona č. 301/2005 Z.z., účinného od 1.1.2006) došlo ke změně pravomoci vojenských soudů vůči *príslušníkum vojensky organizovaných a iných sborov, o ktorých to ustanovuje osobitný zákon, ak sú v činnej službe tak, že tato formulace byla nahrazena *príslušníkov Policajného zboru, Železničnej polície, Zboru väzenskej a justičnej stráže, Národného bezpečnostného úradu, Slovenskej informačnej služby a colníkov.**³⁷⁸ Novelou z. č. 61/2008 Z. z. (účinnou od 1.3.2008) došlo v této oblasti k dalšímu zúžení pravomoci vojenských soudů pouze na příslušníky Zboru väzenskej a justičnej stráže pre trestné činy spáchané pri výkone služby.

Po postupném oklešťování působnosti byly vojenské soudy ve Slovenské republice zrušeny k 1.4.2009.³⁷⁹

9.1.2. Pachatel "voják"

Po rozdělení republik platil na Slovenku nadále trestní zákon č. 140/1961 Zb. Původní hmotněprávní vymezení vojáka v trestním zákoně tak bylo shodné.³⁸⁰ Další vývoj trestního zákona byl však v obou republikách odlišný.

Novelou trestního zákona (z. č. 421/2002 Z. z., účinný od 1.9.2002) byly z výčtu vyňaty *osoby, ktorá sa povoláním na zvláštnu službu stala príslušníkom ozbrojených síl (písm.*

³⁷⁷ § 15a zákona č. 141/1961 Sb.

³⁷⁸ §12 odst. 1 písm. b) zákona č. 301/2005 Z.z.

³⁷⁹ Ke zrušení došlo zákonem č. 59/2009 Z. z.

³⁸⁰ Viz kapitola 7 této práce.

b)) a definičně byl *príslušník vojensky organizovaného alebo iného zboru* nahrazen *príslušníkem ozbrojeného bezpečnostného zboru alebo ozbrojeného zboru*.³⁸¹

S účinností od 1.1.2006 začal na Slovensku platit nový trestní zákon č. 300/2005 Z. z. Vojákem se dle nového trestního zákona na Slovensku rozuměl:³⁸²

- a) osoba, ktorá vykonáva vojenskú službu,
- b) príslušník ozbrojeného bezpečnostného zboru alebo ozbrojeného zboru,
- c) osoba uvedená v písmenách a) a b) aj po skončení služobného pomeru, ak je v služobnej rovnošate, vo vzťahu k trestným činom vojenským,
- d) vojnový zajatec.

Následující novelou trestního zákona (zákon č. 547/2010 Z. z., účinný od 1.4.2009, který je zároveň i dnem zrušení vojenských soudů) došlo ke změně hmotněprávního vymezení pojmu voják tak, že vojákem se rozuměl:³⁸³

- a) osoba, ktorá vykonáva vojenskou službu;
- b) príslušník ozbrojených síl vysielajúceho štátu pre trestné činy spáchané na území Slovenskej republiky v rozsahu uvedenom v medzinárodnej zmluve,
- c) príslušník Policajného zboru, Železničnej polície, Zboru väzenskej a justičnej stráže, Národného bezpečnostného úradu, Slovenskej informačnej služby a colník,
- d) válečný zajatec.

A naposledy byly z hmotněprávního vymezení vojáka vyňati příslušníci Železniční policie.³⁸⁴

Ačkoliv se vojáky ve smyslu slovenského trestního zákona rozumějí i příslušníci *Policajného zboru, Zboru väzenskej a justičnej stráže, Národného bezpečnostného*

³⁸¹ § 90 odst. 4 písm. b) zákona č. 140/1961 Zb.

³⁸² § 128 zákona č. 300/2005 Z. z.

³⁸³ Prakticky došlo ke změně znění § 128 odst. 3 v části písmen b) a c) zákona č. 300/2005 Z. z.

³⁸⁴ Zákon č. 262/2011 Z.z. (ve znění účinném od 1.1.2011).

úradu, Slovenskej informačnej služby a colník, tak trestné činy týchto osob nejsou v pôsobnosti výše uvedených vybraných súdů.³⁸⁵

9.2. Vojenská prokuratura

Do 31.10.2011 na Slovensku existovala vojenská prokuratura, sestávající se z vojenské obvodové prokuratury (na úrovni okresní prokuratury), vyšší vojenské prokuratury (na úrovni krajské prokuratury) a vojenské části generální prokuratury. V době války a válečného stavu byl pak předpokládán vznik polních vojenských prokuratur.³⁸⁶

V čele vojenské obvodové prokuratury byl vojenský obvodový prokurátor a v čele jednotlivých obvodových prokuratur pak vedoucí prokurátoři. Sídla vojenské obvodové prokuratury byla následující:

- v Bratislavě, jejíž obvod tvořil krajský soud v Bratislavě, Nitře, Trenčíně a Trnavě;
- v Bánské Bystrici, jejíž obvod tvořil krajský soud v Bánské Bystrici a Žilině;
- V Prešově, jehož obvod tvořil krajský soud v Prešově a Košicích.³⁸⁷

Nadřízeným orgánem vojenských obvodových prokuratur byla vyšší vojenská prokuratura, v jejímž čele stál vyšší vojenský prokurátor, řídící činnost vyšší vojenské prokuratury a vojenských obvodových prokuratur, zodpovídající se pouze generálnímu prokurátorovi.³⁸⁸

Nejvyšším orgánem prokuratury byla generální prokuratura která měla do 31.10.2011 zvláštní vojenskou část v čele s hlavním vojenským prokurátorem.³⁸⁹

Po zrušení Vojenské prokuratury k 31.10.2011 přešly jednotlivé působnosti:³⁹⁰

- a) z Hlavní vojenské prokuratury na generální prokuraturu;
- b) z Vyšší vojenské prokuratury na Krajskou prokuraturu v Trenčíně;

³⁸⁵ V prvním stupni jde o Okresní soud Bratislava I, Bánská Bystrica a Prešov. Ve druhém stupni pak o Krajský soud v Trenčíně.

³⁸⁶ § 38 zákona č. 153/2001 Z. z.

³⁸⁷ § 39 zákona č. 153/2001 Z. z.

³⁸⁸ § 43 zákona č. 153/2001 Z. z.

³⁸⁹ § 40 zákona č. 153/2001 Z. z.

³⁹⁰ § 56ac zákona č. 153/2001 Z. z.

- c) z Vojenské obvodové prokuratury v Bratislavě na Okresní prokuraturu Bratislava I;
- d) z Vojenské obvodové prokuratury v Banské Bystrici na Okresní prokuraturu Banská Bystrica;
- e) z Vojenské obvodové prokuratury v Prešově na Okresní prokuraturu Prešov.

Stejně jako v případě soudů zůstala i u prokuratury zachována územní specializace prokuratury na věci dříve spadající do působnosti vojenského soudnictví.

9.3. Vojenská policie

Rozdělením ČSFR došlo ke dni 1.1.1993 ke vzniku samostatné Armády Slovenské republiky, jejíž součástí je i slovenská vojenská policie. Na rozdíl od nás je na Slovensku vojenská policie doposud legislativně zakotvena v původně společném zákoně č. 124/1992 Zb.³⁹¹

Současné postavení slovenské Vojenské policie v trestním řízení je odlišné od tuzemské právní úpravy. Slovenský trestní řád stanovuje, že policistou, coby jedním z orgánů činným v trestním řízení, se rozumí pověřený příslušník vojenské policie v řízeních o trestných činech příslušníků ozbrojených sil.³⁹² V současnosti dává slovenský trestní řád příslušníku vojenské policie pravomoci ve fázi před zahájením trestního řízení a od 1.10.2002 mohou příslušníci vojenské policie konat i vyšetřování trestných činů, za který je stanoven trest odnětí svobody s horní hranicí nepřevyšující tři roky. Následné vyšetřování však již musí vést vyšetřovatel Policejního sboru, příp. vyšetřovatel finanční správy.³⁹³ Oproti současné české právní úpravě má tak slovenská vojenská policie v trestním řízení mnohem menší působnost, omezenou pouze na příslušníky ozbrojených sil.

³⁹¹ Zákon č. 124/1992 Zb.

³⁹² § 10 odst. 8 písm. d) zákona č. 301/2005 Z. z.

³⁹³ § 200 odst. 4 zákona č. 301/2005 Z. z.

Závěr

Touto prací jsem se snažil navázat na svou předchozí diplomovou práci s názvem *Vojenské trestní právo v České republice*. Oproti své předchozí práci, zaměřené především na rozbor hmotněprávních norem, jsem se v této práci snažil komplexně uchopit stránku procesní.

Vojenská justice je značně specifickou oblastí trestního práva, která se po zrušení vojenských soudů stala čímsi, o co nemá téměř nikdo zájem. O této problematice prakticky neexistují žádné rozsáhlejší porevoluční publikace.

Jak vyplynulo i z této práce, důvody tohoto nezájmu můžeme spatřovat jednak v tom, že vojenská justice se může zdát v dnešních podmínkách něčím poněkud zastaralým a zbytečným. Dalším důvodem by mohlo být i spojení vojenských soudů s Československou lidovou armádou, jejíž "výchovou" prošla značná část mužské populace a která, popravdě řečeno, zřejmě pro většinu z nich nebyla ničím příjemným.

Vojenské soudnictví bylo převzato z Rakouska – Uherska, přetrvalo první i druhou republiku, a dokonce i celé období socialismu. Jeho konec byl způsoben až úvahami o dalším vývoji soudnictví v samostatné České republice, přičemž již při přijímání Ústavy byl stanoven zánik vojenské soudní soustavy k 31.12.1993. Vojenské soudnictví tak existovalo v samostatné České republice pouze jeden rok. Jak tato práce prokázala, i v současnosti přetrvávají v našem právním pořádku ustanovení, která odlišují trestní řízení vojáků, resp. příslušníků bezpečnostních sborů, od obecných procesních pravidel.

V souladu s cílem této práce, jímž bylo ucelené a komplexní pojednání o vojenské justici v České republice, byly nejprve vymezeny osoby, na které by se vojenská justice zaměřovala především, tj. vojáci a příslušníci bezpečnostních sborů. Následoval výklad o třech hlavních složkách vojenské justice – vojenských soudech, vojenské prokuratuře (státním zastupitelství) a Vojenské policii. Následné kapitoly stručně popsaly specifika ve výkonu trestů a postavení a účel Vojenského zpravodajství. V rozboru současné právní úpravy pokračovala kapitola zaměřená na působnost a příslušnost vojenského

trestního práva s nezbytným propojením s hmotněprávní úpravou reprezentovanou především trestním zákoníkem. Výsledky zkoumání všech předchozích kapitol umožnily dát vzniku úvahám nad (znovu)zavedením vojenských soudů do českého právního pořádku s nastíněním několika možných směrů dalšího vývoje. Práci pomyslně uzavírá historický rozbor s popisem současného stavu vojenské justice na Slovensku.

S ohledem na předchozí jsem přesvědčen, že se mi podařilo splnit cíl této práce, jímž bylo komplexní zpracování vojenské justice v České republice.

Úvahou nad (znovu)zavedením vojenských soudů jsem po detailních úvahách dospěl k názoru, že zavedením vojenské soudní soustavy v pravém slova smyslu postrádá, při dnešních počtech příslušníků ozbrojených sil, resp. příslušníků bezpečnostních sborů, své opodstatnění a racionalitu. Naopak nejefektivnější, snad i politicky a ekonomicky nejprůchodnější variantu zavedení prvků vojenské justice do současného systému spatřuji ve formě specializovaných přisedících. Konkrétně by se jednalo o dvě zásadní změny. První změna by spočívala v tom, že přisedícími by ve vojenských záležitostech byli vždy vojáci, resp. příslušníci toho bezpečnostního sboru, jehož je příslušníkem i sám pachatel. Druhá změna by spočívala v rozšíření účasti přisedících na všech řízeních prvního i druhého stupně. Jen Nejvyšší soud by si zachoval svou nynější právně-odbornou kvalitu bez účasti laiků.

Na rozdíl od vojenského trestního práva hmotného a procesního, které je v současném právním řádu představováno výjimkami z obecné právní úpravy, vojenské soudnictví prakticky neexistuje. Působnost, pravomoc i obsazení soudů se neliší od obecné právní úpravy. Tuto skutečnost také považuji za jeden z největších nedostatků vojenského trestního práva v České republice. Bohužel, z důvodu profesionalizace Armády České republiky dojde nevyhnutelně k tomu, že soudci již v budoucnu nebudou moci získat přímou osobní zkušenost s vojenským prostředím, a trůfám si říci, že alternativní zdroj k přímé osobní zkušenosti neexistuje. Jsem přesvědčen, že pokud by došlo například k zavedení přisedících z řad vojáků, resp. příslušníků bezpečnostních sborů, došlo by tím i ke zkvalitnění rozhodovací činnosti soudů.

V souladu s cílem této práce věřím, že jsem přispěl k bližšímu pochopení problematiky vojenské justice a vytvořil tak podklad pro další a podrobnější zpracování jednotlivých témat. Spolu s mou předchozí diplomovou prací jsem si tím splnil i své předsevzetí – zpracovat ucelený přehled o současném stavu vojenského trestního práva v České republice.

Seznam zkratek

AČR	Armáda České republiky
ČSFR	Česká a Slovenská Federativní Republika
HVP	Hlavní vojenská prokuratura
Jednací řád SZ	Vyhláška č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství
Jednací řád vojenských soudů	Vyhláška č. 389/1992 Sb., o jednacím řádu pro vojenské obvodové a vyšší vojenské soudy
NS ČSFR	Nejvyšší soud České a Slovenské Federativní Republiky
OVP	Obvodové vojenské prokuratury
PČR	Policie České republiky
pověřené orgány VP	Pověřené orgány VP, které jsou určeny rozkazem ministra obrany č. 109/2014, organizační řád Vojenské policie
STZ	Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon
SZoSS	Zákon č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích
TŘ	Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád
TZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
Ústava	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
VK NS ČR	Vojenské kolegium Nejvyššího soudu ČR
VK NS ČSFR	Vojenské kolegium NS ČSFR
VK VS	Vojenská kolegia vrchních soudů
VP	Vojenská policie
VVP	Vyšší vojenské prokuratury
Vzorový organizační řád	Pokyn nejvyšší státní zástupkyně č. 4/2009, vzorový organizační řád
ZoP	Zákon č. 60/1965 Sb., o prokuratuře
ZoSS	Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích
ZoSZ	Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství
ZoVP	Zákon č. 300/2013 Sb., o Vojenské policii
ZoVZP	Zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání

Seznam použité literatury a dalších pramenů

Literatura

- BÍLEK, Jiří et. al. *Vojenské dějiny Československa. V. díl (1945-1955)*. Vyd. 1. Praha: Naše vojsko, 1989, 591 s.
- BÍLEK, Jiří, ZPĚVÁK, Karel. *Vojenské dějiny Československa. III. díl (1918-1939)*. Vyd. 1. Praha: Naše vojsko, 1987, 583 s.
- BOBEK, Michal, Pavel MOLEK a Vojtěch ŠIMÍČEK. *Komunistické právo v Československu: kapitoly z dějin bezpráví*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2009. ISBN 978-80-210-4844-7.
- BROFT, Miroslav et. al. *Vojenské dějiny Československa. II. díl (1526-1918)*. Vyd. 1. Praha: Naše vojsko, 1987, 589 s.
- BROFT, Miroslav, MUTINSKÝ, Miroslav. *Vojenské dějiny Československa. IV. díl (1939-1945)*. Vyd. 1. Praha: Naše vojsko, 1988, 797 s.
- CIHLÁŘ, Jiří. *Vojenské trestní právo ve Francii v letech 1789 až 1815*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2017. ISBN 978-80-261-0667-8.
- ČENTĚŠ, Jozef. *Trestný poriadok: veľký komentár*. 3. aktualizované vydanie. Bratislava: Eurokódex, 2017. ISBN 978-80-8155-070-6.
- ČENTĚŠ, Jozef. *Vojnové trestné činy a ich trestanie v súčasnosti*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislavě, 2014. ISBN 978-80-7160-376-4.
- DOLEJŠÍ, Ladislav. *Vojenská policie 1991-2006*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - AVIS, 2005. ISBN 80-7278-314-9.
- DRAŠTÍK, Antonín. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-790-4.
- IVOR, Jaroslav, Peter POLÁK a Jozef ZÁHORA. *Trestné právo hmotné I*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2016-. ISBN 978-80-8168-509-5.
- IVOR, Jaroslav, Peter POLÁK a Josef ZÁHORA. *Trestné právo hmotné II.: Osobitná časť*. Bratislava: Wolters Kluwer ČR, 2017. ISBN 978-80-8168-585-9.
- IVOR, Jaroslav, Peter POLÁK a Josef ZÁHORA. *Trestné právo procesné I*. Bratislava: Wolters Kluwer ČR, 2017. ISBN 978-80-8168-593-4.

- IVOR, Jaroslav, Peter POLÁK a Josef ZÁHORA. *Trestné právo procesné II*. Bratislava: Wolters Kluwer ČR, 2017. ISBN 978-80-8168-618-4.
- JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 3. vyd. Praha: Leges, 2013. Student (Leges). ISBN 978-80-8757-664-9.
- JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní: komentář*. 3. aktualiz. a dopl. vyd. podle stavu k 1.4.2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb. Praha: Leges, 2013, 864 s. Student (Leges). ISBN 978-808-7576-441.
- JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou: zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, advokátní tarif*. 4. aktualiz. vyd. podle stavu k 1.10.2013. Praha: Leges, 2013, 1215 s. Glosátor. ISBN 978-808-7576-694.
- KLUČINA, Petr, Richard MARSINA a Andrej ROMANŇÁK. *Vojenské dějiny Československa. I. díl (do roku 1526)*. Vyd. 1. Praha: Naše vojsko, 1985, 363 s.
- KOUDELKA, Zdeněk. *Vojenské rozhledy: Vojenská justice v ČR* [online]. Ministerstvo obrany České republiky – Prezentační a informační centrum MO, 2009, XVIII. (L.) (2/2009) [cit. 2017-12-02]. ISSN 1210-3292.
- MAŠLANYOVÁ, Darina, Jan MUSIL, Josef KUČHTA, Marek FRYŠTÁK a Věra KALVODOVÁ. *Trestné právo hmotné: všeobecná a osobitná část*. 4. přeprac. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 496 s. Právnické učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-807-3803-384.
- MUSIL, Jan. *Rychlost trestního řízení* [online]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/rychlost-trestniho-rizeni.aspx>
- NOVÝ, Dalibor. *Právní a vnitřní předpisy v ozbrojených silách ČR*. Praha, 2012. Disertační práce. Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze. Vedoucí práce Vladimír Mikule.
- REPÍK, Bohumil. *Vojenské kodexy vybraných evropských zemí*. Editor Petr Kotulan, Jan Rozum. Překlad Bohumil Novák. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1993, 70 s. Prameny (Institut pro kriminologii a sociální prevenci).
- SALÁK, Pavel. *Vojenské trestní právo v dějinách*. COFOLA 2010: the Conference Proceedings, 1. edition. Brno: Masaryk University, 2010, ISBN 978-80-210-5151-5.
- SALÁK, Pavel. *Československé trestní právo v proměnách věků: (sborník příspěvků)*. 1. vyd. Editor Jaromír Tauchen. Brno: Masarykova univerzita, 2009, 194 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, sv. 368. ISBN 978-802-1050-860.

- SCHELLE, Karel, Jan MUSIL, Josef KUČHTA, Marek FRYŠTÁK a Věra KALVODOVÁ. *Vývoj trestního řízení: komentář*. 4. přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, 100 pages. Academia iuris. ISBN 978-808-7475-140.
- SLÁDEČEK, Vladimír. *Ústava České republiky: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2016. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-590-9.
- SLÁDEČEK, Vladimír. *Ústava České republiky: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7179-869-9.
- ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GRIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ a Rudolf VOKOUN. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7.
- ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL, Josef KUČHTA, Marek FRYŠTÁK a Věra KALVODOVÁ. *Trestní právo procesní: komentář*. 4. přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, xlv, 1009 s. Academia iuris. ISBN 978-807-4004-964.
- ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.
- ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, xvi, 1450 s. Velké komentáře. ISBN 978-807-4004-285.
- ŠÁMAL, Pavel, František Púry. *Trestní zákon: dodatek ke komentáři*. V Praze: C.H. Beck, 2006. ISBN 9788071795476.
- ŠČUREK, Radomír. - *Hodnostní označení příslušníků bezpečnostních sborů a ozbrojených sil*. Ostrava, 2007. Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava, Fakulta bezpečnostního inženýrství.
- SCHELLE, Karel. *Vývoj trestního řízení*. Ostrava: Key Publishing, 2012. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-139-9.
- ŠIMOVČEK, Ivan, Jan MUSIL, Josef KUČHTA, Marek FRYŠTÁK a Věra KALVODOVÁ. *Trestné právo procesné: všeobecná a osobitná časť*. 4. přeprac. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 479 s. Právnické učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-807-3803-247.
- TROJÁNEK, Jiří. *Vojenské soudnictví 1945 - 1989*. Brno, 2012. Bakalářská práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity. Vedoucí práce JUDr. Pavel Salák, Ph.D.

- VEJMELKA, Oto, Petr JELÍNEK, Helena NĚMCOVÁ a Michal MAREK. *Vojenský výkladový slovník vybraných operačních pojmů*. Vyškov: Správa doktrín Ředitelství výcviku a doktrín, 2005.
- VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1993, 67 s. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, č. 81. ISBN 80-210-0791-5.
- *České soudnictví 2016: Výroční statistická zpráva* [online]. Ministerstvo spravedlnosti. Dostupné z: http://www.ceskatelevize.cz/ct24/sites/default/files/1950205-ceske_soudnictvi_2016_-_vyrocni_statisticka_zprava.pdf
- Ročenky ministerstva obrany. Dostupné z: <http://www.mocr.army.cz/scripts/detail.php?pgid=217>

Právní předpisy

a) Ústavní zákony

- Ústavní zákon č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky
- Ústavní zákon č. 143/1968 Sb., ústavní zákon o československé federaci
- Ústavní zákon č. 542/1992 Sb., o zániku České a Slovenské Federativní Republiky
- Ústavní zákon č. 624/1992 Sb., o zániku funkce soudců a o skončení pracovních a služebních poměrů v souvislosti se zánikem České a Slovenské Federativní Republiky
- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
- Ústavní zákon č. 4/1993 Sb., o opatřeních souvisejících se zánikem České a Slovenské Federativní Republiky
- Ústavní zákon č. 29/1993 Sb., o některých dalších opatřeních souvisejících se zánikem České a Slovenské Federativní Republiky
- Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky

b) Zákony

- Zákon č. 299/1920 Sb., o četnictvu

- Zákon č. 286/1948 Sb., o národní bezpečnosti
- Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon
- Zákon č. 87/1950 Sb., trestní řád
- Zákon č. 165/1950 Sb., o ochraně míru
- Zákon č. 88/1952 Sb., o materiálním zabezpečení příslušníků ozbrojených sil
- Zákon č. 64/1956 Sb., trestní řád
- Zákon č. 65/1956 Sb., o prokuratuře
- Zákon č. 76/1959 Sb., o některých služebních poměrech vojáků
- Zákon č. 36/1960 Sb., o územním členění státu
- Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon
- Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád
- Zákon č. 36/1964 Sb., o organizaci soudů a o volbách soudců
- Zákon č. 60/1965 Sb., o prokuratuře
- Zákon č. 40/1974 Sb., o Sboru národní bezpečnosti
- Zákon č. 195/1991 Sb., o odstupném poskytovaném při skončení pracovního poměru
- Zákon č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích
- Zákon č. 391/1991 Sb., o platových poměrech soudců, státních notářů, justičních a notářských čekatelů
- Zákon č. 436/1991 Sb., o některých opatřeních v soudnictví, o volbách přisedících, jejich zproštění a odvolání z funkce a o státní správě soudů České republiky
- Zákon č. 451/1991 Sb., zákon, kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky
- Zákon č. 124/1992 Sb., o Vojenské policii
- Zákon č. 141/1992 Sb., o zřízení vojenských soudů, stanovení jejich sídel a obvodů
- Zákon č. 151/1992 Sb., o platových poměrech soudců Nejvyššího soudu České a Slovenské Federativní Republiky a soudců a justičních čekatelů vojenských soudů

- Zákon č. 480/1992 Sb., o hmotném zabezpečení vojáků a žáků škol ozbrojených sil a jejich odpovědnosti za škodu
- Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážci České republiky
- Zákon č. 7/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon České národní rady č. 391/1991 Sb., o platových poměrech soudců, státních notářů, justičních a notářských čekatelů
- Zákon č. 17/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích, ve znění zákona č. 264/1992 Sb.
- Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství
- Zákon č. 284/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon České národní rady č. 436/1991 Sb., o některých opatřeních v soudnictví, o volbách přisedících, jejich zproštění a odvolání z funkce a o státní správě soudů České republiky, ve znění zákona České národní rady č. 580/1991 Sb., zákona České národní rady č. 23/1993 Sb. a zákona č. 171/1993 Sb.
- Zákon č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky
- Zákon č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě
- Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody
- Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky
- Zákon č. 220/1999 Sb., o průběhu základní nebo náhradní služby a vojenských
- Zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání
- Zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky
- Zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích
- Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích
- Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů
- Zákon č. 362/2003 Sb., o změně zákonů souvisejících s přijetím zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů
- Zákon č. 585/2004 Sb., branný zákon
- Zákon č. 289/2005 Sb., o Vojenském zpravodajství
- Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

- Zákon č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů
- Zákon č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky
- Zákon č. 300/2013 Sb., o Vojenské policii
- Zákon č. 320/2015 Sb., o hasičském záchranném sboru
- Zákon č. 45/2016 Sb., o službě vojáků v záloze

c) Zákony Slovenské republiky

- Zákon č. 517/1990 Zb., o územnom a správnom členení Slovenskej republiky
- Zákon č. 80/1992 Zb., zákon o štátnej správe súdov
- Zákon č. 124/1992 Zb., o Vojenskej polícii
- Zákon č. 12/1993 Z. z., zákon o štátnej správe súdov
- Zákon č. 153/2001 Z. z., o prokuratúre
- Zákon č. 458/2003 Z. z., o zriadení Špeciálneho súdu a Úradu špeciálnej prokuratúry
- Zákon č. 371/2004 Z. z., o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky
- Zákon č. 300/2005 Z. z., trestný zákon
- Zákon č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok

d) Podzákonné právní předpisy

- Rozkaz prezidenta republiky ze dne 3.1.1966 o zrušení dosavadních a zřízení nových vojenských soudů, s doplňky k tomuto rozkazu ze dne 7.3.1969 a 28.1.1970
- Rozkaz ministra obrany České a Slovenské Federativní Republiky č. 76/1990
- Vyhláška ministerstva spravedlnosti České republiky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy
- Vyhláška federálního ministerstva obrany č. 388/1992 Sb., o zřízení pobočky vyššího vojenského soudu v Olomouci
- Vyhláška federálního ministerstva obrany č. 389/1992 Sb., o jednacím řádu pro vojenské obvodové a vyšší vojenské soudy

- Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb. o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli
- Základní řád ozbrojených sil České republiky (Zákl-1), Praha 2001
- Pokyn nejvyšší státní zástupkyně č. 4/2009, vzorový organizační řád
- Pokyn nejvyšší státní zástupkyně č. 8/2009, o trestním řízení
- Normativní výnos Ministerstva obrany ze dne 12.3.2012 o pravidlech pro nošení vojenského stejnokroje, vybraných součástí vojenské výstroje a drobných stejnokrojových doplňků (tzv. stejnokrojový výnos)
- Rozkaz ministra obrany č. 109/2014, Organizační řád Vojenské policie

Důvodové zprávy, judikatura a další podpůrné prameny

- Důvodová zpráva k zákonu č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích
- Důvodová zpráva k ústavnímu zákonu č. 624/1992 Sb.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 17/1993 Sb.
- Důvodová zpráva k ústavnímu zákonu č. 29/1993 Sb.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství
- Důvodová zpráva k zákonu č. 284/1993 Sb.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů
- Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- Důvodová zpráva k zákonu č. 150/2016 Sb.
- Stenozáznamy z České národní rady
- Stenozáznamy ze Slovenské národní rady
- Rozvrhy práce soudů České republiky platných ke dni 1.1.2017
- Návrh ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, včetně důvodové zprávy
- Ústavní soud, III. ÚS 189/95, [138/1996 USn.]
- Nejvyšší soud ČSSR, Tzv 38/79, [R 58/1980 tr.]

Elektronické prameny

- Internetové stránky Aktivní zálohy AČR (www.aktivnizaloha.army.cz)
- Internetové stránky Ministerstva obrany ČR (www.army.cz)
- Internetové stránky Vojenského historického ústavu (www.vhu.cz)
- Internetové stránky Vojenského zpravodajství (www.vzcr.cz)
- Internetové stránky Policie ČR (www.policie.cz)
- Internetové stránky Vojenské policie (www.vp.army.cz)
- Internetové stránky Nejvyšší kontrolního úřadu (www.nku.cz)
- Internetové stránky Nejvyššího státního zastupitelství (www.nsz.cz)
- Internetové stránky zabývající se historií Armády České republiky (www.vojenstvi.cz)
- Internetové stránky zabývající se právní problematikou (www.pravniprostor.cz, www.epravo.cz)
- Internetová encyklopedie (www.wikipedia.cz)
- Srovnání soudů dle délky trestního řízení (www.mapaprutahu.cz)
- Časopis Vojenské rozhledy (www.vojenskerozhledy.cz)

Přílohy

Příloha č. 1: *Statistický přehled počtu případů šetřených VP v letech 1993 – 2009*

Specifikace trestného činu	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
§ 91 Vlastizrada	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
§ 106 Ohrožení utajované informace	-	-	2	1	-	1	1	1	7	3	1	1	-	2	-	-	-
§ 107 Ohrožení utajované informace	-	-	1	-	-	5	9	9	19	2	-	2	2	2	-	-	-
§ 115 Služba v cizím vojsku	1	-	-	-	-	1	-	-	-	4	-	1	-	1	-	-	-
§ 118 Neoprávněné podnikání	-	1	1	4	-	1	2	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
§ 121 Poškození spotřebitele	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
§ 124d Porušování předpisů o zahraničním obchodu s voj...	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-
§ 125 Zkreslování údajů o stavu hospodářství a jinění	-	-	2	1	-	-	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
§ 127 Porušování závazných pravidel hospodářského styku	-	-	-	-	-	-	-	2	5	4	1	1	-	-	-	-	-
§ 128 Zneužití informace v obchodním styku	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-
§ 128a Pletichy při veřejné soutěži a veřejné dražbě	-	-	-	-	-	1	1	2	1	-	2	1	2	-	1	3	3
§ 140 Padělání a pozměňování peněz	-	-	1	-	1	2	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
§ 141 Udávání padělaných a pozměněných peněz	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
§ 148 Zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby	-	-	-	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
§ 151 Porušování průmyslových práv	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
§ 154 Útok na státní orgán	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
§ 155 Útok na veřejného činitele	4	11	6	7	3	-	2	1	1	-	1	-	1	-	-	-	-
§ 156 Útok na veřejného činitele	-	1	5	1	3	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
§ 158 Zneužívání pravomoci veřejného činitele	3	17	16	20	19	20	27	22	8	10	8	3	4	5	2	5	4
§ 159 Maření úkolu veřejného činitele z nedbalosti	-	1	1	-	-	1	1	-	-	-	2	-	-	1	-	-	-
§ 160 Přijímání úplatku	-	1	1	6	-	1	-	3	1	-	-	-	-	1	-	-	-
§ 161 Podplácení	-	-	-	2	2	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-
§ 166 Nadržování	-	-	-	-	1	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1
§ 167 Nepřekážení trestného činu	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
§ 171 Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání	-	1	1	5	3	5	5	5	1	2	2	1	3	1	-	1	-
§ 171a Organizování a umožnění nedovoleného přek...	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
§ 171b Násilné přetvoření státní hranice	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
§ 174 Krivé obvinění	-	-	-	2	1	2	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	1
§ 175 Krivá výpověď a nepravdivý znalecký posudek	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
§ 176 Padělání a pozměňování veřejné listiny	3	3	8	6	3	6	2	2	1	2	-	3	2	1	4	3	1
§ 177 Maření přípravy a průběhu voleb nebo referenda	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
§ 178 Neoprávněné nakládání s osobními údaji	-	-	-	1	1	1	1	2	1	1	4	2	-	-	-	-	1
§ 178a Pytláctví	-	-	-	1	-	1	2	-	3	3	2	-	2	-	-	-	-
§ 179 Obecné ohrožení	-	2	2	3	1	4	2	7	1	-	4	-	-	-	-	3	-
§ 180 Obecné ohrožení z nedbalosti	5	15	7	19	9	18	8	6	4	4	7	3	4	3	8	3	-

§ 274 Neuposlechnutí rozkazu z nedbalosti	-	3	4	10	10	10	10	10	10	5	10	3	2	4	-	-	3	-	1	-
§ 275 Zprotivění a donucení k porušení vojenské pov...	2	9	5	10	11	12	12	12	12	12	5	3	3	1	3	1	-	-	-	-
§ 276-278 Uražka mezi vojáky	158	221	244	291	298	331	345	254	175	121	99	34	15	11	11	11	11	11	7	6
§ 279 Násilí vůči nadřízenému	5	14	8	8	7	8	8	7	-	4	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
§ 279a-279b Porušování práv a chráněných zájmů vojáků	149	215	285	348	266	320	256	203	115	117	82	20	1	3	7	4	3	7	4	6
§ 280 Vyhýbání se služebnímu úkonu a výkonu voj...	19	40	78	100	98	58	65	46	23	22	16	5	3	1	7	4	1	7	4	5
§ 281 Vyhýbání se služebnímu úkonu a výkonu voj...	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
§ 282 Zběhnutí	59	85	133	180	145	146	89	57	50	68	49	15	3	2	3	2	3	2	2	2
§ 284 Svémocné odloučení	1624	2333	2338	2344	2315	2095	1767	1553	1803	1734	1229	492	56	46	33	20	46	33	20	11
§ 285 Porušování povinností strážní služby	123	164	162	360	204	180	179	130	97	67	43	24	11	3	4	11	3	4	11	2
§ 286 Porušování povinností dozorčí služby	85	360	540	1251	1009	935	982	870	678	354	291	112	34	43	22	25	43	22	25	6
§ 287 Porušování povinností služby při obraně vzdu...	1	13	8	11	9	13	3	4	3	2	1	1	-	5	-	-	5	-	-	1
§ 288 Ohrožování morálního stavu jednotky	-	-	2	1	1	1	3	2	2	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
§ 288a Porušování služebních povinností	19	24	39	32	43	49	54	37	25	-	15	15	16	6	9	13	6	9	13	8
§ 290 Nesplnění bojového úkolu	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
§ 291 Opuštění bojových prostředků	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
§ 292 Vydání bojových prostředků nepříteli	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
TČ ostatní	9	6	1	27	14	26	40	29	15	16	16	3	7	9	6	3	9	6	3	1
Celkem	4008	5484	5685	7020	6271	6179	5837	5064	4635	3636	2677	1233	608	318	283	280	318	283	280	174

Příloha č. 2: Statistický přehled počtu případů šetřených VP v letech 2010 – 2017

Specifikace trestného činu	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
HLAVA I - Trestné činy proti životu a zdraví	9	16	14	8	8	10	16	37
§ 140 Vražda	-	-	-	-	1	-	-	-
§ 143 Usmrcení z nedbalosti	1	-	1	1	1	-	-	4
§ 144 Účast na sebevraždě	1	1	2	-	1	1	1	2
§ 145 Těžké ublížení na zdraví	1	2	1	-	2	-	-	2
§ 146 Ublížení na zdraví	4	7	4	3	2	6	6	9
§ 147 Těžké ublížení na zdraví z nedbalosti	1	4	3	2	-	-	3	6
§ 148 Ublížení na zdraví z nedbalosti	1	2	3	1	1	3	6	14
§ 151 Neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku	-	-	-	1	-	-	-	-
HLAVA II - Trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti	3	4	3	7	5	8	2	10
§ 173 Loupež	-	-	-	-	-	-	-	1
§ 175 Vydírání	-	-	1	2	3	1	-	2
§ 178 Porušování domovní svobody	1	-	-	2	1	3	1	4
§ 180 Neoprávněné nakládání s osobními údaji	2	-	2	-	-	1	-	1
§ 182 Porušení tajemství dopravovaných zpráv	-	-	-	-	-	-	1	1
§ 181 Poškození cizích práv	-	-	-	1	-	-	-	-
§ 184 Pomluva	-	2	-	2	1	3	-	1
HLAVA III - Trestné činy proti lidské důstojnosti	-	1	-	-	1	1	1	3
§ 185 Znásilnění	-	-	-	-	-	1	-	1
§ 186 Sexuální nátlak	-	1	-	-	-	-	-	-
§ 187 Pohlavní zneužití	-	-	-	-	-	-	1	-
§ 192 Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií	-	-	-	-	1	-	-	1
§ 193b Navazování nedovolených kontaktů s dítětem	-	-	-	-	-	-	-	1
HLAVA IV - Trestné činy proti rodině a dětem	-	1	1	5	2	-	1	6
§ 196 Zanedbání povinné výživy	-	1	1	2	-	-	1	3
§ 199 Týrání osoby žijící ve společném obydlí	-	-	-	3	1	-	-	3
§ 201 Ohrožování výchovy dítěte	-	-	-	-	1	-	-	-
HLAVA V - Trestné činy proti majetku	124	139	204	236	80	61	48	64
§ 205 Krádež	57	61	55	52	45	24	20	32
§ 206 Zpronevěra	3	3	50	32	4	5	4	2
§ 207 Neoprávněné užívání cizí věci	1	-	1	3	-	-	1	-
§ 208 Neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru	-	-	-	2	2	1	-	-

§ 209 Podvod	47	61	80	133	12	14	12	12
§ 210 Pojistný podvod	-	-	-	-	1	2	-	-
§ 211 Úvěrový podvod	1	-	-	-	1	-	2	2
§ 212 Dotační podvod	-	-	-	-	-	-	1	-
§ 214 Podílnictví	-	-	-	-	-	-	-	1
§ 218 Lichva	-	-	-	-	-	-	-	1
§ 219 Zatajení věci	-	-	-	-	1	1	1	-
§ 220 Porušení povinnosti při správě cizího majetku	12	2	14	5	1	1	1	1
§ 221 Porušení povinnosti při správě cizího majetku z nedbalosti	-	3	1	1	1	-	-	-
§ 222 Poškození věřitele	-	-	-	-	1	-	-	-
§ 228 Poškození cizí věci	2	8	3	7	10	11	6	13
§ 230 Neoprávněný přístup k počítačovému systému a nosiči informací	1	-	-	1	1	2	-	-

HLAVA VI - Trestné činy hospodářské	10	8	15	6	8	2	5	0
§ 234 Neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku	5	3	2	3	2	1	2	-
§ 240 Zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby	1	-	-	-	-	-	-	-
§ 248 Porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže	-	-	2	-	-	-	-	-
§ 251 Neoprávněné podnikání	-	-	2	-	1	-	-	-
§ 253 Poškozování spotřebitele	-	-	-	-	1	-	-	-
§ 256 Sjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě	2	2	1	2	4	1	2	-
§ 257 Pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži	-	3	8	1	-	-	-	-
§ 265 Provedení zahraničního obchodu s vojenským materiálem	-	-	-	-	-	-	1	-
§ 268 Porušení práv k ochranné známce a jiným označením	1	-	-	-	-	-	-	-
§ 270 Porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi	1	-	-	-	-	-	-	-

HLAVA VII - Trestné činy obecně nebezpečné	13	5	25	28	25	24	28	28
§ 272 Obecné ohrožení	-	-	-	5	1	-	-	-
§ 273 Obecné ohrožení z nedbalosti	1	-	4	4	1	3	-	-
§ 274 Ohrožení pod vlivem návykové látky	2	3	11	13	12	10	22	16
§ 276 Poškození a ohrožení provozu obecně prospěšného zařízení	-	-	1	1	-	1	-	-
§ 277 Poškození a ohrožení provozu obecně prospěšného zařízení z nedbalosti	1	-	1	-	-	-	1	1
§ 279 Nedovolené ozbrojování	6	-	2	3	7	7	2	8
§ 283 Nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy	2	1	4	1	4	3	3	3
§ 284 Přechovávání omamné a psychotropní látky a	-	-	-	1	-	-	-	-

jedu								
§ 285 Nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku	1	-	1	-	-	-	-	-
§ 288 Výroba a jiné nakládání s látkami s hormonálním účinkem	-	1	1	-	-	-	-	-

HLAVA VIII - Trestné činy proti životnímu prostředí	-	1	-	-	1	-	-	0
§ 293 Poškození a ohrožení životního prostředí	-	-	-	-	1	-	-	-
§ 302 Týrání zvířat	-	1	-	-	-	-	-	-

HLAVA IX - Trestné činy proti České republice, cizímu státu a mezinárodní organizaci	-	3	-	2	-	-	-	1
§ 317 Ohrožení utajované informace	-	3	-	-	-	-	-	-
§ 318 Ohrožení utajované informace z nedbalosti	-	-	-	2	-	-	-	1

HLAVA X - Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných	31	11	17	12	9	8	14	16
§ 325 Násilí proti úřední osobě	-	-	-	2	-	-	1	1
§ 328 Přisvojení pravomoci úřadu	-	1	-	-	-	-	-	-
§ 329 Zneužití pravomoci úřední osoby	-	1	-	-	1	1	1	-
§ 331 Přijetí úplatku	-	-	-	1	-	-	-	-
§ 332 Podplacení	-	-	-	-	-	-	2	-
§ 337 Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání	-	1	3	1	2	-	-	4
§ 345 Křivé obvinění	-	-	1	-	1	-	-	-
§ 348 Padělání a pozměnění veřejné listiny	22	-	2	-	1	-	1	1
§ 350 Padělání a vystavení nepravdivé lékařské zprávy, posudku a nálezu	-	-	2	-	-	1	1	-
§ 353 Nebezpečné vyhrožování	2	1	-	4	-	2	1	1
§ 354 Nebezpečné pronásledování	2	3	-	1	-	2	1	1
§ 355 Hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob	-	1	-	-	-	-	-	-
§ 358 Výtržnictví	5	3	9	3	2	1	6	7
§ 365 Schvalování trestného činu	-	-	-	-	1	-	-	-
§ 366 Nadržování	-	-	-	-	1	1	-	1

HLAVA XII - Trestné činy vojenské	24	37	23	18	31	28	21	2
§ 375 Neuposlechnutí rozkazu	2	5	1	-	-	2	-	-
§ 376 Neuposlechnutí rozkazu z nedbalosti	2	-	-	-	1	-	1	-
§ 378 Urážka mezi vojáky	1	2	3	2	4	4	1	1
§ 379 Urážka mezi vojáky násilím nebo pohrůzkou násilí	2	4	3	1	-	2	1	-
§ 383 Porušování práv a chráněných zájmů vojáků podřízených nebo s nižší hodností	-	-	1	-	-	-	3	-
§ 386 Zběhnutí	-	1	-	-	1	-	-	-

§ 387 Svémocné odloučení	5	7	5	4	5	7	6	-
§ 388 Vyhýbání se výkonu strážní, dozorčí nebo jiné služby	1	-	-	1	1	1	-	-
§ 389 Porušení povinnosti strážní služby	-	3	3	-	-	1	1	-
§ 390 Porušení povinnosti dozorčí nebo jiné služby	5	4	3	4	7	5	5	1
§ 393 Porušení služební povinnosti vojáka	6	11	4	6	12	6	3	-

HLAVA XIII - Trestné činy proti lidskosti, proti míru a válečné trestné činy	5	-	-	1	3	-	1	1
§ 403 Založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka	1	-	-	1	2	-	-	-
§ 404 Projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka	4	-	-	-	1	-	1	1

Celkem	219	226	302	324	174	143	140	171
---------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------

Příloha č. 3: Statistický přehled počtu případů šetřených vojenských trestných činů PČR v letech 1994 – 2009

Vojenské trestné činy podle zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon za období 1994 až 2009																
NÁZEV TRESTNÉHO ČINU	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
§ 266 Maření způsobilosti k službě	5	5	2	7	10	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
§ 267 Neplnění odvodní povinnosti	192	346	503	662	713	605	569	428	662	448	358	4	-	-	1	-
§ 268 Obcházení branné povinnosti	8	16	13	7	18	26	10	1	6	2	-	-	-	-	-	-
§ 269 Nenastoupení služby v ozbrojených silách	76	79	55	82	41	39	13	-	9	12	2	-	-	-	-	-
§ 270 Nenastoupení služby v ozbrojených silách	27	51	55	54	39	29	44	43	52	10	3	-	-	-	-	-
§ 272 Porušování osobních a věcných povinností	32	40	28	20	18	20	21	13	14	6	2	1	-	-	-	-
§ 272a Nenastoupení civilní služby	48	30	27	11	11	4	-	-	-	3	7	-	-	-	-	-
§ 272b Nenastoupení civilní služby	21	29	29	20	9	4	5	18	9	4	2	-	-	-	-	-
§ 272c Vyhýbání se výkonu civilní služby	42	42	38	26	20	13	11	12	13	-	-	-	-	-	-	-
§ 272d Vyhýbání se výkonu civilní služby	131	146	146	129	136	118	111	67	123	47	34	1	-	-	-	-
§ 272e Vyhýbání se výkonu civilní služby	-	-	-	-	-	-	-	-	15	95	67	3	-	-	-	-
§ 273 Neuposlechnutí rozkazu	36	66	161	120	149	154	122	167	119	136	26	6	1	1	3	1
§ 274 Neuposlechnutí rozkazu	-	2	4	3	5	3	2	2	1	1	-	1	1	-	1	-
§ 275 Zprotivnění a donucení k porušení vojenské povinnosti	14	5	3	2	10	8	8	6	4	-	1	1	-	-	2	-
§ 276 Urážka mezi vojáky	29	27	28	33	38	31	31	19	16	12	8	2	2	-	-	1
§ 277 Urážka mezi vojáky	121	134	101	84	124	109	88	67	40	29	13	1	2	-	-	-
§ 278 Urážka mezi vojáky	29	25	25	20	22	24	17	17	16	11	2	1	-	-	-	-
§ 279 Násilí vůči nadřízenému	26	64	21	15	19	13	12	5	5	1	2	-	-	1	-	-
§ 279a Porušování práv a chráněných zájmů vojáků	104	285	80	65	116	89	52	42	51	43	9	-	-	-	-	-
§ 279b Porušování práv a chráněných zájmů vojáků	92	107	138	89	103	57	26	25	28	19	3	-	1	-	-	-
§ 280 Vyhýbání se služebnímu úkonu a výkonu vojenské služby	36	66	65	66	47	37	18	27	27	21	3	2	1	2	-	1
§ 281 Vyhýbání se služebnímu úkonu a výkonu vojenské služby	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
§ 282 Zběhnutí	363	304	286	289	301	199	156	143	157	114	53	9	6	5	3	3
§ 284 Svémocné odloučení	1 213	1 167	1 272	1 142	1 238	1 250	1 091	886	930	764	281	39	24	21	11	6
§ 285 Porušování povinností strážní služby	143	117	145	79	56	72	75	81	54	54	15	3	2	4	3	2
§ 286 Porušování povinností dozorcí služby	163	211	268	238	247	334	313	267	153	173	37	7	4	3	2	4
prostoru	6	2	8	2	9	5	-	7	2	3	1	-	-	-	-	-
§ 288 Ohrožování morálního stavu jednotky	4	2	3	2	5	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
§ 288a Porušování služebních povinností	22	22	15	19	127	15	18	16	14	13	4	4	8	4	3	2
§ 293 Ublížení parlamentáři	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Celkem	2 985	3 390	3 519	3 287	3 633	3 260	2 813	2 361	2 520	2 022	933	85	52	41	29	20

Příloha č. 4: Statistický přehled počtu případů šetřených vojenských trestných činů PČR v letech 2010 – 2013

Vojenské trestné činy podle zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník za období 2010 až 2013				
NÁZEV TRESTNÉHO ČINU	2010	2011	2012	2013
§ 375 Neuposlechnutí rozkazu	-	3	1	-
§ 376 Neuposlechnutí rozkazu z nedbalosti	-	-	-	-
§ 377 Zprotivnění a donucení k porušení vojenské povinnosti	-	-	-	-
§ 378 Urážka mezi vojáky	3	1	1	-
§ 379 Urážka mezi vojáky násilím nebo pohrůžkou násilí	1	1	-	-
§ 380 Urážka vojáka stejné hodnosti násilím nebo pohrůžkou násilí	-	-	-	-
§ 381 Násilí vůči nadřízenému	-	-	-	-
§ 382 Porušování práv a chráněným zájmů vojáků stejné hodnosti	-	-	-	-
§ 383 Porušování práv a chrán. zájmů vojáků podřízených nebo s nižší hodností	-	-	-	1
§ 384 Vyhýbání se výkonu služby	-	-	-	-
§ 385 Vyhýbání se výkonu služby z nedbalosti	-	-	-	-
§ 386 Zběhnutí	-	1	-	-
§ 387 Svémocné odloučení	1	2	3	2
§ 388 Vyhýbání se výkonu strážní, dozorní nebo jiné služby	-	-	-	-
§ 389 Porušení povinnosti strážní služby	3	2	1	-
§ 390 Porušení povinnosti dozorní nebo jiné služby	4	4	1	-
§ 391 Porušení povinnosti služby při obraně vzdušného prostoru	-	-	-	-
§ 392 Ohrožování morálního stavu vojáků	-	1	-	-
§ 393 Porušení služební povinnosti vojáka	5	4	2	-
§ 394 Zbabělost před nepřitelem	-	-	-	-
§ 395 Nespínění bojového úkolu	-	-	-	-
§ 396 Opuštění vojenského materiálu	-	-	-	-
§ 397 Vydání vojáků a vojenského materiálu nepříteli	-	-	-	-
§ 398 Porušení služební povinnosti příslušníka bezpečnostního sboru	-	1	-	-
Celkem	17	20	9	3

* Dle sdělení PČR tato již od roku 2014 nevede statistiku počtu případů šetřených vojenských trestných činů rozlišených na jednotlivé trestné činy (disponuje pouze souhrnnými čísly za všechny šetřené vojenské trestné činy)

Příloha č. 5: Vývoj počtu vojáků v letech 1993 - 2017

Právní úprava	Rok	Vojáci z povolání	Vojáci základní služby	Občanští zaměstnanci
zákon č. 76/1959 Sb.	1992	38 049	68 630	25 286
	1993	33 282	54 326	23 634
	1994	30 413	43 178	27 726
	1995	27 654	36 797	26 456
	1996	26 340	32 174	27 060
	1997	23 759	32 942	21 797
	1998	22 966	33 281	21 481
	1999	23 721	31 185	21 301
	2000	23 184	24 955	21 157
	2001	20 627	21 235	20 888
zákon č. 221/1999 Sb.	2002	21 249	19 783	22 675
	2003	21 055	6 359	20 808
	2004	22 145	-	17 288
	2005	23 110	-	14 971
	2006	24 229	-	13 358
	2007	24 334	-	11 946
	2008	24 103	-	10 575
	2009	23 136	-	9 017
	2010	22 261	-	8 303
	2011	21 751	-	8 248
zákon č. 221/1999 Sb. po novelizaci zákonem č. 272/2009 Sb.	2012	21 733	-	8 288
	2013	21 011	-	7 530
	2014	20 864	-	7 487
	2015	21 970	-	7 542
	2016	23 184	-	7 663
	2017	24 251	-	7 869

Resumé

Tématem této rigorózní práce je vojenská justice v České republice. Tematicky tato práce navazuje na mou předchozí diplomovou práci s názvem Vojenské trestní právo v České republice zaměřující se především na hmotněprávní úpravu vojenského trestního práva.

Vojenská justice je specifickou oblastí trestního práva, skládající se z několika zdánlivě samostatných prvků. Spojujícími a zároveň i charakteristickými znaky vojenské justice je omezení její pravomoci a působnosti výlučně na vojáky, respektive i na osoby, které mají obdobné postavení a poslání jako vojáci, a dále přímý vztah osob vojenskou justici zosobňujících k ozbrojeným silám. Ačkoliv vojenská justice v České republice v pravém slova smyslu zanikla ke dni 31.12.1993, některé její prvky přetrvaly až do současnosti.

Účelem této práce je podat ucelený obraz vojenské justice v České republice, neboť dle mých zjištění zde doposud takto ucelená práce zpracována nebyla. I z tohoto důvodu jsem byl přinucen vycházet při zpracování především přímo z textu právních předpisů, důvodových zpráv a komentářové literatury.

Nezbytnou součástí práce je i úvaha nad (znovu)zavedením vojenské justice do našeho právního řádu. Tyto úvahy vycházejí jak z historického rozboru právní úpravy vojenské justice v Československu, tak i jejím jednoročním fungování v rámci samostatné České republiky.

Tato práce je systematicky rozdělena do devíti kapitol, které po nezbytném úvodním vymezení subjektů podléhajících vojenské justici rozebírají její tři hlavní složky – vojenské soudy, vojenskou prokuraturu (státní zastupitelství) a Vojenskou policii. Následují kapitoly zaměřené na samotné trestní řízení a specifika při výkonu trestů. Práce je pomyslně uzavírána komparací se slovenskou právní úpravou, zhodnocením současného stavu vojenského trestního práva a predikcí jejího dalšího směřování.

Summary

The topic of the thesis is military justice in the Czech Republic. Thematically, this thesis builds on my previous thesis titled Military criminal law in the Czech Republic, focusing primarily on the substantive rules of military criminal law.

Military justice is a specific area of criminal law consisting of several seemingly separate elements. The connecting and at the same time characteristic features of military justice are the limitations of its powers and competences exclusively to soldiers, or to persons having similar status and mission as soldiers, as well as to the direct relationship of persons with military justice to the armed forces. Although military justice in the Czech Republic in the true sense of the word ceased to exist on 31.12.1993, some of its elements persisted until today.

The purpose of this thesis is to present a comprehensive picture of the military justice in the Czech Republic, as according to my findings, such comprehensive thesis has not been published so far. For this reason, I was forced to base my research mainly on the text of legal regulations, explanatory notes and commentary.

Necessary part of the thesis is the reflection on the (re) introduction of military justice into our legal order. These considerations are based both on the historical analysis of the legal regulation of military justice in Czechoslovakia and on its one-year operation within the independent Czech Republic.

This thesis is systematically divided into nine chapters, which, after the necessary introduction of the subjects subordinate to military justice, are dealt with through its three main components - military courts, military prosecutors' offices (public prosecutor) and the Military Police. The chapters focusing on the criminal proceedings themselves and the specifics of the sentences are followed. The thesis is conceptually concluded by comparison with the Slovak legal regulation, the evaluation of the current state of military criminal law and the prediction of its further direction.

Seznam klíčových slov

vojenské trestní právo – military criminal law

trestní právo – criminal law

vojenství - military